HONORÉ DE BALZAC

PIERRETTE

HASAN ÂLİ YÜCEL KLASİKLER DİZİSİ

FRANSIZCA ASLINDAN ÇEVİREN: YAŞAR AVUNÇ

TÜRKİYE İŞ BANKASI
Kültür Yayınları

PIERRETTE

HONORÉ DE BALZAC

FRANSIZCA ASLINDAN ÇEVİREN:

YAŞAR AVUNÇ

TÜRKİYE İŞ BANKASI KÜLTÜR YAYINLARI

Maarif Vekili
Hasan Âli Yücel
HASAN ÂLİ YÜCEL KLASİKLER DİZİSİ
HONORÉ DE BALZAC
PIERRETTE
özgün adı
PIERRETTE
fransızca aslından çeviren
YAŞAR AVUNÇ

editör
ALİ ALKAN İNAL
görsel yönetmen
BİROL BAYRAM
redaksiyon
VOLKAN YALÇINTOKLU
düzelti
MERİH ATAK
grafik tasarım ve uygulama
TÜRKİYE İŞ BANKASI KÜLTÜR YAYINLARI

TÜRKİYE İŞ BANKASI KÜLTÜR YAYINLARI
istiklal caddesi, no: 144/4 beyoğlu 34430 istanbul
Tel. (0212) 252 39 91
Fax. (0212) 252 39 95
www.iskultur.com.tr

Genel Yayın: 1898

Hümanizma ruhunun ilk anlayış ve duyuş merhalesi, insan varlığının en müşahhas şekilde ifadesi olan sanat eserlerinin benimsenmesiyle başlar. Sanat şubeleri içinde edebiyat, bu ifadenin zihin unsurları en zengin olanıdır. Bunun içindir ki bir milletin, diğer milletler edebiyatını kendi dilinde, daha doğrusu kendi idrakinde tekrar etmesi; zekâ ve anlama kudretini o eserler nispetinde artırması, canlandırması ve yeniden yaratmasıdır. İşte tercüme faaliyetini, biz, bu bakımdan ehemmiyetli ve medeniyet dâvamız için müessir bellemekteyiz. Zekâsının her cephesini bu türlü eserlerin her türlüsüne tevcih edebilmiş milletlerde düşüncenin en silinmez vasıtası olan yazı ve onun mimarisi demek olan edebiyat, bütün kütlenin ruhuna kadar işliyen ve sinen bir tesire sahiptir. Bu tesirdeki fert ve cemiyet ittisali, zamanda ve mekânda bütün hudutları delip aşacak bir sağlamlık ve yaygınlığı gösterir. Hangi milletin kütüpanesi bu yönden zenginse o millet, medeniyet âleminde daha yüksek bir idrak seviyesinde demektir. Bu itibarla tercüme hareketini sistemli ve dikkatli bir surette idare etmek, Türk irfanının en önemli bir cephesini kuvvetlendirmek, onun genişlemesine, ilerlemesine hizmet etmektir. Bu yolda bilgi ve emeklerini esirgemiyen Türk münevverlerine şükranla duyguluyum. Onların himmetleri ile beş sene içinde, hiç değilse, devlet eli ile yüz ciltlik, hususi teşebbüslerin gayreti ve gene devletin yardımı ile, onun dört beş misli fazla olmak üzere zengin bir tercüme kütüpanemiz olacaktır. Bilhassa Türk dilinin, bu emeklerden elde edeceği büyük faydayı düşünüp de şimdiden tercüme faaliyetine yakın ilgi ve sevgi duymamak, hiçbir Türk okuru için mümkün olamıyacaktır.

23 Haziran 1941

Matmazel Anna de Hanska'ya

Siz, bütün bir evin neşesi, beyaz ya da pembe pelerini yazın Wierzchownia'nın o sık ağaçlıklarında uçuşan, annenizin ve babanızın duygulanmış gözlerle izledikleri cıvıl cıvıl kız, sevgili çocuğum, melankoli yüklü bir öyküyü size nasıl ithaf edeceğim? Sizin gibi çok sevilen bir genç kızın hiçbir zaman yaşayamayacağı, ama günün birinde o güzel ellerinizin avutabilecağı mutsuzluklardan size söz etmek gerekmez mi? Anna, geçmişten günümüze uzanan geleneklerimiz dikkate alındığında, yazar size uygun bir macerayı seçebilmekte güçlük çekiyor; ama eski dostunuzun size gönderdiği bu serüveni okuyunca ne kadar mutlu olduğunuzu belki anlayacaksınız.

DE BALZAC

1827 Ekim'inde, bir gündoğumunda, kıyafetine bakıp modern bir terimle ve küstahça proleter diye adlandırılabilecek on altı yaşlarında bir genç, aşağı Provins'deki küçük bir meydanda durdu. Bu saatte, büyük bir kare oluşturan bu meydanda çeşitli evleri kimseye görünmeden inceleyebilirdi. Provins ırmakları üstüne oturtulmuş değirmenler çalışmaya başlamışlardı bile. Bunların yukarı kentteki yankılarıyla yinelenen, sabahın serin, temiz havası ve o hoş ışıklarıyla uyumlu gürültüsü sessizliğin derinliğini gösteriyor, bu derinlik de bir fersah ötedeki anacaddede bir yolcu arabasının demir yaylarının gürültülerini duyma olanağı veriyordu. Ihlamur ağaçlarının oluşturduğu bir kubbeyle ayrılarak sıralanan evler, içinde burjuvaların dingin ve dakik yaşamlarını sürdüğü sade yapılar olarak beliriyordu. Burada ticaretten hiçbir iz yoktu; o zamanlar, Doktor Martener'in her zaman ihtiyaç duyduğu körüklü arabasını bir kenara bırakırsak, zenginlerin lüks arabalarının kapıları ender olarak açılıyordu. Kimi cepheler bir asma kordonuyla, kimileri de birinci kata kadar yükselen uzun dallı gül ağaçlarıyla süslüydü; bunların gülleri, dağınık, iri, doğal demetleriyle kokularını pencerelere yayıyordu. Bu meydanın bir ucu aşağı kentin neredeyse anacaddesine uzanıyordu. Öteki ucu ise, anacaddeye paralel ve bahçeleri Provins vadisini sulayan iki ırmaktan birine kadar uzanan bir sokakla kesilmişti.

Meydanın bu en dingin ucunda genç işçi kendisine tarif edilmiş evi tanıdı: Bu evin oyuk çizgilerle bezenmiş beyaz taştan bir cephesi vardır; sarı renkli gülbezeklerle süslü, hafif demir balkonlu pencereler, gri renkli panjurlarla kapanmıştır. Bir zemin kat ve birinci katla yükselen cephenin üstünde üç çatı penceresi arduvazla örtülü bir dama açılır; damın kalkanlarının biri üstünde de yeni bir rüzgârgülü döner. Bu modern rüzgârgülü tavşana ateş eden bir avcı şeklindedir. Üç taş basamak çıkarak yan kapıya ulaşılır. Kapının bir yanındaki ufak kurşun boru evin atık sularını küçük bir arka akıtırken mutfağın biraz ötede olduğunu belirtir. Öteki yanda ise yürek şeklindeki yarıkları hafif bir gün ışığının içeriye girmesini sağlayan gri panjurlarla titizlikle kapatılmış iki pencere, gence yemek salonunun pencereleriymiş gibi göründü. Üç basamakla kazanılmış yükseklikte, her pencerenin altında mahzenlerin iddialı şekilde açılmış ve boyalı sactan küçük kapaklarla kapatılmış ışık delikleri görünüyordu. Demek ki her şey yeniydi. Restore edilmiş ve henüz yepyeni olan lüksü, tüm öteki evlerin eski yüzleriyle çelişen bu eve bakan bir gözlemci, iş yaşamını bırakmış küçük bir tacirin küçük hesaplarını ve hoşnutluğunu hemen keşfedebilirdi. Genç, bu ayrıntılara hüzün ve keyfin iç içe geçtiği bir ifadeyle baktı. Bakışları, bir karara varmak istercesine, mutfaktan çatı katına gidiyordu. Güneşin pembe ışıkları, çatı katı pencerelerinin birinde diğerlerinde olmayan bir perdenin varlığını ortaya çıkardı. Bu sırada gencin yüz ifadesi tümüyle neşeli bir hâl aldı, delikanlı birkaç adım geriledi, bir ıhlamur ağacına yaslandı. Kendisine çok güzel melodiler borçlu olduğumuz bir bestecinin, Bruguière'in şu romansını batılı insanlara özgü ağır bir tonla söylemeye başladı. Bretagne'da köylü gençler düğünlerde yeni evlilere bu şarkıyı söylerler.

Evliliğinizde mutluluk dilemeye geldik,

Hem kocanız beyefendiye,

Hem de size.

Sizi birleştirdiler az önce, gelin hanım,

Altın bir bağla

Ancak ölümde çözülecek.

Gitmeyeceksiniz artık baloya,

Oyunlu toplantılarımıza;

Evde kalacaksınız siz,

Biz giderken oralara.

Anladınız mı iyice kocanıza ne kadar

Sadık olmanız gerektiğini:

Onu sevmeniz gerekir

Kendinizi sevdiğiniz kadar.

Elimle sunduğum şu çiçek demetini

Kabul edin;

Ne yazık! Aldatıcı şanınız

Bu çiçekler gibi solup gidecek.

Chateaubriand tarafından "Kız kardeşim, hâlâ anımsıyor musun?" gibi sözlere adapte edilip Brie-Champagne bölgesindeki küçük bir kentte söylenmiş olan bu ulusal şarkı, Bretagne halkından bir kadın için buyurgan anıları konu ediyor olmalıydı, çünkü bu eski ve soylu bölgenin törelerini, yürek temizliğini, kır görünümlerini tam bir doğrulukla betimliyordu. Bu şarkıda, gerçek yaşamın insanı derin bir şekilde duygulandıran görünümünün yol açtığı, ne olduğunu tam olarak bilmediğim bir melankolinin ağırlığını hissettirdiğini söyleyebilirim. Alışılmış ve çoğu zaman neşeli bir ritimle ciddi, hoş ve hüzünlü şeyler dünyasını canlandıran bu güç, müziğin boş inançları olan bu halk şarkılarının karakteristik özelliği değil midir? Elbette, burada "boş inanç" sözcüğünün ulusların yıkımından geriye kalan ve devrimlerinden sonra sürüp giden her şey anlamında kullanılması kabul edilirse... Durmadan çatı katı penceresinin perdesine bakan işçi, birinci kıtayı bitirdikten sonra perdede hiçbir hareket görmedi. İkinci kıtayı söylerken perde kımıldadı. "Şu çiçek demetini kabul edin," dediğinde, bir genç kızın yüzü ortaya çıktı. Beyaz bir el ihtiyatla bir pencereyi açtı ve genç kız, yolcuyu, şu çok basit iki dizeyle dile getirilmiş melankolik düşünceyi sona erdirirken, bir baş işaretiyle selamladı:

Ne yazık! Aldatıcı şanınız

Bu çiçekler gibi solup gidecek.

İşçi, o altın sarısı rengiyle Bretagne'da pek bilinse de, la Brie tarlalarında nadir bulunan katırtırnağı çiçeklerinden birini ceketinin altından ansızın çıkarıp gösterdi.

— Siz misiniz Brigaut, dedi genç kız alçak sesle.

— Evet Pierrette, evet. Fransa turuna çıktım. Buraya yerleşebilirim, mademki siz buradasınız.

Bu sırada Pierrette'in alt katındaki odada bir ispanyolet sesi duyuldu. Breton'lu kızın ödü koptu ve Brigaut'ya: "Kaçın!" dedi. İşçi aşağı kentin anacaddesine çıkan bu sokağın dönemecindeki değirmene doğru ürkmüş bir kurbağa gibi sıçradı. Ama çevikliğine karşın, kabaralı ayakkabıları Provins'in küçücük kaldırımında çınlayarak, değirmenin müziği içinde kolayca ayırt edilebilen ve pencereyi açan kişi tarafından işitilebilen bir ses çıkardı.

Bu bir kadındı. Hiçbir erkek, kısa ceketli bir halk ozanını dinlemek için o tatlı sabah uykusunu bırakmaz, ancak bir kız bir aşk şarkısı duyunca uyanır. Sözü edilen, bir kızdı, hem de evde kalmış bir kız. Yarasalara özgü bir hareketle panjurlarını açıp her yöne baktı ve kaçmakta olan Brigaut'nun belli belirsiz ayak seslerini ancak duyabildi. Evde kalmış çirkin bir kızın sabahleyin pencerede ortaya çıktığını görmekten daha korkunç bir şey var mıdır? Gezginleri küçük kentlerden geçtikleri sırada eğlendiren tüm gülünç görünümler içinde bu görüntü, en sevimsiz olanı değil midir? Gülünemeyecek kadar hüzünlüdür, iğrençtir de. Kulakları o kadar hassas olan bu evde kalmış kız, güzelleşmek için kullanılan her türlü yapmacıklı şeylerden yoksun olarak ortaya çıkıyordu: Ne takma saçları vardı ne de geniş ve işlemeli yakalığı. Kafasında gece takkesi diye yaşlı kadınların taktığı ve uykuda kımıldanırken yukarıya kaymış siyah taftadan küçük bir torba vardı. Bu dağınıklık ona ressamların büyücü kadınlara mal ettikleri tehdit edici bir hava veriyordu. Yeterince gizleyemediği kurumuş şakaklarının, kulaklarının ve ensesinin kırışıklıkları, boynunda bükümlü kordonlarla bağlanmış gömleğin beyaz renginin ortaya çıkardığı kırmızı tonlarla daha da belirginleşiyordu. Önü biraz açık bu gömleğin aralığı çirkinliğine pek aldırış etmeyen yaşlı bir köylü kadının göğsünü sergiliyordu. Pek zayıf kolları üstüne kumaş örtülmüş bir baston izlenimi uyandırıyordu. Penceresindeki bu matmazel, çehresinin kimi İsviçreli yüzlerin olağanüstü tombulluğunu andıran genişliğiyle oldukça heybetli görünüyordu. Hatlarıyla tam bir çirkinlik arz eden ve tonları alacalı bulacalı bu yüz, bir fizyonomisti tiksindirecek ölçüde kuru ve duygusuzdu. Yüz ifadeleri tam o anda görülen genellikle bir tür ticari gülümsemeyle, saflığı pek güzel oynayan burjuvalara özgü bir budalalıkla öyle değişiyordu ki, matmazelin birlikte yaşadığı kişiler onu pekâlâ iyi bir insan sanabilirlerdi. Bu ev, erkek kardeşiyle kendisinin üzerineydi. Kardeşi odasında öyle mışıl mışıl uyurdu ki Opera'nın orkestrası bile onu uyandıramazdı, oysa bu orkestranın diyapazonu ünlüdür! Yaşlı matmazel başını pencereden dışarıya çıkardı, kısa kirpiklerinin neredeyse her zaman şişkin göz kapaklarını çevrelediği o solgun ve soğuk mavi, küçük gözlerini çatı katına doğru kaldırdı. Pierrette'i görmeye çalıştı, ama bu çabasının yararsız olduğunu anlayıp, başını bağasından çıkardıktan sonra yeniden içine gizleyen bir kaplumbağayı andıran bir manevrayla odasına döndü. Panjurlar kapandı ve meydanın sessizliği yalnızca köylülerin gelişi ya da erkencilerin ortaya çıkışıyla bozuldu. Bir evde, evde kalmış bir kız varsa, bekçi köpeği gerekmez. Bu kızın görmediği, yorumlamadığı, olası tüm sonuçları çıkarmadığı en ufak bir olay bile yoktur. Bu yüzden, bu durum kaygı verici tahminlere, aile içinde geçen ve gizli kalması gereken, bu tahminler kadar korkunç, karanlık dramlardan birinin ortaya çıkmasına olanak verir; ama elbette dram sözcüğünün bu ev içi sahneye uygulanmasına izin verirseniz.

Pierrette yeniden yatmadı. Onun için Brigaut'nun gelişi çok büyük bir olaydı. O Mutsuzlar Cenneti gece boyunca, gündüzün katlanmak zorunda olduğu can sıkıntılarından, tedirginliklerden kurtuluyordu. Kim bilir hangi Alman ya da Rus baladındaki kahramanın uykusuna benzeyen uykusu ona mutlu bir yaşam gibi görünüyordu, gündüz ise kötü bir düştü. Üç yıldır az önce ilk kez hoş bir şekilde uykudan uyanmıştı. Çocukluğunun anıları şiirlerini ruhuna tatlı tatlı şarkıyla söylemişti. İlk kıtayı düşünde dinlemişti, ikinci onu sıçrayarak kaldırmıştı, üçüncüde kuşkuya kapılmıştı: Mutsuzlar Aziz Thomas okulundandır. Dördüncü kıtada pencereye gömleği ve çıplak ayaklarıyla geldiğinde çocukluk arkadaşı Brigaut'yu tanımıştı. Ah! Elbette kısa etekleri kabaca kesilmiş ve cepleri belde sallanan kare

bir ceketi vardı, mavi kumaştan, Bretagne tarzı bir ceketti; kaba kumaştan bir yeleği, önü altın sarısı bir kalple süslenmiş bir gömleği de vardı, kocaman yakası kıvrıktı, küpeler takmıştı, koca ayakkabıları, dokusundaki ipliklerin farklılığı nedeniyle yer yer rengi solmuş, mavi ham bezden pantolonu göze çarpıyordu; kısacası bu mütevazı ve kaba giysiler yoksul bir Breton'lunun kıyafetini oluşturuyordu. Yeleğin ve ceketin beyaz boynuz şeklindeki iri düğmeleri Pierrette'in yüreğini hoplattı. Dikenli katırtırnağı demetini gördüğünde gözleri yaşardı, sonra müthiş bir korku, anılarının bir an için açmış çiçeklerini ruhunda sıkıştırdı. Kuzininin onun kalkıp pencerereye gidişini duymuş olabileceğini düşündü, evde kalmış kızı fark etti ve Brigaut'ya o korku belirten işareti yaptı; zavallı Breton bu işten hiçbir şey anlamadan hemen boyun eğmişti. Bu içgüdüsel boyun eğme şu dünyada yüzyıldan yüzyıla var olan o masum ve kesin duygulanmalardan biri değil midir? O duygulanmalar ki Isola bella adasındaki sarısabır çiçeği gibi yüz yılda iki ya da üç kez çiçek açar. Her kim Brigaut'yu kaçarken görse, ondaki en saf duygunun en saf yiğitliğine hayran olurdu. Jacques Brigaut, on dördünü bitirmekte olan Pierrette Lorrain'e layıktı: İki çocuk! Pierrette yaptığı hareketin verdiği korkuyla onun kaçışına bakarken ağlamaktan kendini alamadı. Sonra dönüp üstünde bir ayna olan küçük bir masanın karşısında berbat bir koltuğa oturdu. Koltuğa dirseklerini dayadı, başını ellerinin arasına aldı ve orada bir saat boyunca düşünceli bir halde kaldı, Marais bölgesini, Pen-Hoël kasabasını, bir gölde küçük Jacques'ın yaşlı bir söğüt ağacına bağlı teknenin ipini çözüp kendisi için yaptığı tehlikeli yolculukları, sonra büyükannesi ile büyükbabasının yaşlı yüzlerini, annesinin ağrıyan başını ve Binbaşı Brigaut'nun güzel yüzünü, kısacası kaygısız geçen tüm bir çocukluğu anımsadı! Yine bir düşe daldı: Grimsi bir fonda ışıklı neşeler vardı. Uyurken başına taktığı buruşuk küçük başlığının, perkal pamuklu kumaşından kendi yaptığı kırma saçaklı o küçük başlığının altında dağınık, açık kumral güzel saçları vardı. Şakaklarından gri kâğıttan yapılmış kıvırtmaçlardan taşan lüleler dökülüyordu. Başının arkasında yassılaşmış kocaman bir saç örgüsü çözülmüş, sarkıyordu. Yüzünün aşırı beyazlığı genç kızlarda görülen ve tıbbın kloroz gibi zarif bir ad verdiği korkunç bir hastalığın belirtisiydi; bu hastalıkta vücudun doğal renkleri kaybolur, iştahsızlık baş gösterir ve organizmada büyük düzensizlikler ortaya çıkabilir. Bu mum rengi tüm tenini sarmıştı. Sararmış ot solgunluğundaki boynu ve omuzları, öne doğru uzatıp çaprazladığı kollarının zayıflığını belirtiyordu. Pierrette'in ayakları hastalık yüzünden yumuşamış, küçülmüş gibi görünüyordu. Gömleği ancak dizine kadar iniyor ve yorgun sinirlerinin, mavimsi damarlarının, solmuş ten renginin görülmesine izin veriyordu. Yediği soğuk yüzünden dudakları güzel bir mor renk almıştı. Oldukça hoş görünen dudaklarının uçlarını çeken o üzgün gülümseyişiyle zarif bir fildişi beyazlığındaki küçük dişlerini, narin kulakları, biraz sivri ama kibar burnu, yusyuvarlak oluşuna karşın sevimli olan yüzünün biçimi ile uyumlu o güzel saydam dişlerini gösteriyordu. Bu çok güzel yüzün tüm canlılığı İspanya tütünü renginde ve siyah noktalarla bezeli, derin ve canlı gözbebeklerinin çevresinde altın sarısı yansımalarla parlayan gözlerdeydi. Pierrette'in neşeli olması gerekirdi, ama üzgündü. Kaybolan neşesi gözlerinin çevresindeki canlılıkta, alnının saf zarafetinde ve kısa çenesinin çıkıntılarında hâlâ mevcuttu. Uzun kirpikleri acı çekmekten çökmüş elmacık kemiklerinin üstünde fırça gibi beliriyordu. Bembeyaz teni, yüzünün hatlarını ve ayrıntılarını çok arı bir biçimde belirtiyordu. Kulakları küçük bir mimari başyapıttı. Bunları mermerden sanırdınız. Pierrette'in pek çok derdi vardı. Bu yüzden belki öyküsünü öğrenmek istersiniz. İşte öyküsü:

Pierrette'in annesi Provins'li Auffray ailesinin kızıydı, bu evin şimdiki sahiplerinin annesi Madam Rogron'un aynı babadan kız kardeşiydi.

Önce on sekiz yaşında evlenmiş olan Mösyö Auffray, altmış dokuz yaşına doğru ikinci bir evlilik yapmıştı. İlk evliliğinden tek bir kız çocuğu olmuştu; hayli çirkin olan bu kız on altı yaşına gelir

gelmez Rogron adında Provins'li bir hancı ile evlenmişti.

Auffray'in ikinci evliliğinden bu kez çok güzel bir kızı oldu. Böylece, bu garipliğin bir sonucu olarak, Mösyo Auffray'nin iki kızının arasında çok büyük bir yaş farkı meydana geldi: İkinci evliliğinden olan kızı doğduğunda, ilk evliliğinden olan kızı elli yaşındaydı. Yaşlı babası kendisine bir kız kardeş verdiğinde, Madam Rogron'un yetişkin iki çocuğu vardı.

Bu yaşlı âşığın kızı on sekiz yaşında, İmparatorluk Muhafız Birliği'nde yüzbaşı olan Lorrain adında bir subaya gönül verip onunla evlendi. Aşk insanı çabucak hırslı yapar. Bu yüzbaşı bir an önce albay olmak istediği için ordu saflarına geçti. Kendilerine Mösyö ve Madam Auffray tarafından yapılan para yardımından oldukça hoşnut olan tabur komutanı ve karısı Paris'te ya da imparatorluğun savaşlarına ve barışlarına bağlı olarak Almanya'da koşuşturup dururken, Provins'li eski bakkal yaşlı Auffray herhangi bir vasiyetname düzenlemeye vakit bulamadan seksen sekiz yaşında öldü. O eski otelci ve karısı bir oyunla adamcağızın mirasından en büyük payı alıp dul karısına yalnızca küçük meydandaki evi ve birkaç dönüm araziyi bıraktılar. Küçük Madam Lorrain'in annesi olan bu dul kadın, kocası öldüğünde sadece otuz sekiz yaşındaydı. Birçok dul kadın misali, yeniden evlenmek gibi tehlikeli bir düşünceye kapıldı. Kendisine kalan araziyi ve evi Néraud adında genç bir doktorla evlenebilmek için evlenme sözleşmesi gereği üvey kız kardeşi yaşlı Madam Rogron'a sattı. Bu doktor da onun servetini yedi. Dul kadın iki yıl sonra üzüntüden sefalet içinde öldü.

Dolayısıyla Auffray mirasından Madam Lorrain'e kalabilecek olan pay, büyük ölçüde yok olarak yaklaşık sekiz bin franka düştü. Binbaşı Lorrain, Montereau'da savaş alanında öldü ve on dört aylık küçük kızının yükümlüğünü taşıyan yirmi bir yaşındaki dul karısına hakkı olan dul aylığından ve Marais bölgesinde bir Vendée kasabası olan Pen-Hoël'de perakendeci Mösyö ve Madam Lorrain'den gelecek mirastan başka servet bırakmadı. Ölen subayın anne ve babası, Pierrette Lorrain'in büyükbaba ve babaannesi olan bu Lorrain'ler, inşaat için gerekli kereste, arduvaz, kiremit, boru gibi malzemeler satıyorlardı. İşleri, ister beceriksizlikten, ister şanssızlıktan olsun, iyi gitmiyor, onlara ancak geçinecekleri kadar gelir sağlıyordu. Sömürgelerdeki besin maddeleri fiyatlarında ani bir düşüşe neden olan 1814 olayları yüzünden Nantes'daki ünlü Collinet firması iflas edince, bu işe yatırdıkları yirmi dört bin frankı kısa süre önce kaybetmişlerdi. Dolayısıyla gelinleri iyi karşılandı. Binbaşının dul eşi sekiz yüz frank dul aylığı alıyordu, bu, Pen-Hoël'de büyük bir paraydı. Eniştesinin ve kız kardeşi Rogron'un uzaklığın yol açtığı bir sürü formaliteden sonra kendisine gönderdikleri sekiz bin frankı Lorrain'lere emanet etti, ama yine de bunların Nantes'da sahibi oldukları, yüz ekü'ye kiralanmış, yaklaşık on bin frank değerindeki küçük bir eve ipotek koydurdu.

Genç Madam Lorrain annesinin ikinci ve uğursuz evliliğinden üç yıl sonra, 1819'da, neredeyse annesiyle aynı zamanda öldü. Yaşlı Auffray ile genç eşinin kızı zayıf, ufak tefek ve sıskaydı: Marais bölgesinin nemli havası kıza dokunuyordu. Kocasının ailesi, kızı orada kalması için ikna etti: Kız dünyanın başka hiçbir yerinde Marais bölgesinden daha sağlıklı, daha hoş bir yer bulamazdı; Charette'in kahramanlıkları da buna tanıktı. Kız o kadar nazlı alıştırıldı, o kadar pohpohlandı ve kendisine o kadar özen gösterildi ki bu canlı cenaze bu yüzden Lorrain'lere büyük bir onur kazandırdı. Kimi insanlar, Charette'in, Mercier'nin, Marki de Montauran'nın ve Baron du Guénic'in komutası altında Cumhuriyet'e karşı savaşlarda çarpışmış eski bir Vendée'li olan Brigaut'nun genç Madam Lorrain'in servetinden vazgeçmesinde büyük rolü olduğunu ileri sürüyorlardı. Eğer bu doğru ise, bu kadın son derecede sevimli ve sadık olmalıydı. Tüm Pen-Hoël halkı, zaten saygı gereği binbaşı olarak andığı Brigaut'nun gündüzlerini ve gecelerini imparatorluk binbaşısının dul eşinin salonunda geçirdiğini görüyordu. Brigaut bu binbaşı rütbesini Katolik ordularında çarpıştığı sırada

almıştı. Bir süreden beri, Pen-Hoël papazı yaşlı Madam Lorrain'e kimi önerilerde bulunmakta sakınca görmemiş, gelinini Brigaut ile evlenmeye ikna etmesi için ondan ricada bulunmuştu, binbaşıyı Vikont de Kergargouët'nin desteğiyle Pen-Hoëel kantonu sulh yargıcı yaptıracağına da söz veriyordu. Zavallı genç kadının ölümü bu öneriyi gereksiz kıldı. Pierrette kendisine yılda dört yüz frank faiz borçlu oldukları için gereksinimlerini sağlayan büyükannesi ile büyükbabasının yanında kaldı; ticarette gitgide başarısız olan bu yaşlı insanların karşısına çalışkan ve becerikli bir rakip çıktı; bu rakibe küfürler yağdırıyor, ama kendilerini savunmak için hiçbir girişimde bulunmuyorlardı. Hem danışman, hem bir dost olan binbaşı kız arkadaşından altı ay sonra, belki aşk acısından, belki de aldığı yirmi yedi yaradan öldü. İşini bilen bir tüccar olan bu kötü komşu, rekabeti ortadan kaldırmak için hasımlarını iflas ettirmek istedi. Ödeyemeyeceklerini kestirerek, onlara imzaları karşılığında ödünç para aldırdı ve son günlerinde battıklarını ilan etmeye zorladı. Pierrette'in ipoteği büyükannesinin yasal ipoteğinin önüne geçti; büyükanne kocasına bir miktar ekmek parası bırakmak için haklarıyla yetindi. Nantes'daki ev dokuz bin beş yüz franka satıldı, bin beş yüz frank da masraf yapıldı. Kalan sekiz bin frank Madam Lorrain'e kaldı; o da bu parayı ipotek karşılığı yatırdı, niyeti Nantes'da Saint-Jacques adı verilen, Paris'teki Sainte-Périne rahibeler yurduna benzeyen bir tür yurtta yaşayabilmekti; bu iki yaşlı insan küçük bir pansiyon ücreti karşılığında orada yiyip içip barındılar. Zor duruma düşmüş olan küçük torunlarını yanlarında bırakma olanağı bulunmayan yaşlı Lorrain'ler küçük kızın eniştesini ve Rogron teyzesini anımsayıp onlara mektup yazdılar. Provins'li Rogron'lar ölmüşlerdi. Lorrain'lerin mektubu, dolayısıyla kaybolmuş gibi görünüyordu. Ama burada bir şey Tanrı'nın yerini tutabiliyorsa, bu Posta Yönetimi değil midir? Zaten pek bir şeye benzemeyen halkın zekâsından çok üstün olan Posta'nın zekâsı yeni bir şey yaratmada, en usta romancıların zekâsını bile geride bırakır. Posta, kendisi için üç metelikten dokuz meteliğe kadar değeri olan bir mektuba sahip olduğunda, bu mektubu teslim edeceği erkek ya da kadını hemen bulamadan, benzeri ancak en gözü pek alacaklılarda görülen bir parasal kaygı içindedir. Posta seksen altı ili karış karış araştırır. Güçlükler, çoğu zaman edebiyatçı olan ve Boylamlar Bürosu matematikçilerine özgü ateşlilikle Bilinmeyen'i aramaya başlayan memurların dehasını aşırı coşturur: Bunlar tüm krallığı tararlar. En ufak bir umut ışığında Paris büroları yeniden harekete geçer. Çoğu zaman Posta'nın gösterdiği yönetimsel ısrarın görkemli kanıtları olan, mektubun arkasına ve önüne çiziktirilmiş kargacık burgacık yazıları görünce şaşırdığınız olur. İnsan, Posta'nın on iki meteliğe yaptığı bu işe girişmeye kalkışsa, yolculuklar, harcanan zaman ve para hesaplandığında on bin franktan olurdu. Posta kuşkusuz sahip olduğundan daha da çok zekâya sahip. Bir yıl önce ölmüş bulunan Provins'li Mösyö Rogron'a yazılmış Lorrain'lerin mektubu Posta tarafından Paris'te, Saint-Denis sokağında tuhafiyeci oğlu Mösyö Rogron'a gönderildi. Posta'nın zekâsı burada ortaya çıkar. Bir mirasçı, mirasın tamamına sahip olup olmadığını, alacakları ya da önemsiz şeyleri unutup unutmadığını bilmek isteyerek her zaman tedirgin olur. Maliye her şeyi bulup ortaya çıkarır, karakterleri bile. Ölmüş olan yaşlı Rogron'a gönderilmiş bir mektup, mirasçılarının, Paris'teki oğul Rogron'un ya da kız kardeşi Matmazel Rogron'un merakını uyandırmalıydı. Maliye'de bu yüzden altmış santimini almış oldu.

Torunlarından ayrılacaklarına pek üzülen yaşlı Lorrain'lerin yalvararak el uzattıkları Rogron'lar, Pierrette Lorrain'in yazgısı üzerinde etkili kişiler olmalıydı. Öyleyse, bunların geçmişlerini ve karakterlerini açıklamak zorunludur.

Yaşlı Auffray'nin ilk evliliğinden olan kızını verdiği Provins'li otelci Rogron baba kızarık yüzlü, burnu damarlı ve Bacchus'ün yanaklarının üstüne kızarmış ve irileşmiş üzümlerini yerleştirdiği bir adamdı. Her ne kadar şişman, kısa boylu ve göbekli, bacakları yağlı ve elleri kalın olsa da, İsviçre hancılarına özgü bir inceliği vardı. Yüzü dolu ile harap olmuş geniş bir bağı andırıyordu biraz.

Kuşkusuz yakışıklı değildi, ama karısı da ona benziyordu. Bir çift hiçbir zaman bu kadar uyumlu olmamıştır. Rogron baba leziz yemekler yemeyi ve güzel kızların kendisine hizmet etmesini seviyordu. Kaba davranışları olan, kendilerini kötülüklere adayan ve her istediklerini yaptıran o benciller sınıfındandı. Açgözlü, çıkarcı, biraz kaba, fantezileri için gerekeni yapan biri olarak, ağzında diş kalmadığı güne kadar kazandıklarını yemiş ama pintiliği baki kalmıştı. Bilindiği gibi, kayınpederinin neredeyse tüm mirasına konmuştu, son günlerinde otelini satıp, Pierrette'in büyükannesi, Auffray babanın dul eşinden yok pahasına satın aldığı meydandaki o küçük eve çekildi. Rogron baba ile karısının Provins civarındaki yirmi yedi parça araziden gelen, yaklaşık iki bin franklık kira geliri vardı, ayrıca otelin satışından elde ettikleri yirmi bin frankın faizini alıyorlardı. Kötü durumda olsa da, olduğu gibi kalmış Auffray'nin evinde bu eski hancılar oturdu; bunlar vebadan çekinir gibi bu eve dokunmaktan çekindiler. Yaşlı sıçanlar duvarlardaki çatlak yerleri ve yıkıntıları severler. Bahçecilikten hoşlanan hancı biriktirdiği paraları bahçesi için kullandı; ırmağın kıyısına kadar genişlettiği iki duvar arasında uzanan bu bahçeyi, içinde kendi haline bırakılmış sulak doğanın bitki örtüsü zenginliklerini sergileyen ve bir taş döşeme ile son bulan bir dikdörtgen şekline soktu. Evliliklerinin başında Rogron'ların iki yıl ara ile bir kız bir de erkek evlatları oldu: Her şeyin yozlaştığı bir ortamda bu çocuklar da çok kötü yetiştiler. Köyde ucuza tutulan bir sütanneye bırakılan bu zavallı çocuklar berbat bir köy eğitimi almış olarak geri döndüler; sütanne kırlara gidiyor, bu sırada çocukları Fransız köylülerinin barınak olarak kullandıkları o karanlık, rutubetli, alçak tavanlı odalardan birine kapatıyor, onlar da kırlara giden sütannenin memelerini emdikten sonra, sürekli bağırıp çağırıyorlardı. Bu deneyimle, bu çocukların yüz hatları belirginleşmeye, sesleri kalınlaşmaya başladı; annenin gururunu şöyle böyle okşadılar; kadın onların kötü alışkanlıklarını babanın sevecenliğe döndürdüğü bir sertlikle düzeltiyordu; çocukların avlularda, ahırlarda ve hanın ek bölümlerinde koşup durmalarına ya da kentte cirit atmalarına ses çıkarılmadı. Kimi zaman kırbaçlanıyor, kimi zaman da kendilerini pek az seven büyükbaba Auffray'nin yanına gönderiliyorlardı. Bu haksızlık Rogron'ları o yaşlı çapkın'ın mirasından büyük bir pay almak için yüreklendiren nedenlerden biri oldu. Bununla birlikte Rogron baba, oğlunu okula verdi. Onu silahaltına alınmaktan kurtarmak için bir adama, arabacılarından birine, bedel ödedi. Kızı Sylvie on üç yaşına gelir gelmez, onu bir ticarthanede çırak olarak çalışmak üzere Paris'e gönderdi. İki yıl sonra oğlu Jérôme-Denis'i de aynı şekilde Paris'e yolladı. Dostları, dalavere ortakları, arabacıları ya da sürekli gelip gidenleri ona çocuklarını ne yapmayı düşündüğünü sorduklarında, Rogron baba düşüncelerini kısaca açıklıyordu; bu düşüncelerin diğer babaların çoğununkine kıyasla, açık yüreklilikle söylenmiş olması gibi bir üstünlüğü vardı. İçkisini içerken ya da elinin tersiyle dudaklarını silerken şöyle yanıt veriyordu:

— Beni anlayacak yaşa geldiklerinde bir tekme atarak, hem de nerelerine bilirsiniz, diyeceğim ki: "Git para kazan!"

Sonra, karşısındakine göz kırparak kurnazca bir edayla bakıp şunları ekliyordu:

— Hem kim bilir, belki onlar benden daha budala değildirler. Babam bana üç tekme atmıştı, ben onlara yalnızca birer tekme atacağım, babam cebime bir altın koymuştu, ben onlara on altın vereceğim. Dolayısıyla, benden daha mutlu olacaklar. İşte iyi yöntem buna derler! Eh, benden sonra da kalan kalacaktır, noterler elbette haklarını vermek için onları bulurlar. İnsanın çocukları için kaygı duyması da tuhaf bir şey!.. Benim çocuklarım yaşamlarını bana borçlular, ben onları besledim, onlardan bir şey istemiyorum, ama borçlarını ödemediler, ah komşu, ne dersin? Arabacılıkla işe başladım, bu da benim Auffray baba denen o yaşlı çapkının kızıyla evlenmemi engellemedi!

Sylvie Rogron yüz ekü pansiyon ücretiyle Saint-Denis sokağında Provins'li tacirlerin yanına çırak olarak gönderildi. İki yıl sonra boğaz tokluğuna çalışıyordu: Hiçbir şey kazanmıyor, annesi babası ona yiyeceği ve barınması için hiç para göndermiyorlardı. İşte, Saint-Denis sokağında boğaz tokluğuna çalışmak buna denir. Annesinin ona geçinmesi için yüz frank gönderdiği iki yılın ardından, Sylvie yüz ekü ücret almaya başladı. Böylece, Matmazel Sylvie Rogron daha on dokuz yaşında özgürlüğüne kavuştu. Yirmi yaşına geldiğinde Saint-Denis sokağında, Ver-Chinolis'da ipek ticareti yapan Julliard firmasının ikinci derece yetkili çalışanı olmuştu. Erkek kardeşin öyküsü de kız kardeşin öyküsünün aynıydı. Küçük Jérome-Denis Rogron, Saint-Denis sokağının en güçlü tuhafiyecilerinden biri olan Trois-Quenilles'deki Guépin firmasına girdi. Sylvie yirmi bir yaşında bin frank ücretle bir firmanın baştezgâhtarı olmuşsa da, şansı daha yaver giden Jérome-Denis de on sekiz yaşında bin iki yüz franka, yine Provins'li olan Guépin firmasında kadrolu memur olmuştu. İki kardeş her pazar ve bayram günlerinde görüşüyorlar, bu günleri hesaplı eğlencelerle geçiriyorlar, Paris dışında yemek yiyorlar, Saint-Cloud'u, Meudon'u, Belleville'i, Vincennes'ı görmeye gidiyorlardı. 1815 yılının sonuna doğru, alın teriyle biriktirdikleri yaklaşık yirmi bin frankı birleştirip Madam Guenée'den perakende tuhafiyecilik alanında en büyük firmalardan biri olan Soeurde-Famille'in ünlü ticarethanesini satın aldılar. Kız kardeş kasayla, tezgâhla, muhasebeyle ilgilenirken, erkek kardeş hem patron hem de tıpkı Sylvie'nin bir süre önce yaptığı gibi baştezgâhtar oldu.

1821'de beş yıllık işletmeden sonra, tuhafiyecilik alanında rekabet o kadar büyüdü, o kadar sertleşti ki iki kardeş firmalarını ancak yürütebilecek ve eski ününü ancak sürdürebilecek duruma düştüler. Syvie Rogron o zaman daha kırk yaşında olmasına karşın çirkinliği, yoğun çalışma temposu ve yüz hatlarını açığa çıkaran endişeli, asık suratlı haliyle onu elli yaşında bir kadına benzetiyordu. Otuz sekiz yaşındaki Jérome-Denis Rogron ise, müşterilerini bir tezgâhta asla sergilenmemiş budala bir yüz ifadesiyle karşılıyordu. Yorgunluktan içe göçmüş, basık alnında üç kırışık görülüyordu. Kısa kesilmiş gri saçları soğukkanlı hayvanların tarifi olanaksız budalalığını dile getiriyordu. Mavimtrak gözlerinin bakışından ne bir parıltı ne bir düşünce fışkırıyordu. Yuvarlak ve yassı yüzü hiçbir sempati uyandırmıyor, insanı gülümsetmiyor, iç karartıyordu. Kısacası, babası gibi şişko ve bodur ise de, hancının o kaba şişman haline benzemeyen görüntüsü en ince ayrıntılarına kadar gülünç bir çökkünlüğü yansıtıyordu. Babasının teninin aşırı renkliliğinin yerini, onda dükkânların havasız ardiyelerinde, vezne adı verilen o parmaklıklı kulübelerde yaşayan, durmadan iplik büküp açan, para ödeyen ya da para alan, tezgâhtarlarını tedirgin eden ya da müşterilere aynı şeyleri yineleyen insanlara özgü ölgün bir solukluk almıştı. İki kardeşin zaten kıt olan zekâları işletmenin işlerinin uyum içinde yürütülmesi, borç ve alacakların hesaplanması gibi işlemlerin, Paris piyasasının özel yasaları ve gelenekleri, görenekleri hakkında bilgi edinme çabalarının içinde eriyip gitmişti. İplikler, dikiş iğneleri, kurdeleler, topluiğneler, düğmeler, terzi malzemeleri, kısacası Paris tuhafiyeciliğini oluşturan çok büyük miktarda mal onların belleğini işgal etmişti. Zihinsel kapasiteleri ancak yazılacak ya da yanıtlanacak mektuplara, faturalara, envanterlere yetebiliyordu. İşlerinin dışında kesinlikle hiçbir şey bilmiyorlardı, hatta Paris'i bile tanımıyorlardı. Onların gözünde Paris, Saint-Denis sokağının çevresine yayılmış bir şeydi. Gelişmemiş kişiliklerinin yaşam alanı sadece dükkânlarıyla sınırlıydı. Erkek ve kadın tezgâhtarları tedirgin etmeyi ve onların kabahatlerini bulmayı pek güzel beceriyorlardı. Mutlulukları, tezgâhların üstündeki malları düzenleyip duran ya da bu malları yeniden katlamakla uğraşan tüm elleri fare ayakları gibi hızla hareket ederken görmekten ibaretti. Yedi ya da sekiz genç kız ve genç erkek sesinin, tezgâhtarların bildik tümceleriyle müşterilerin itirazlarına yanıt verdiklerini duyduklarında gün iyi geçiyordu, hava güzeldi! Gökyüzünün mavi havası Paris'i canlandırdığında, Parisliler de yalnızca üstlerindeki tuhafiye

eşyasıyla ilgilenerek gezintiye çıktıklarında:

— Satışlar için kötü hava, diyordu budala patron. Rogron'un çırakları hayran bırakan en büyük becerisi bir paketi sicimle bağlamakta, çözmekte, yeniden bağlamakta ve hazırlamaktaki ustalığıydı. Rogron bir paketi hazırlarken, aynı zamanda sokakta olup bitenlere bakabiliyor ya da dükkânını tüm derinliğine gözetebiliyordu; çevresindeki her şeye vakıf olmanın verdiği rahatlıkla paketi müşteriye uzatırken şöyle diyordu:

— Buyurun madam, başka bir şeye ihtiyacınız var mı? Kız kardeşi olmasa, bu budala batardı. Sylvie sağduyu sahibiydi ve satış konusunda üstüne yoktu. Kardeşini fabrikadan satın alışlarda yönlendiriyor ve bir metelik daha fazla kâr sağlayacak bir mal bulması için onu hiç acımadan Fransa'nın en uzak yerlerine gönderiyordu. Her kadında az çok bulunan inceliğe sahip olmaması, Sylvie'yi kâr hırsından başka bir şey düşünemeyecek hale getirmişti. Ödenecek bir para! Bu düşünce bu makineyi çalıştıran pistondu ve zihnini hemen harekete geçiriyordu. Rogron baştezgâhtar olarak kalmıştı, işlerin tümünden anlamıyordu: Zekânın en büyük güdüleyicisi olan kişisel çıkar, ona bir adım bile attırmamıştı. Kız kardeşi Sylvie bir malı, modasının geçeceğini kestirerek, zararına satmasını istediğinde çoğu zaman ağzı açık kalıyor, sonra ona budalaca hayran oluyordu. Bir konunun olumlu ya da olumsuz yanları konusunda akıl yürütemiyordu, akıl yürütme yetisinden yoksundu, ama kız kardeşinin buyruğuna girmeye aklı yatıyordu; ona yalnızca ticareti kapsamayan bir saygıyla itaat ediyordu:

— O benim büyüğüm, diyordu. Belki sürekli yalnızlık içinde geçen, gereksinimlerin giderilmesine indirgenmiş, parasız ve gençliğe özgü zevklerden yoksun bir yaşam, bu tuhafiyecinin yüzünün kaba ifadesini, zihinsel yetersizliğini, budalaca tutumunu fizyolojistlere ve düşünürlere açıklayacaktır. Kız kardeşi belki dükkânda etkisini kaybedeceği kaygısıyla, daha genç ve hiç kuşkusuz kendisinden daha güzel bir kadını masraf ve batma nedeni olarak kabullenmiş ve onun evlenmesini hep engellemişti. Budalalığın iki şekli vardır: Susar ya da konuşur. Susan budalalığa katlanılabilir, ama Rogron'unki konuşur türdendi. Tezgâhtarları paylamak, yarı toptancı yarı perakendeci olarak yürüttüğü tuhafiyecilik mesleğinin inceliklerini, dükkânlardaki çenebazlığın önemli bir bölümünü oluşturan tatsız şakalarla süsleyip püsleyerek, onlara açıklamak gibi bir alışkanlık kazanmıştı. Vaktiyle basmakalıp hazırcevaplığı belirten bu çenebazlık sözcüğünün yerini askerce bir sözcük olan palavra sözcüğü aldı. Yanında çalışan küçük bir topluluk tarafından zorunlu olarak sözü dinlenen Rogron, kendinden hoşnut olan Rogron, sonunda kendine özgü, boş ama parlak sözlerle konuşmaya başladı. Bu geveze kendisini hatip sanıyordu. Müşterilere almak istedikleri şeyler hakkında açıklama yapmak, onların istekleri konusunda nabız yoklamak, onlarda istemedikleri şeyleri satın alma arzusu uyandırmak zorunluluğu bu perakendeci tacirin dilini çözüyordu. Bu küçük tacir sonunda sözcüklerin hiçbir anlam taşımadığı, ama kulağa hoş gelen konuşmalar yapma yetisini kazandı. Kısacası, müşterilere pek az bilinen yöntemler açıklıyordu: Bu sayede de uygulamada kim bilir nasıl geçici bir üstünlük sağlıyordu, ama binlerce malının gerektirdiği binbir açıklamayı bırakır bırakmaz, sudan çıkmış balığa dönüyordu. Rogron ile Sylvie'nin, gizlice vaftiz edilmiş bu iki makinenin yüreğinde filiz halinde ya da harekete geçmeye hazır bekleyen ve ruha gerçek anlamını kazandıran duygulara yer yoktu. Bu yüzden bu iki karakter aşırı derecede sinirli ve duygusuzdu; çalışma, yoksunluklar, uzun ve sert bir çıraklık döneminde çektikleri acıların anısı onları aşırı derecede katılaştırmıştı. Ne biri ne öteki hiçbir felaketten şikâyetçi değildi. Acımasız değildiler, ama maddi sıkıntı içindeki insanlara karşı hiç hoşgörülü davranmazlardı. Onlara göre erdem, şeref, dürüstlük, tüm insani duygular senetlerini düzenli olarak ödemekten ibaretti. Can sıkıcı, ruhsuz, iğrenç bir biçimde tutumlu bu iki

kardeş Saint-Denis sokağındaki ticaret dünyasında müthiş bir üne sahipti. Yılda üç kez, dükkânlarını iki ya da üç gün kapatabilecekleri dönemlerde gittikleri Provins ile ilişkileri olmasa, dükkânda tezgâhtarlara da gerek kalmayacaktı. Ama baba Rogron çocuklarına anne babaları tarafından ticarete yönlendirilmiş zavallıları gönderiyor, onlar için Provins'de kız ve erkek çırak ticareti yapıyor, övünmek için çocuklarının servetini anlatıyordu. Kızının ya da oğlunun iyi eğitileceği ve gözetileceğini uman insanlar, günün birinde Rogron Oğulları'nın yerine geçeceği olasılığıyla kandırılıp, evde kendisini tedirgin eden çocuğunu bu iki bekâr insanın işlettiği ticarethaneye gönderiyorlardı. Ama yüz ekü pansiyon ücretiyle barınan çıraklar bu Tanrının cezası yerden ayrılma olanağı bulur bulmaz, Rogron'ların o müthiş ününü artıran bir mutluluk içinde kaçıyorlardı. Yorulmak bilmez hancı onlara her zaman yeni kurbanlar buluyordu. On beşine bastığından bu yana, satış için çehresine farklı bir ifade verme alışkanlığı edinmiş Sylvie Rogron'un iki yüzü vardı: Satıcı olarak, sevimli ve yüzü buruşmuş yaşlı kızlara özgü doğal bir tavır sergiliyordu. Sonradan edinilen alışkanlıklarla tecrübe kazanmış bu yüz her şey gülümsüyordu, tatlı ve kulağa hoş gelen sesi satış sırasında ticari bir sevimliliğe bürünüyordu. Gerçek yüzü ise kendisini iki panjurun aralığından gösteriyordu: Bu yüz her türden Fransız kadınlarından hoşlanan 1815 yılı Kazaklarının[1] en kararlısını bile kaçırabilirdi.

Lorrain'lerin mektubu geldiğinde, babalarının ölümü dolayısıyla yasta olan Rogron'lara Pierrette'in büyükannesinden neredeyse çalınmış bir ev ile eski hancının sahibi olduğu topraklar, ayrıca köylülerin mülklerine koyulmuş ipotek karşılığında tefeci usulü borç verilmiş paralar miras kaldı; yaşlı ayyaş bu mülkleri ele geçirmeyi umut ediyordu. Yıllık mal sayımları sona ermişti. Rogron'ların mağazasında yaklaşık altmış bin franklık malları, kasada ya da portföylerinde ve fonlara yatırılmış kırk bin frank kadar paraları vardı. İki kardeş, düz çizgili yeşil Utrecht kadifesiyle kaplı ve tezgâhın gerisinde kare şeklinde bir duvar oyuğuna yerleştirilmiş, karşısında da baştezgâhtara ayrılmış benzer bir tezgâh bulunan arkalıksız kanepeye oturmuş, birbirlerine akıl danışıyorlardı. Her tacir burjuva sınıfına dahil olmaya can atardı. Bu iki kardeş ticarethanelerini satarak, baba mirası dışında, yaklaşık yüz elli bin franka sahip olabilirlerdi. Ellerindeki parayı Devlet Tahvilleri'ne yatırarak, her biri üç ya da dört bin altın lira rant sağlayabilir, hatta baba evinin restorasyonu için kendilerine kuşkusuz vadelerde ödenecek bu gelirden pay ayırabilirlerdi. Kısacası, Provins'e gidip kendilerine ait bir evde birlikte yaşayabilirlerdi. Baştezgâhtar olan kadın dokuz çocuk sahibi Donnemarie'li zengin bir çiftçinin kızıydı. Adam bu çocukların her birini bir işe yerleştirmek zorunda kalmıştı, çünkü dokuza bölünecek servet hiçbiri için çok şey değildi. Bu çiftçi beş yıl içinde çocuklarının yedisini kaybetmişti. Dolayısıyla bu baştezgâhtar çekicilik kazanmış, Rogron boşuna bir çabayla onunla evlenmeye kalkışmıştı. Kız patronunu hiç sevmiyordu, bu da adamın her türlü manevrasını sonuçsuz kılıyordu. Zaten Matmazel Sylvie bu işe pek razı değildi, hatta kardeşinin evlenmesine karşıydı, çok kurnaz bir kızı mirasçıları yapmak istiyor, Rogron'un evlenmesini Provins'e yerleşmelerinden sonraya erteliyordu.

Gelip geçenler arasında hiç kimse kimi dükkâncıların gizli yaşamlarını harekete geçiren etmenleri anlayamaz; bunlara bakıp insan kendi kendine sorar: "Ne amaçla, neden yaşıyorlar? Nereden gelip nereye gidiyorlar?" Ama bu sorulara yanıt ararken boş yere çaba harcanmış olur. Bu kafalarda filizlenen ve yaşamlarını canlandıran azıcık şiirselliği keşfetmek için akıllarından geçenleri anlamak zorunludur; ama her şeyin dayandığı temel öğe çok geçmeden bulunur. Parisli dükkâncı az çok gerçekleşebilir bir umutla beslenir, bu umut olmasa elbette yaşayamayacaktır. Kimi bir tiyatro kurmayı ya da yönetmeyi düşler, kimi belediye başkanı olma şerefine ulaşmak ister, kiminin Paris'ten üç fersah ötede bir evi, içine renkli alçıdan heykeller diktiği, içinde ip gibi su fışkırtan fıskiyelerin

bulunduğu, uğruna çılgınca paralar harcadığı bir sözde parkı vardır; bir başkası da Ulusal Muhafız Birliği'nde yüksek rütbeli kumandanlıklar düşler. Yeryüzü cenneti olan Provins, bu iki tuhafiyecide Fransa'nın tüm güzel kentlerinin sakinlerinin taşıdığı türden bağnazlık derecesinde bir hayranlık duygusu uyandırıyordu. Şunu Champagne bölgesinin şanı için söyleyelim: Bu sevgi yerinde bir sevgidir. Fransa'nın en hoş kentlerinden biri olan Provins, Frenkistan ve Keşmir Vadisi ile yarışır: Yalnızca İran'ın Homeros'u olan Sadi'nin şiirini içermez, aynı zamanda tıp bilimine yararlı ilaçlar sunar. Haçlılar Eriha güllerini bu nefis vadiye getirdiler, bu güller burada beklenmedik bir biçimde, renklerinden bir şey kaybetmeksizin yeni nitelikler kazandılar. Provins yalnızca Fransa'nın İran'ı değildir; Bade, Aix, Bath'da olabilirdi: Çünkü suları vardır! İşte, ara sıra iki tuhafiyecinin

Saint-Denis sokağının çamurlu kaldırımında gözlerinde canlanan manzara budur. Ferté-Gaucher ile Provins arasındaki gerçek bir çöle benzeyen, ama verimli bir buğday çölü olan gri renkli ovaları geçtikten sonra bir tepeye ulaşırsınız. Ansızın ayaklarınızın dibinde iki ırmağın suladığı bir kent görürsünüz. Kayalığın alt tarafında, yeşil bir vadi hoş çizgilerle ufka uzanır. Eğer Paris'ten geliyorsanız, Provins'e uzunlamasına girersiniz, karşınıza o çok eski Fransa anayolu çıkar, yamacın alt tarafından dolaşan bu yolda körlerden, dilencilerden geçilmez; bu beklenmedik güzel yöreyi incelemeyi düşündüğünüzde, bunlar size içler acısı seslerle eşlik ederler. Eğer Troyes'dan geliyorsanız, kente düz bir araziden girersiniz. Şato, eski kent ve onun eski surları tepenin üstünde birbiri arkasına sıralanır. Yeni kent aşağıdadır. Aşağı ve yukarı Provins vardır: Önce havadar, sokakları işlek, güzel manzaralı, etrafı çukurlarla kaplı, ceviz ağaçlarıyla donatılmış ve geniş tekerlek izleriyle tepenin canlı sırtını delik deşik eden yollarla çevrili, sessiz, temizcecik, görkemli, yükseğinde şatonun o gösterişli yıkıntıları bulunan kent; sonra değirmenli, le Brie'nin küçük, ağır ve derin iki ırmağı Voulzie ve Durtain tarafından sulanan, bir hanlar, ticarethaneler, kendilerini emekliye ayırmış burjuvalar kenti; yolcu arabalarının, üstü açık dört tekerlekli gezinti arabalarının, yük arabalarının vızır vızır gelip gittikleri bir kent. Bu iki kent ya da bu kent, tarihsel anılarıyla, yıkıntılarının melankolisiyle, vadisinin iç açıcılığıyla, alabildiğine çitlerle ve çiçeklerle dolu hoş sel yataklarıyla, kıyıları bahçelerle tırtıllanmış ırmağıyla çocuklarda öyle bir sevgi uyandırır ki, bunlar Auvergne'li, Savoie'lı ve Fransız gibi davranırlar: Servet yapmak üzere Provins'den ayrılsalar da, her zaman buraya geri gelirler. Tavşanlar ve sadık insanlar için söylenen "yuvada ölmek" deyimi tam da Provins'lilere denk düşer. Bu yüzden iki Rogron yalnızca o sevgili Provins'lerini düşünüyorlardı. İplik satarken, erkek kardeş yukarı kenti gözlerinin önüne getiriyordu. Düğmelerle dolu kâğıtları yığarken vadiyi seyrediyor, iplikten ya da ipekten Padoue kurdelelerini sarar ya da açarken ırmak sularının o parıldayan akışını izliyor gibiydi. Evrak dolaplarına bakarken, adeta o çukur yollardan yukarı çıkıyordu; buralara vaktiyle babasının öfkesinden kurtulmak, ceviz, böğürtlen yemek için kaçardı. Özellikle o küçük Provins meydanı aklından hiç çıkmıyordu: Evini güzelleştirmeyi düşünüyordu, yeniden yaptırmak istediği cepheyi, odaları, salonu, bilardo odasını, yemek salonunu, çimenleriyle, mağaralarıyla, fıskıyeleriyle, heykelleriyle bir İngiliz bahçesine dönüştüreceği sebze bahçesini düşlüyordu. İki kardeşin üç pencereli, altı katlı, Saint-Denis sokağında birçok benzeri bulunan bu yüksek ve sarı boyalı evin ikinci katında uyudukları odalarda sadece çok gerekli mobilyalar vardı, ama Paris'te hiç kimsenin bu tuhafiyecinin mobilyasından daha zengin mobilyası yoktu. Adam kente dolaşmaya gittiğinde, sergilenen güzel mobilyalara bakıp, evine doldurduğu kumaşları incelerken afyon tiryakileri gibi dalıp gidiyordu. Dönüşte kız kardeşine şöyle diyordu: "Falanca dükkânda bize iyi uyacak falanca salon mobilyası gördüm!" Ertesi gün bir başkasını satın alıyor ve her zaman bu iş böyle gidiyordu! Adam her ay geçen ayın mobilyalarını geri veriyordu. Bütçesi bu dekoratif değişiklikler için para ödemeye yeterli değildi: Her şeyi istiyor ve her zaman en son modelleri tercih ediyordu. Yeni yapılmış evlerin balkonlarını seyredip, dış süslemelerdeki pısırıkça denemeleri incelerken, silmeleri, heykelleri, resimleri yersiz buluyordu. "Ah!" diyordu kendi kendine, "bu güzel şeyler Provins'e çok daha uygun olurdu!" Tuhafiyeci vitrine dayanıp, kapının eşiğinde şaşkın gözlerle yemeğini atıştırırken, düşlerinin güneşiyle yaldızlanmış fantastik bir ev görüyor, bu evin bahçesinde dolaşıyor, burada suları fışkırıp parlak inciler şeklinde sert kalkerden yuvarlak bir masanın üstüne düşen fıskiyenin sesini dinliyordu. Bilardo oynuyor, çiçek dikiyordu! Kız kardeşi, elinde kalem, düşünüyor ve tezgâhtarlarını paylamayı unutuyorsa, Provins'li burjuvaları kabul ediyormuş gibi yaparak kendisini hayranlıkla seyrediyor, başındaki güzel başlığıyla salonunun aynalarında kendisine uzun uzun bakıyordu. İki kardeş Saint-Denis sokağının havasını sağlıksız

bulmaya başlıyor ve Hal'in çamur kokuları onlara Provins güllerinin güzel kokularını aratıyordu. Bunlarda son ipliklerini, ipek masuralarını, düğmelerini satmak zorunluluğu yüzünden kösteklenen, aynı zamanda bir nostalji ve tek bir konu üzerinde toplanan bir delilik hali vardı. Provins vadisinin vaat edilmiş toprağı, uzun süre acı çekmiş ve tuhafiyeciliğin kumlu çöllerinden soluk soluğa geçmiş olan bu Yahudileri o kadar çekiyordu ki...

Lorrain'lerin mektubu bu güzel geleceğin esinlediği derin düşüncelerin tam ortasında geldi. Tuhafiyeciler yeğenleri Pierrette Lorrain'i pek tanımıyorlardı. Uzun süredir yaşlı hancı tarafından idare edilen Auffray mirası işi yerleşmeleri sırasında ortaya çıkmıştı ve Rogron adamın serveti hakkında çok az konuşuyordu. Paris'e küçük yaşta gönderilmiş olan iki kardeş teyzeleri Lorrain'i ancak hatırlıyorlardı. Büyükbabaları Auffray'in ikinci evliliğinden kızı ve annelerinin aynı babadan kız kardeşi olan teyzelerini anımsamaları için bir saat boyunca soy ağaçlarını gözden geçirmeleri gerekti. Madam Lorrain'in annesinin üzüntüden ölmüş Madam Néraud olduğunu anladılar. O zaman büyükbabalarının ikinci evliliğinin onlar için uğursuz bir şey olduğuna kanısına vardılar, bu ikinci evlilik Auffray mirasının her iki taraf tarafından paylaşılmasını gerektiriyordu. Her zaman biraz alaycı olan hancı babalarının birtakım eleştirilerini zaten duymuşlardı. İki tuhafiyeci, Lorrain'lerin mektubunu Pierrette açısından pek uygun olmayan bu anılar çerçevesinde inceledi. Bir yetimin, bir kızın, eğer ikisi de evlenmezse mirasçıları olacak bir kuzinin bakımını, sorumluluğunu üstlenmek tarışılması gereken bir konuydu. Sorun bütün yönleriyle incelendi. Öncellikle Pierrette'i hiç görmemişlerdi. Sonra korunacak bir kıza bakmak sıkıntı doğuracaktı. Bu kıza ilişkin birtakım yükümlülükler almayacaklar mıydı? Kızı kendilerine uygun bulmazlarsa, geri göndermek olanaksızdı, hem onu evlendirmek gerekemeyecek miydi? Rogron, Provins'li mirasçılar arasında tam aradığını bulursa, tüm servetlerini çocuklarına ayırmak daha iyi olmaz mıydı? Sylvie'ye göre kardeşine uygun olan, kendi sözünden çıkmayacak budala, zengin ve çirkin, bir kızdı. İki tacir, Pierrette'i kabul etmemeye karar verdi. Yanıt verme işini Sylvie üstlendi. İşleri, acele yanıt gerektiriyor gibi görünen bu mektuba yanıtı geciktirecek kadar yoğundu; evde kalmış kız, baştezgâhtar ticarethaneyi yönetmeye razı olur olmaz bu mektubu artık düşünmez oldu. Sylvie Rogron ile erkek kardeşi, Brigaut'nun gelişinin Pierrette'in yaşamına bunca önem kazandırdığı günden dört yıl önce Provins'e gittiler. Ama bu iki kişinin taşrada yaptıkları, Paris'teki yaşamları konusunda olduğu kadar zorunlu bir açıklama gerektiriyor, çünkü Provins, Pierrette için kuzenlerinin ticari geçmişleri kadar kötü olacaktı.

Taşradan Paris'e gelen küçük tacir, Paris'ten taşraya her zaman birtakım yeni fikirlerle geri döner; sonra bu fikirleri, içine daldığı ve yenilik arzularını yok eden taşra yaşamının alışkanlıkları içinde kaybeder. İşte bu yüzden, eski dükkâncının içinde pekişen taşralılığa yeniden dönüşüyle, Paris'in taşra illerini yavaş yavaş, art arda gelen yüzeysel değişimlerle etkilemeye başladığı görülür. Böyle bir dönüşüm insanın ruh halini altüst eder. Hiçbir perakendeci ruhu hasara uğramadan o sürekli gevezeliğinden sessizliğe ve Paris'teki etkinliğinden taşra durağanlığına geçemez. Bu girişken tipler bir miktar para kazandıklarında, bu paranın belli bir bölümünü uzun süredir düşledikleri bir tutku için harcarlar ve bu tutkunun içine istendiği zaman durdurulamayacak bir hareketin son salınımlarını boşaltırlar. Saplantısı olmayanlar yolculuk yaparlar ya da yerel yönetimin siyasal işlerine atılırlar. Bunlardan kimileri ava gider ya da balık tutar, çiftçileri ya da kiracılarıyla uğraşırlar. Kimileri de baba Rogron gibi tefeci ya da bilinmeyen niceleri gibi hissedar olurlar. İki kardeşin amacını biliyorsunuz: Mala kullanmaya varan şahane fantezilerini tatmin edip o güzel evlerini yapmaları gerekiyordu. Bu saplantı aşağı Provins meydanında Brigaut'nun az önce incelediği cepheye, evin yeni odalara bölünmesine ve lüks mobilyasına mal oldu. Müteahhit Rogron'lara danışmadan, onlara

planları ve ayrıntılı gider listelerini imzalatmadan, yapı ile ilgili tartışma konusunun ne olduğunu ve çeşitli fiyatları uzun uzadıya, ayrıntılı bir biçimde açıklamadan bir çivi bile çakmadı. Olağanüstü eşyalara gelince, bunlar Mösyö Tiphaine'in ya da genç Madam Julliard'ın ya da belediye başkanı Mösyö Garceland'ın evinde kullanılmakta olanlardı. Provins'in zengin burjuvalarından biriyle herhangi bir benzerlik her zaman sorunu müteahhit lehine sonuçlandırıyordu.

— Mademki bu, Mösyö Garceland'ın evinde var, koyun siz de! diyordu Matmazel Rogron. İyi bir şey olmalı, çünkü o zevk sahibidir.

— Sylvie, o bize koridorun kornişi içinde "ov"lar öneriyor?

— Buna ov mu diyorsunuz siz?

— Evet, matmazel.

— Peki neden? Ne tuhaf bir sözcük bu! Hiç söylendiğini duymadım.

— Ama gördünüz!

— Evet.

— Latince biliyor musunuz?

— Hayır.

— Bakın, bu yumurta demektir, ov yumurtadır.

— Siz mimarlar ne kadar da tuhafsınız! diye bağırıyordu Rogron. Kuşkusuz bundan iyi kâr ediyor olmalısınız!

— Koridoru boyayacak mıyız? diye soruyordu müteahhit.

— Hayır, hayır diye bağırıyordı Sylvie, beş yüz frank daha ödemek gerek!

— Ah! Salonla merdiven, koridoru dekore etmeyi gerektirmeyecek kadar güzel, diyordu müteahhit. Küçük Madam Lesourd geçen yıl kendininkini boyattı.

— Oysa kocası, kraliyet savcısı olarak, Provins'te kalamaz.

— Ah! Bir gün mahkeme başkanı olacaktır, diyordu müteahhit.

— Pekâlâ, öyleyse Mösyö Tiphaine için ne söyleyeceksiniz?

— Mösyö Tiphaine'nin güzel bir karısı var. Onun için kaygılanmıyorum: Mösyö Tiphaine Paris'e gidecektir.

— Koridoru boyayacak mıyız?

— Evet, Lesourd'lar en azından onlar kadar değerli olduğumuzu görecekler! diyordu Rogron.

Rogron'ların Provins'e yerleşmelerininin ilk yılı bu tartışmalarla, işçilerin çalışmalarını zevk alarak seyretmekle, bunlardan kaynaklanan türlü şaşkınlıklarla, bilgi edinmelerlerle ve iki kardeşin Provins'in başlıca aileleri ile ilişki kurmak için girişimlerde bulunmalarıyla geçti.

Rogron'lar hiçbir topluluğa hiçbir zaman katılmamışlar, dükkânlarından çıkmamışlardı; Paris'te kesinlikle kimseyi tanımıyorlardı; sosyetenin zevklerine susamışlardı. Göçmenler geri dönüşlerinde, önce çocukları ve torunları ile Ver-Chinois'dan Mösyö ve Madam Julliard'ı, sonra torunları hâlâ Üç Öreke adlı dükkânı işleten Guépin'ler ailesini ya da daha iyisi Guépin'ler klanını, son olarak da onlara şimdiki dükkânlarını satmış olan ve üç kızı Provins'te evli bulunan Madam Guénée'yi tanıdılar. Bu üç soylu aile, Julliard'lar, Guépin'ler ve Guénée'ler, kente bir çimenlikteki ayrıkotları gibi yayılmışlardı. Belediye başkanı Mösyö Garceland, Mösyö Guépin'in damadıydı. Başrahip Mösyö Péroux, Péroux ailesinden olan Madam Julliard'ın öz erkek kardeşi, mahkeme başkanı Mösyö Tiphaine de Madam Guénée'nin erkek kardeşiydi, Madam Guénée kızlık soyadını "Tiphaine"olarak belirtirdi.

Kentin kraliçesi, kendisinden hiç söz edilmeyen eski bir Paris noterinin zengin karısı olan Madam Roguin'in tek kızı, güzel, genç Madam Tiphaine idi. Yanında kalmasını istemeyip onu nikâhtan bir kaç gün önce yatılı okuldan çekip alan annesi tarafından bile bile taşrada evlendirilmiş o nazik, güzel ve nüktedan Mélanie Roguin, Provins'de kendisini sürgündeymiş gibi görüyor, ama uyum sağlamaya çalışarak kendisinden beklenen davranışları sergiliyordu. Hatırı sayılır bir çeyizi vardı, hâlâ güzel umutlar besliyordu. Mösyö Tiphaine'e gelince, yaşlı babası büyük kızı Madam Guénée'ye miras payına sayılmak üzere öyle avanslar vermişti ki, Provins'in beş fersah ötesindeki sekiz bin altın lira gelirli bir arazi başkana kalacaktı. Böylece başkanın mevki ve evi dışında, yirmi bin altın lira gelirle evlenmiş olan Tiphaine'ler günün birinde yirmi bin altın liralık bir gelire daha kavuşacaklardı. "Mutsuz değillerdi," deniyordu. Güzel Madam Tiphaine'in en önemli uğraşı, Mösyö Tiphaine'in milletvekili seçilmesini sağlamaktı. Milletvekili sonra Paris yargıcı olacaktı ve Madam Tiphaine onu bu görevden çabucak kraliyet mahkemesi yargıçlığına yükselteceğine dair kendisine söz veriyordu. Bu yüzden herkesi idare ediyor, hoşa gitmeye çabalıyordu. Ama işin daha güç yanı, başarılı da oluyordu. Haftada iki kez Provins'in tüm burjuva takımını yukarı kentteki güzel evinde kabul ediyordu. Yirmi iki yaşındaki bu genç kadın, üzerinde durduğu kaygan zeminde henüz tek bir yanlış adım bile atmamıştı. Herkesin gururunu okşuyor, herkesin ağzına bir parmak bal çalıyordu: Ciddi insanlarla ciddi, genç kızlarla genç kız, annelerle anne oluyor, genç kadınlara onların coşkusuyla yaklaşıyordu. Herkese hizmet etmeye hazır olduğunu belli ederken, herkese karşı nazik davranıyordu; kısacası bir inci, bir hazine, Provins'in gururuydu. Bu konuda henüz tek bir söz söylememişti, ama Provins'in tüm seçmenleri sevgili başkanlarını milletvekili seçmek için onun gerekli yaşa gelmesini bekliyorlardı. Yeteneklerine duyulan inançla herkesin güvendiği adamdı, koruyucusuydu. Ah! Mösyö Tiphaine başaracak, Adalet Bakanı olacak, Provins'le ilgilenecekti!

İşte, bakın mutlu Madam Tiphaine hangi yollarla o küçük Provins iline egemen olmayı başarmış. Mösyö Tiphaine'in kız kardeşi olan Madam Guénée ilk kızını kraliyet savcısı Mösyö Lesour ile, ikincisini Doktor Martener ile, üçüncüsünü de Noter Auffray ile evlendirdikten sonra, kendisi de ikinci evliliğini vergi tahsildarı Mösyö Galardon ile yapmıştı. Madam Lesourd, Madam Martener, Madam Auffray ve anneleri Madam Galardon Başkan Tiphaine'i ailenin en zengin ve en yetenekli adamı olarak gördüler. Mösyö Tiphaine'in yeğeninin eşi olan kraliyet savcısının, Provins'e başkan olmak için, eşinin dayısını Paris'e gitmeye teşvik etmekte büyük çıkarı vardı. Bu yüzden bu dört hanım (Madam Galardon kardeşine hayrandı) bir Madam Tiphaine danışma bürosu oluşturdu, ondan her konuda bilgi ve öğüt alıyorlardı. Zengin bir çiftçinin tek kızı ile evlenmiş bulunan büyük oğul Mösyö Julliard, başkanın Paris göklerinden inmiş o melek karısına güzel, ani, gizli ve çıkar gütmeyen bir tutkuyla bağlandı. Bir Julliard'ı başına bela etmeye niyeti olmayan, ama onu Amadis[2] durumunda

bırakıp budalalığıyla alay etmeyi çok iyi becerebilen kurnaz Mélanie ona Eregia[3] gibi davranıp bir gazete çıkarmasını öğütledi. Julliard iki yıldır, romantik aşkının da desteğiyle, Provins için acilen bir halk gazetesi çıkarmaya girişmişti. LA RUCHE[4] - Provins Gazetesi adlı gazetede edebi, arkeolojik ve tıbbi yazılar yayımlanıyordu. İl ile ilgili ilanlar için para ödeniyor, iki yüz aboneden kâr elde ediliyordu. Bu gazetede, Provins'in bağlı olduğu le Brie bölgesinde anlaşılmayan, üç ünlem işaretiyle "O KADINA!!!" ithaf edilmiş melankolik kıtaların da yayımlandığı oluyordu. Böylece, Madam Tiphaine'in meziyetlerini öven genç Julliard çifti, Julliard'lar klanını Guénée'ler klanıyla birleştirmişti. Başkanın salonu hemen doğal olarak kentin en gözde salonu olmuştu. Provins'te bulunan az sayıda aristokrat yukarı kentte, yaşlı kontes de Bréautey'nin evinin salonunda toplanıyorlardı.

Rogron'lar, taşınmalarının ilk altı ayında Julliard'larla, Guépin'lerle, Guénée'lerle eski ilişkilerinin yardımıyla ve dedelerinin torununun yeğeni Noter Auffray ile akrabalıkları sayesinde, önce anne Madam Julliard ve Madam Galardon tarafından kabul edildiler, sonra bin bir güçlükle o güzel Madam Tiphaine'in salonuna davet edildiler. Herkes Rogron'ları kabul etmeden önce incelemek istedi. Provins'te doğmuş ve oraya kazandıklarını harcamak üzere geri gelen Saint-Denis sokağının tacirlerini geri çevirmek pek kolay değildi. Bununla birlikte, bir topluluk her zaman varlıkları, eğitim düzeyleri, ahlak anlayışları, bilgi birikimleri ve karakterleri birbirlerine benzeyen kişilerden oluşurdu. Oysa Guépin'ler, Guénée'ler ve Julliard'lar vaktiyle sıradan davranışları ve Auffray mirası ile ilgili olarak birtakım ayıplamalarla karşı karşıya kalmış tefeci bir hancının soyundan gelen Rogron'lardan daha yüksek tabakadan, burjuva sınıfına çok eskiden dâhil olmuş kişilerdi. Tiphaine ailesinden Madam Galardon'un damadı olan Noter Auffray ne ile yetineceğini biliyordu. Selefinin zamanında işler ayarlanmıştı. On iki yıldır buraya geri dönmüş olan bu eski tacirler, Madam Tiphaine'ın belli ölçülerde Paris'in kibarlığı ve makyajıyla süslediği bu topluluğun bilgi, görgü ve tavırlarına uyum sağlayacak düzeye gelmişlerdi. Burada her şey uyumluydu: Herkes birbirini anlıyor, herkes birbirine hoş görünmek için nasıl davranması, nasıl konuşması gerektiğini biliyordu. Hepsi birbirinin karakterini tanıyordu ve birbirlerine alışmışlardı. Belediye başkanı Mösyö Garceland'ın evine kabul edilir edilmez, Rogron'lar kısa süre içinde kentin en seçkin topluluğu ile aralarının çok iyi olmasından övünç duydular. Sylvie o sırada boston oynamayı öğrendi. Hiçbir oyunu beceremeyen Rogron, evinden söz ettikten sonra, bomboş duruyor ve tümcelerini yutuyordu; ama bir acı ilaca benzeyen bu tümceler onu çok tedirgin ediyormuş gibi görünüyordu; kaygıyla ayağa kalkıyor, konuşmak istiyormuş gibi bir tavır takınıyor, yeniden yerine oturuyor, dudaklarında komik seğirmeler beliriyordu. Oyun sırasında kişiliğinin ana hatlarını açıkça sergilemeye başlayan Sylvie, kaybettiğinde sızlanıyor, herkesi tedirgin ediyor, kazandığında küstahça bir sevince kapılarak, kavgacı, takılgan bir hâl alıyor, hasımlarının, partnerlerinin sabrını tüketmeye ve topluluğun baş belâsı olmaya başlıyordu. Budalaca ama içten bir istekle yanıp tutuşan bu iki kardeşin bu kentte söz sahibi olmak gibi bir iddiaları vardı; burada, üstüne on iki ailenin ilmikleri sıkı bir ağ gerdikleri ve sanki tüm çıkarların, tüm özsaygıların yeni gelenlerin hiçbir şeye çarpmamak ya da kaymamak için çok iyi tutunmaları gereken bir parke oluşturduğu bir kent söz konusuydu. Evlerinin restorasyonunun otuz bin franka mal olduğu var sayılacak olursa, iki kardeşin on bin franklık bir gelirleri vardı. Kendilerini çok zengin sandılar, bu topluluğu gelecekteki lüks yaşamlarından söz ede ede bunalttılar ve seviyesizliklerinin, o berbat bilgisizliklerinin, o budalaca kıskançlıklarının ortaya çıkmasına izin vermiş oldular. Kendilerini daha önce Madam Garcelon'un, görümcesi Galardon'un ve anne Madam Julliard'ın evinde incelemiş olan güzel Madam Tiphaine'le tanıştırıldıkları akşam, kentin bu kraliçesi, herkes gittikten sonra bir süre kendisiyle ve başkanla baş başa kalan oğul Julliard'a gizlice şöyle dedi:

— Demek şu Rogron'lar hepinizi bunalttı ha?

Provins'in Amadis'i:

— Bana kalırsa, dedi, bunlar annemin canını sıkıyor, karımın sinirine dokunuyorlar. Sylvie otuz yıl önce babamın yanına çırak olarak verildi, babam o zaman bile ona dayanamıyordu.

— Ama, dedi başkanın güzel karısı, o küçük ayaklarından birini şöminenin kül siperinin demirine koyduğu salonumun bir han olmadığını anlatmayı çok istiyorum.

Julliard sanki şöyle demek istercesine gözlerini tavana kaldırdı: Tanrım, ne zekâ! Ne incelik!

— Çevremde seçkin insanların olmasını istiyorum, ama Rogron'ları kabul edersem, çevrem bu özelliğini kaybeder.

— Bunlar duygusuz, kafasız, görgüsüz dedi başkan. Yirmi yıl iplik sattıktan sonra, benim kız kardeşim gibi, ne var ki...

— Sevgilim, kız kardeşiniz hiçbir salonda uygunsuz davranmazdı, dedi bu arada Madam Tiphaine.

— İnsan hâlâ bir tuhafiyecinin tavırlarını sergileyecek kadar budala olursa, dedi başkan devam ederek, yontulmazsa, şu Rogron'ların bu akşam yaptıkları gibi elifi mertek sanırsa, evinde oturmalı.

— Çekilmezler, dedi Julliard. Provins'de sanki tek bir aile var. Hepimizi ezmek istiyorlar. Nihayet, ancak geçinecek kadar gelirleri var.

— Yalnızca erkek kardeş olsa, dedi Madam Tiphaine yeniden söz alarak, adama dayanırdık, can sıkıcı değil. Ona çetrefil bir sorun veririz çözmesi için, o zaman bir köşede pekâlâ rahat rahat oturur. Bir çözüm bulmak için tüm bir kışı geçirecektir. Ama Matmazel Sylvie, ondaki o ne boğuk sırtlan sesi öyle! O ne ıstakoz ayakları! Bu konuda hiçbir şey söylemeyin Julliard.

Julliard gider gitmez, kadıncağız kocasına dedi ki:

— Sevgilim, zaten evime kabul etmek zorunda olduğum yeterince düzeysiz insan var, fazladan bu iki kişi beni öldürür; iznin olursa, evimize gelmesinler.

— Elbette, evin hanımı sensin, dedi başkan, ama canımızı sıkacaklardır. Rogron'lar henüz bir etkinliği olmayan muhalefete yanaşacaklardır. Bu Rogron şimdiden Baron Gouraud ve Avukat Vinet ile sık sık görüşüyor.

— Baksana, dedi Mélanie gülümseyerek, o zaman sana hizmet etmiş olacaklardır. Düşmanın olmadığı yerde, zafer de olmaz. Liberal bir komplo, gayrimeşru bir örgütlenme, bir mücadele görüntüsü senin önünü açacaktır.

Başkan genç karısına sanki çekinerek hayranlıkla baktı.

Ertesi gün Madam Garceland'ın evinde herkes birbirinin kulağına Rogron'ların Madam Tiphaine'in evinde yüz bulamadıklarını, Madam Tiphaine'in han hakkındaki esprisinin çok büyük bir sükse yaptığını söyledi. Madam Tiphaine, Sylvie'ye bir ay sonra iadeiziyarette bulundu. Bu taşrada çok önemli bir saygısızlıktır. Sylvie, Madam Tiphaine'in evindeki boston oyunu sırasında, saygıdeğer anne Julliard ile kaybettiği büyük meblağ konusunda hiç de hoş olmayan bir tartışmaya girişmişti;

eski patronunun kötü niyetli davranarak bile bile kendisinin kaybetmesine neden olduğunu söylüyordu. Başkalarına kötü oyunlar oynamaktan hoşlanan Sylvie, kendisine aynı şekilde oyun oynanmasına anlam veremiyordu. Madam Tiphaine oyun partilerini Rogron'larin gelişinden önce başlatarak örnek oldu, böylece Syvie başkalarının oyunlarını seyrederek masadan masaya dolaşmak zorunda kaldı; oynayanlar ona alaycı bir tavırla gizlice bakıyorlardı. Anne Madam Julliard'ın evinde whist oynanmaya başlandı, Sylvie bu oyunu bilmiyordu. Evde kalmış kız sonunda nedenlerini anlayamasa da oyun dışı bırakıldığını fark etti. Herkesin kendisini kıskandığını sandı. Rogron'lar çok geçmeden artık hiç kimsenin evine davet edilmez oldular, ama akşamlarını kentte geçirmekte inat ettiler. Nükteci insanlar Rogron'lara evlerindeki yumurta biçimindeki bezemeler, Provins'te benzeri bulunmayan bir likör dolabı hakkında budalaca şeyler söyleterek, kötülük düşünmeden, tatlılıkla alay ettiler. Bu arada Rogron'ların evinin restorasyonu tamamlandı. Doğal olarak onlar da kendilerine gösterilmiş olan inceliklere karşılık vermek, aynı zamanda lüks mobilyalarını göstermek için birkaç görkemli akşam yemeği düzenlediler. Bu davetlere herkes yalnızca merakını gidermek için gitti. İlk yemeğe belli başlı kimseler, Mösyö ve Madam Tiphaine, ki bunların evinde Rogron'lar daha önce bir kez bile yemek yememişlerdi, Mösyö ve Madam Julliard, baba ve oğul, anne ve gelin, Mösyö Lesourd, rahip efendi, Mösyö ve Madam Galardon davet edildi. Bu, sofrada saat beşten saat dokuza kadar kalınan taşra akşam yemeklerinden biriydi. Madam Tiphaine, Provins'e görgülü insanların kahve içtikten sonra salondan ayrıldıkları Paris'in soylu alışkanlıklarını yayıyordu. Evinde gece toplantısı vardı, bir an önce kalkmak istedi, ama Rogron'lar bu aileyi sokağa kadar izlediler ve sayın başkan ile sayın eşini alıkoyamadıkları için dona kalmış durumda geri geldiklerinde, öteki davetliler iki kardeşe Madam Tiphaine'in ince zevkini anlatıp, taşrada geçerli korkunç bir acelecilikle onu taklit ederek oradan ayrıldılar.

— Aydınlatılmış salonumuzu görmeyecekler, dedi Sylvie, ışık bu salonun süsüdür.

Rogron'lar davetlilerine bir sürpriz hazırlamışlardı. Hiç kimsenin bu ünlü evi görmesine izin verilmemişti. Bu yüzden Madam Tiphaine'in salonunun gediklileri onun bu Rogron sarayının harikaları hakkındaki düşüncesini sabırsızlıkla bekliyorlardı.

— Ee, dedi Madam Tiphaine'e o küçük Madam Martener, Louvre'u gördünüz, her şeyi bize anlatın, olur mu?

— Ama her şeyi anlatmak bu akşamki yemeği anlatmaya benzer, pek bir şey yok.

— Nasıl yani?

— Bakın, bildiğiniz yaldızlı dökme madenden pervazlarına zorunlu olarak hayran kaldığımız o küçük kapı, dedi Madam Tiphaine, evi eşitsiz bir biçimde bölen uzun bir koridora giriş sağlıyor, çünkü sağda yalnızca bir pencere var, oysa solda iki pencere yer alıyor. Bu koridor bahçe tarafında, basamaklı sekinin camlı kapısında son buluyor, bu sekiden de bir çimenliğe iniliyor; çimenlik, üstünde Spartacus'un tunç rengine boyanmış alçı heykeli bulunan bir kaide ile süslenmiş. Müteahhit mutfağın arkasında, merdiven boşluğunun altında küçük bir oda, bir kiler yapmış; bu kilere girmemize izin verildi. Tümüyle sarı damarlı siyah mermer rengine boyanmış bu merdiven, tıpkı kahvelerde zemin kattan bodrum katındaki tuvaletlere inen merdivenler gibi, kendi üzerinde dönen içi oyuk bir rampadan ibaret. Ceviz ağacından yapılma, tehlikeli olacak derecede hafif, bakırla süslenmiş parmaklıkları olan bu değersiz nesne, bize dünyanın yeni yedi harikasından biri olarak tanıtıldı. Mahzenlerin kapıları aşağıda. Koridorun öteki ucunda, sokak tarafında, yemek salonu bulunuyor; bu

salon da iki kanatlı bir kapıyla pencereleri bahçeye bakan aynı büyüklükte bir salona açılıyor.

— Demek hiç sofa yok, öyle mi? diye sordu Madam Auffray.

— Sofa kuşkusuz bu uzun, dar koridor, diye yanıt verdi Madam Tiphaine. Yalnızca Fransız ahşabını kullanmak gibi çok yüksek derecede milli, liberal, anayasacı ve vatanseverce bir düşünceye sahip olmuşuz, diye devam etti. Bu yüzden yemek salonundaki parke ceviz ağacından ve lamaları yanlamasına yan yana yerleştirilmiş Macar parkesi... Büfeler, masa ve sandalyeler de cevizden. Pencerelerde beyaz patiskadan, kenarları kırmızı şeritler, adi kırmızı kordonlarla aşırı süslü, tırtıllı gülbezekli, donuk yaldızlı ve çıkıntısı kırmızımtırak bir fon üstünde beliren askılara bağlanmış perdeler var. Bu göz kamaştırıcı perdeler uçlarında hurma şeklinde acayip bezekler bulunan kollar üzerinde kayıyor, her kıvrımın üstünde dizili bakır baskı kancalar da bu kolları perdelere tesbit ediyor. Büfelerden birinin üstünde yaldızlı tunç rengi bir tür örtü ile kahverengi bir duvar saati görülüyor, bu özellikle Rogron'ların bayıldıkları düşüncelerden biri. Beni de buluşlarına hayran bırakmak istediler; günün birinde bir duvar saatinin etrafına bir örtü koymak zorunda kalınsa, bu işi yemek salonunda yapmak gerektiğini söylemekten daha uygun bir söz bulamadım. Bu büfenin üstünde ünlü restoranların tezgâhlarını süsleyen lambalara benzeyen iki kocaman lamba var. Öteki büfenin üstünde öyle süslü bir barometre bulunuyor ki, Rogron'ların yaşamında büyük bir rol oynuyormuş gibi duruyor: Rogron ona sözlüsü gibi bakıyor. Evi düzenleyen kişi, iki pencere arasında aşırı derecede süslü bir duvar oyuğunun içine beyaz fayanstan bir soba yerleştirmiş. Duvarlarda, restoranlarda görüldüğü türden ve Rogron'un kuşkusuz iyi seçtiği kırmızı ve altın sarısı, çok güzel bir duvar kâğıdı parlıyor. Yemekleri bize beyaz ve altın sarısı porselen bir sofra takımı içinde sundular, meyve ve tatlı takımları da yeşil çiçekli, açık mavi renkliydi, her gün kullandıkları pişmiş toprak takımın dışında bir sofra takımı göstermek için de büfelerden birini açtılar. Her büfenin karşısında içinde çamaşır bulunan büyük bir dolap var. Tüm bunlar cilalı, temiz, yeni, çiğ tonlarda. Bu yemek salonunu yine de kabul edebilirim: Kendine özgü bir havası var. Bu hava her ne kadar hoş olmasa da ev sahiplerinin özelliğini pek iyi betimliyor, ama o kapkara gravürlerin beşini de beğenmek olanaksız, bunlara karşı İçişleri Bakanı'nın bir yasa çıkarması gerekirdi; bunlar Poniatowski'nin[5] Elster ırmağına atlayışını, Clichy hattının savunmasını, bir topu kendisi doğrultan Napoléon'u ve iki Mazeppa'yı[6] betimliyordu; hepsi de sıradan modelleriyle insanı başarılı yapıtlara bile düşman edebilecek bu gravürlere uygun, yaldızlı çerçeveler içine yerleştirilmişti. Madam Julliard'ın çeşitli meyveleri betimleyen pastellerini ne kadar çok tercih ederim! XV. Louis döneminde yapılmış bu pasteller gri boyalı, biraz kurt yemiş ama kuşkusuz taşranın özelliğini taşıyan, ahşap, aileden kalma zengin gümüş takımlar, antik porselen eşya ve âdetlerimizle de uyumlu, güzelim o eski yemek salonuna yakışıyor. Taşra taşradır: Paris'i taklit etmek istediğinde gülünç olur. Bana belki şöyle söyleyeceksiniz: Siz kuyumcusunuz Mösyö Josse[7], ama ben şu eski salonu tercih ederim, yeşil ve beyaz iri desenli lampas ipekliden kocaman perdeleri ve XV. Louis modeli şöminesi, adamakıllı süslü pencere araları, incili eski aynaları ve görkemli oyun masaları ile Mösyö Tiphaine babanın salonunu; eski mavi renkli, eski bakırlar üzerinde duran Sèvres vazolarımı, fantastik çiçeklerle süslü sarkaçlı saatimi, rokoko avizemi, goblen kaplı mobilyamı onların salonlarının tüm görkemine tercih ederim.

— Öteki salon nasıl? dedi Parisli güzel kadının taşra ile ilgili olarak ustaca yaptığı övgüden pek hoşnut olan Mösyö Martener.

— Bu salon, oyunu kaybettiğinde Matmazel Sylvie'nin yüzünün aldığı hoş bir kırmızı renkte!

— Kırmızı Sylvie, dedi başkan, bu söz Provins'in sözcük dağarcığına yerleşti.

— Pencerelerdeki perdeler mi?.. Kırmızı! Mobilyalar mı?.. Kırmızı! Şömine mi?.. Sarı damarlı kırmızı mermerden! Büyük şamdanlar ve sarkaçlı saat mi?.. Sıradan, kaba desenli bronz üstüne yerleştirilmiş sarı damarlı kırmızı mermerden, Yunan usulü yaprak bezemeli dallarla desteklenmiş Roma üslubu sarkıtmalar. Sarkaçlı saatin tepesinden, Rogron'lar gibi budalaca bir tavırla, bezeme arslanı denilen, ama gerçek arslanlara zarar verecek o neşeli, iri arslan bakıyor size. Bu arslan bir pençesinin altında, yaşamını bir sol parti milletvekili gibi böyle kocaman siyah bir topu tutmakla geçiriyor.[8] Belki anayasaya uygun bir efsane söz konusu burada. Bu saatin kadranı da tuhaf bir biçimde işlemeli. Şöminenin üstündeki aynanın yeni olmasına karşın değersiz, bayağı görünüşlü bir çerçevesi var. Ama döşemecinin üstün yeteneği, şöminenin önüne konmuş bir askıdan başlayarak kırmızı bir kumaşın ışıl ışıl kıvrımlarında ortaya çıkıyor, özellikle Rogron'lar için yazılmış bir romantik şiir bu, onlar da bunu size gösterirken kendilerinden geçiyorlar. Tavanın ortasından yeşil, ince ve sık dokunmuş pamuklu kumaştan kılıf geçirilmiş bir avize sarkıyor, iyi ki de kılıflı, çünkü bu avize tam bir zevksizlik örneği. Çiğ bir tondaki tunç kısımlarına süs olarak, koyu altın rengi daha da berbat bir zıh çekilmiş. Altta görülmemiş derecede sarı damarlı siyah mermer çay masası, üstünde kristal bir şekerliğin çevresinde toplanmış işlemeli –ne işlemeler ama!– fincanların parladıkları hareli bir metalik tepsi var. Kristali de öyle cesurca yontulmuş ki küçük kızlarımız bu şekerliğin kenarlarındaki yaldızlı bakır çemberlere, bir ortaçağ hırkası gibi yırtmaçlı kenarlarına ve belki de hiçbir zaman kullanılmayacak olan o şeker maşasına da hayran kalıp gözlerini faltaşı gibi açacaklar. Bu salon duvar kaplaması olarak, hurma dalı biçimindeki kocaman bezeklerle dört köşeye tutturulmuş, bakır çerçeveli panolarla çevrili, kadifeyi andıran kırmızı kâğıt kullanılmış. Her pano, bizim o güzelim ahşap heykellerimizi taklit eden kâğıt hamurundan yaprak ve çiçek kordonlarıyla adamakıllı yüklü çerçeveler içine yerleştirilmiş, renkli taşbaskı bir resimle aşırı derecede süslenmiş. Karaağaç kökünden yapılma, kaşmir kaplı mobilya, iki klasik kanepe, iki berjer koltuk, altı koltuk ve altı sandalyeden oluşuyor. Konsol kaymaktaşından, Medici usulü denilen, cam fanus içine konmuş bir vazoyla ve o pek ünlü harika içki dolabı ile güzelleştirilmiş. Bu dolabın Provins'te bir eşi bulunmadığı konusunda yeterince bilgilendirildik! Pencerelerde tül perdelerle daha hacimli görünen kırmızı ipekten, harika perdeler takılı, her pencere arasında bir oyun masası var. Halı, Aubusson'dan. Rogron'lar bula bula sıradan desenlerin en adisi olan çiçekli, gülbezekli bu kırmızı deseni bulmuşlar. Bu salonun kimse girmiyormuş gibi bir hali var: Ortada ne kitap, ne gravür, ne masaları donatan küçük nesneler görüyorsunuz, dedi Madam Tiphaine, moda eşya, albümler, kendisine verilen güzel nesnelerle dolu masasına bakarak. Ne çiçek var, ne de yenilenen o önemsiz şeylerden biri. Burası Matmazel Slyvie gibi soğuk ve ruhsuz. Buffon haklı, üslup insanın kendisidir; elbette salonların da bir üslubu vardır!

Güzel Madam Tiphaine iğneli betimlemesini sürdürdü. Bu örneğe bakıp herkes iki kardeşin tüm konuklarına gösterdikleri birinci kattaki dairelerini kolayca tasarladı; hiç kimse o açıkgöz müteahhidin önerdiği o ahmakça taklitleri Rogron'lar gibi kabul etmezdi: Kapıların silmeleri, süslemeli iç pancurlar, kornişlerde hamurlu bezemeler, güzel yağlıboya resimler, yaldızlı bakırdan eller, çıngıraklar, isi yok edici şömine sistemleri, rutubeti önlemek için bazı yeni mekanizmalar, merdivende resimle betimlenmiş kakma işi tablolar, en iyi cinsten sırça eşya, demir eşya, kısacası bir yapıyı daha da pahalılaştıran ve burjuvaların hoşuna giden tüm bu değersiz şeyler her yanı kaplıyordu.

Hiç kimse Rogron'ların gece toplantılarına gitmek istemedi, kendini beğenmişlikleri boşa çıktı.

Reddetmek için nedenler eksik değildi: Akşamlar Madam Garceland'a, Madam Galardon'a, Julliard'lara, Madam Tiphaine'e, kaymakama, vb. ayrılmıştı. Rogron'lar bir dost topluluğu oluşturmak için akşam yemekleri vermenin yeterli olduğunu sandılar. Oldukça alaycı gençlerle ve dünyanın her yerinde bulunan sofra meraklısı kişilerle ilişki kurdular, ama ciddi insanların tümü onları görmekten vazgeçti. Sevgili evim dediği bu bina için kırk bin franklık bir ziyana uğramaktan korkmuş olan Sylvie bu parayı tasarruf yaparak yeniden kazanmak istedi. Dolayısıyla, şaraplar dışında, otuz ile kırk frank arasında bir paraya mal olan ve bir dost topluluğu oluşturma umudunu gerçekleştirmesine olanak vermeyen akşam yemeklerinden hemen vazgeçti. Böyle bir topluluk oluşturmak Paris'te olduğu kadar taşrada da güçtü. Sylvie kadın aşçısına yol verdi ve ev işleri için bir köylü kızı tuttu. Yemekleri zevk için kendisi yaptı.

Gelişlerinden on dört ay sonra iki kardeş bir iş yapmadan, yalnız başlarına, topluluktan uzak bir yaşam sürmek zorunda kaldılar. Bu dışlanma Sylvie'nin yüreğinde Tiphaine'lere, Julliard'lara, Auffray'lere, Garceland'lara, nihayet Provins sosyetesine karşı korkunç bir kin uyandırmıştı; klik adını verdiği bu sosyete ile ilişkileri son derecede soğuk bir hâl aldı. Elbette bu insanların karşısına başka bir sosyete ile çıkmak isterdi; ama daha alt katmandaki burjuvazi yalnızca pazarları ve bayram günlerinde tatil yapan küçük tacirlerden ya da Avukat Vinet ve Doktor Néraud gibi kokuşmuş insanlardan, Albay Baron Gouraud gibi çekilmez Bonapartçılardan oluşuyordu. Yine de Rogron düşüncesizce davranarak bunlarla ilişki kurdu, oysa yüksek burjuvazi onu bunlara karşı uyarmaya çalışmıştı. İki kardeş böylece işlerini, müşterilerinin yüzlerini, aynı derecede hoş başka şeyleri anımsayarak, yemek odasında sobalarının köşesinden ayrılmamak zorunda kaldılar. İkinci kış da korkunç bir cansıkıntısı içinde geçti. Günlerini geçirmekte bin bir güçlük çekiyorlardı. Akşamları yatmaya giderken şöyle söylüyorlardı: "Bir gün daha geçti!" Sabahları kalkarken oyalanıyor, yataktan çıkmıyor, ağır ağır giyiniyorlardı. Rogron her gün tıraş oluyor, yüzünü inceliyor, burada gördüğünü sandığı değişiklikleri kardeşine anlatıyordu; suyun sıcaklığı konusunda hizmetçi kadınla tartıştığı oluyordu; bahçeye gidiyor, çiçeklerin açıp açmadıklarına bakıyor, suyun kenarında dolaşıyor (burada bir köşk yaptırmıştı); marangozların evdeki işlerini inceliyordu: Bir şeyler yerinden oynamış mıydı? Oturtmalar, tablolardan birini çatlatmış mıydı? Boyalar oldukları gibi kalmışlar mıydı? Dönüp gelerek, sofrayı hazırlarken işi başından aşkın gibi görünen hizmetçi kadını tedirgin eden kız kardeşine bir hasta tavukla ya da rutubetin çıkmayan kimi izler bıraktığı bir yerle ilgili kaygılarından söz ediyordu. Barometre Rogron'un işine en fazla yarayan aletlerden biriydi: Nedeni yokken ona bakıyor, bir dosta teklifsizce dokunur gibi ona hafifçe vuruyor, sonra şöyle diyordu: "Hava berbat!" Kız kardeşi ise şöyle söylüyordu: "Yok canım! Hava mevsim normallerinde." Biri onu görmeye geldiğinde, bu aletin mükemmelliğini övüyordu. Sabah kahvaltısı da çok az zaman alıyordu. Bu iki insan her lokmayı nasıl yavaşça çiğniyorlardı acaba? Bu yüzden sindirimleri çok iyiydi; mide kanserinden korkacak durumları yoktu. La Ruche ve Le Constitutionnel adlı gazeteleri okuyarak öğleyi buluyorlardı. Paris gazetesinin abone ücreti Avukat Vinet ve Albay Gouraud ile birlikte bir üçüncü kişi tarafından karşılanıyordu. Rogron gazeteleri albaya kendisi götürüyordu. Albay, Mösyö Martener'in meydandaki evinde oturuyordu, onun uzun uzun anlattıkları Rogron'un çok hoşuna gidiyordu. Rogron kendi kendine albayın neden tehlikeli olduğunu soruyordu. Ona hükümet tarafından kovulmasından söz etmek ve kliğin onun hakkında söylediklerini anımsatmak gibi bir budalalık yaptı. Tabanca kullanmakta olduğu kadar kılıç kullanmakta da müthiş biri olan ve hiç kimseden korkmayan albayın, Madam Tiphaine ile onun Julliard'ına ve yukarı kentin yabancı ülkelere satılmış, mevki sahibi olmak için her şeyi yapabilen, seçimlerde listeler üstündeki isimleri keyfine göre işaretleyen hükümet yanlılarına nasıl ağızlarının payını verdiğini Tanrı bilir. Saat ikiye doğru, Rogron küçük bir

gezinti yapıyordu. Kapısının eşiğinde duran bir dükkâncı onu durdurup: "Nasılsın Rogron baba?" dediğinde çok mutlu oluyordu. Sohbet ediyor, kent hakkında bilgi istiyor, Provins'in dedikodularını, ufak tefek söylentilerini dinliyor ve yayıyordu. Yukarı kente kadar çıkıyor, zamanla çukurlaşmış yollarda yürüyordu. Ara sıra kendisi gibi gezintiye çıkmış yaşlılara rastlıyordu. Bu karşılaşmalar onu mutlu ediyordu. Provins'de Paris yaşantısından usanmış insanlar, kitaplarıyla yaşayan mütevazı bilginler bulunuyordu. Yargıçlıktan çok arkeolojiyle uğraşan vekil yargıç Desfondrilles'nin yaşlı bilge Mösyö Martener'e vadiyi göstererek şöyle söylediğini dinlerken Rogron'un alacağı tavrı siz tahmin edin: "Provins'in suları, Fransız tıbbı tarafından kabul edilen bir üstünlüğe, güllerimizin şifalı özelliklerine benzer bir etkiye sahip olduğu ve demir içerdiği halde, Avrupa'nın işsiz güçsüzlerinin Provins'e gelecek yerde neden Spa'ya gittiklerini açıklayın bana bakayım?"

— Ne yapalım! diyordu bilge adam, bu da bir kapris, her kapris gibi bunun da bir açıklaması yok. Bordeaux şarabı yüz yıl önce tanınmıyordu: Son yüzyılın en önemli kişilerinden biri, Fransa'nın Alkibiades'i olan Mareşal de Richelieu, Guyenne valiliğine atandığında ciğerleri harap olmuştu, ülkenin şarabının onu nasıl dinçleştirdiğini, iyileştirdiğini tüm dünya bilir. Bordeaux o zaman yüz milyon gelir elde ediyor, mareşal da Bordeaux topraklarını Angoulême'e, Cahors'a, kısacası çepeçevre kırk fersahlık bir alana kadar genişletiyor. Bordeaux bağlarının nerede sona erdiğini kim biliyor? Ama mareşalin Bordeaux'da at üstünde bir heykeli bulunmuyor!

— Ah! Provins'de bu yüzyılda ya da başka bir yüzyılda bu tür bir olay meydana gelse, diyordu o zaman yeniden Mösyö Desfondrilles, burada, ister aşağı kentin küçük meydanında, ister yukarı kentin şatosunda olsun, Provins Maden Suları'nın kurucusu Mösyö Opoix'nın bir mermer heykeli umarım dikilecektir!

— Sevgili Mösyö, belki Provins'in yeniden saygınlığına kavuşması olanaksız, diyordu yaşlı Mösyö Martener baba. Bu kent iflas etti.

Bu sırada Rogron gözlerini faltaşı gibi açıp şöyle bağırıyordu:

— Nasıl?

— Provins vaktiyle, on ikinci yüzyılda, Kral René'nin sarayı Provence'da olduğu halde, Champagne kontlarının sarayı buradayken, Paris'le başarıyla mücadele eden bir başkentti, diye yanıt verdi bilgili adam. O zamanlar, uygarlık, neşe, şiir, incelik, kadınlar, kısacası tüm toplumsal görkem yalnızca Paris'te değildi. Kentler iflastan sonra ticarethaneler kadar güçlükle kalkınırlar: Bize Provins'den geriye yalnızca tarihsel şanımızın güzel kokusu, güllerimizin güzel kokusu ve bir kaymakamlık kaldı.

— Ah! Fransa, tüm feodal başkentlerini korusaydı, ne olurdu! diyordu Desfondrilles. Kaymakamlar, İtalya'da Ferrare ne idiyse, Almanya'da Weimar ne olduysa ve bugün Münih ne olmak istiyorsa Provins'i o hale getirmiş olan Thibaut'ların[9] şiirsel, yüce gönüllü ve savaşçı ırkının yerini tutabilirler miydi?

— Provins başkent mi oldu? diye bağırıyordu Rogron.

— Siz nerelisiniz ha? diye yanıtlıyordu arkeolog Desfondrilles.

Vekil yargıç bu sırada bastonu ile yukarı kentin toprağına vuruyor ve bağırıyordu:

— Peki, Provins'in bu bölümünün mahzenler üstünde kurulu olduğunu bilmiyor musunuz ha?

— Mahzenler üstünde mi?

— Elbette evet, katedrallerdeki sahınlar gibi sütunları olan olağanüstü bir yükseklik ve genişliğe sahip mahzenlerin.

— Mösyö büyük bir arkeolojik çalışma yapıp, yeraltındaki bu ilginç yapıları açıklamayı umuyor, diyordu yargıcın takıntısını bilen yaşlı Martener.

Rogron, evinin vadinin üzerine inşa edilmiş olduğunu öğrendiği için çok mutlu olarak geri dönüyordu. Provins'in mahzenlerini araştırmak iki bekârın beş altı gününü aldı, birçok gece de sohbetlerinin konusu oldu. Rogron böylece eski Provins ve ailelerin hısımlıkları ya da eski politik uygulamalar hakkında bir şeyler öğrenip bunları kız kardeşine anlatıyordu. Bu yüzden de gezintilerinde yüz kez, çoğu zaman da aynı kişiye birçok kez şöyle söylüyordu:

— Ee, ne haber? Ee, yeni bir şey var mı?

Evine döndüğünde yorgunluktan canı çıkmış biri gibi kendisini salonda bir kanepenin üstüne atıyordu, ama aslında onu bunca yorgun düşüren yalnızca kendi ağırlığıydı. Salondan mutfağa yirmi kez giderek, saate bakarak, kapıları açıp kapayarak akşam yemeği saatini buluyordu. İki kardeş akşam saatlerini kentte geçirdiklerinde, uyku saatine kadar farkına varmadan oyalanıyorlardı, ama evde kaldıklarında, akşam katedilecek bir çöl gibiydi. Kimi zaman, akşamı kentte geçirdikten sonra küçük meydandaki evlerine dönmekte olan insanlar Rogron'ların evinden, sanki erkek kardeş kız kardeşini öldürüyormuş gibi, çığlıklar duyuyorlardı: Bunun umutsuz durumdaki bir tuhafiyecinin korkunç esnemeleri olduğu anlaşıldı. Bu iki makine, paslanmış çarkları arasında ezecek bir şey olmadığı için gıcırdıyordu. Erkek kardeş, başka çare kalmayınca, evlenmekten söz etti. Kendisini yaşlanmış, yorgun hissediyordu. Bir kadınla yaşamak düşüncesi de onu korkutuyordu. Evde bir üçüncü kişinin varlığına ihtiyaç olduğunu anlayan Sylvie'nin aklına, o zaman, zavallı kuzinleri geldi; hiç kimse onlara bu kız hakkında bir şey sormamıştı, çünkü Provins'de herkes o küçük Madam Lorrain ile kızının ölmüş olduklarını sanıyordu. Sylvie Rogron hiçbir şey kaybetmezdi, elinin altındaki bir şeyi kaybetmeyecek kadar yaşlı bir kızdı! Kardeşine Pierrette'den doğal bir şekilde söz etmek için de Lorrain'lerin mektubu yeniden gözüne ilişmiş gibi bir tavır takındı. Kardeşi, evde küçük bir kızın bulunması olasılığını düşününce oldukça mutlu oldu. Sylvie, yaşlı Lorrain'lere yarı ticari anlayışla yarı da sevgiyle dolu bir mektup yazdı, yanıt vermekte gecikmesini işlerinin tasfiyesi, Provins'e taşınmaları ve yerleşmeleri gibi nedenlere bağladı. Mösyö Rogron evlenmezse, Pierrette'in bir gün on iki bin lira gelir getirecek bir mirasa sahip olabileceğini de anıştırarak, bu kızı yanına almayı çok istiyormuş gibi göründü. İki kardeşin kuzinlerini nasıl sabırsızlıkla beklediğini öğrenmek için, Nabukadnezar gibi, Botanik Bahçesi'nde bakıcının getireceği kasap etinden başka yiyeceği olmaksızın bir kafese kapatılmış biraz yırtıcı hayvan ya da paylayacağı çıraklardan yoksun kalmış ve işini bırakıp bir kenara çekilmiş bir tacir olmak gerekirdi. Nitekim mektup gittikten üç gün sonra, iki kardeş şimdiden birbirlerine kuzinlerinin ne zaman geleceğini soruyorlardı. Sylvie yoksul kuzinine karşı gösterdiği bu sözde iyilikseverlikle, yeniden Provins sosyetesinde yer alacağını umuyordu. İki kardeşi dışlamış olan ve Cenevre'de olduğu gibi Provins'de birinci sınıf bir sosyete oluşturmak isteyen Madam Tiphaine'in evine gidip orada Albay Lorrain'in kızı kuzinleri Pierrette'in gelişini duyurdu, kızın çektiklerine üzüldüğünü belirtti ve kendisine sosyeteye sunabileceği güzel ve genç bir mirasçıya sahip mutlu bir kadın havası verdi.

— Onu çok geç keşfetmişsiniz, dedi ateşin yanında bir kanepeye kurulmuş olan Madam Tiphaine

alaycı bir ifadeyle.

Madam Garceland, kâğıt dağıtma sırası kendine geldiğinde alçak sesle söylediği birkaç sözle, yaşlı Auffray'nin mirasının öyküsünü anımsattı. Noter, hancının yaptığı büyük haksızlıkları anlattı.

— Nerede bu zavallı küçük kız? diye sordu kibarca Başkan Tiphaine.

— Bretagne'da, dedi Rogron.

— Ama Bretagne geniş bir bölgedir, diye araya girdi kraliyet savcısı Mösyö Lesourd.

— Büyükbabası ile büyükannesi bize yazdılar... Ne zamandı, güzelim?

Madam Garceland'a elbisesinin kumaşını nereden satın aldığını sormakla meşgul olan Sylvie yanıtının uyandıracağı tepkiyi düşünmeden şöyle dedi:

— Ticarethanemizi satmadan önce.

— Siz de üç gün önce yanıt verdiniz demek, matmazel! diye bağırdı Noter.

Sylvie ateşteki en kızgın kömürler gibi kıpkırmızı kesildi.

— Saint-Jacques kurumuna yazdık, dedi Rogron.

— Nantes'da gerçekten de bir tür yaşlılar yurdu var, dedi burada vekil yargıçlık yapmış olan bir yargıç. Ama kız orada olamaz, çünkü oraya sadece altmış yaşını aşmış olanları alıyorlar.

— Orada büyükannesi Lorrain'le birlikte kalıyor, dedi Rogron.

— Ufak bir serveti vardı kızın, babanızın... hayır büyükbabanızın ona bıraktığı, dedi Noter yanılıyormuş gibi yaparak.

— Ya! diye bağırdı Rogron, budalaca bir tavırla, bu iğnelemeyi anlamadan.

— Demek ki kuzininizin ne servetini ne de durumunu biliyorsunuz, öyle mi? diye sordu başkan.

— Mösyö bu kızı tanımış olsaydı, onu ancak vasat bir hastane olan bu yerde bırakmazdı, dedi sert bir biçimde yargıç. Nantes'da Mösyö ve Madam Lorrain'a ait bir evin kamulaştırma nedeniyle satıldığını ve Matmazel Lorrain'in alacağını tahsil edemediğini şimdi anımsıyorum, çünkü o sırada hükümet komiseriydim.

Noter, eğer yaşıyorsa, kızının Saint-Jacques gibi bir kurumda kaldığına çok şaşacak olan Albay Lorrain'den söz etti. Rogron'lar o zaman dünyanın çok kötü olduğunu birbirlerine söyleyerek bir köşeye çekildiler. Sylvie verdiği haberin pek hoş karşılanmadığını anladı: Herkesin gözünde itibarını kaybetmiş, artık Provins'in yüksek sosyetesi ile iç içe olmak ona yasaklanmıştı. O günden başlayarak, Rogron'lar Provins'in büyük burjuva ailelerine ve onların yandaşlarına karşı kinlerini gizlemediler. Erkek kardeş o zaman kız kardeşine Albay Gournaud ile Avukat Vinet'nin Tiphaine'ler, Guénée'ler, Garceland'lar, Guépin'ler ve Julliard'lar hakkında kendisine söyledikleri tüm ağır sözleri iletti.

— Bak Sylvie, Madam Tiphaine'in Saint-Denis sokağındaki ticaret hayatını neden inkâr ettiğini anlamıyorum. Yüzünün en güzel yanını bu sokağa borçlu. Annesi Madam Roquin, Chatqui-Pelote sokağından Guillaume'ların kuzinidir, Guillaume'lar ticarethanelerini damatları Joseph Lebas'ya

devrettiler. Babası şu Noter Roquin 1819'da başarılı olamadı ve Birotteau firmasını batırdı. Madam Tiphaine'in serveti çalınma bir servettir, çünkü işin içinden ustalıkla sıyrılıp kocasının hileli iflasına izin veren bir noter karısı nedir ki? Buna diyecek yok doğrusu! Ah, anlıyorum: Kadın, bankacı du Tillet ile ilişkisi nedeniyle kızını Provins'de evlendirdi... Bu insanlar bir de üstünlük taslarlar, ama... Neyse, dünya böyle işte.

Denis Rogron ile kız kardeşi Sylvie, bu kliğe karşı olmadık sözler söylemeye başladıkları gün, farkına varmadan önemli kişiler oldular ve bir dost topluluğu oluşturma yolunda girdiler: Salonları yakın bir çevre arayanların ilgi merkezi olacaktı. Burada eski tuhafiyeci tarihsel ve siyasal boyutlar kazandı, çünkü hiç farkına varmadan Provins'deki Liberal Parti'nin o zamana kadar kararsız olan üyelerinde güç ve birlik umudunu canlandırmıştı. Bakın, nasıl?.. Rogron'ların attıkları ilk adımlar Albay Gouraud ile Avukat Vinet tarafından merakla incelendi. Yalnızlıkları ve fikirleri dolayısıyla birbirlerini yakın hisseden bu iki adam aynı nedenlerle aynı yurtseverliği dile getiriyorlardı: Önemli kişiler olmak istiyorlardı. Ama liderliğe hazır olsalar da, askerleri yoktu. Provins'in liberalleri, kahvecilik yapan eski bir askerden, bir hancıdan, Mösyö Auffray'nin hasmı Noter Cournant'dan, Mösyö Martener'in hasmı Doktor Néraud'dan, birkaç bağımsız kişiden, bölgeye dağılmış kimi çiftçilerden ve kamu mallarını satın alan kişilerden oluşuyordu. Serveti manevralarına yardım edebilecek, borç senetlerine imza atabilecek, kimi durumlarda önayak olabilecek ve evi partinin merkez binası yapılabilecek bir budalayı kendilerine çekmekten mutlu olan albay ve avukat, Rogron'ların kentin aristokratlarına karşı düşmanlıklarından yararlandılar. Le Constitutionnel gazetesine ortak abone oluşları dolayısıyla, albay, avukat ve Rogron'un aralarında zayıf da olsa bir bağ oluşmuştu; bu yüzden Albay Gouraud için bu eski tuhafiyeciyi bir liberal yapmak güç olmamalıydı; Rogron politikadan pek az anlasa da, Çavuş Mercier'nin[10] kahramanlığından haberi olmasa da, onu bir yandaş olarak kabul ediyordu. Pierrette'in yakında gelecek olması, iki bekârın bilgisizliğinin ve budalalığının esinlediği açgözlü düşüncelerin ortaya çıkmasını çabuklaştırdı. Sylvie'nin Tiphaine'in çevresinde yer alma şansının kaybolduğunu gören albayın kafasında tilkiler dolaşıyordu. Eski askerler nice ülkede nice korkunç şeyler, savaş alanlarında yüzü berbat durumda nice çıplak kadavralar görmüşlerdir ki hiçbir yüz onları korkutmaz; dolayısıyla

Gouraud evde kalmış kızın servetine göz koydu. Bu tıknaz albayın zaten kocaman kıllarla dolu kulaklarında sanki kocaman küpeler vardı. Dağınık, kır düşmüş favorilerine 1799'da yüzgeç adı veriliyordu. O kocaman alyanaklı yüzü Berezina'dan[11] kurtulan herkesinki gibi biraz esmerleşmişti. Kocaman sivri göbeği aşağıda eski süvari subaylarına özgü bir dik açı çiziyordu. Gouraud ikinci süvari birliğine komutanlık etmişti. Gri bıyıkları, kullanmama izin varsa, bu ağzı betimleyen bir asker deyişiyle, kocaman matrak bir ağzı gizliyorlardı: Adam adeta yemek yememiş, her şeyi parçalayarak yutmuştu! Bir kılıç darbesi burnunun bir tarafını budamıştı. Bu yüzden genizden gelen sesi kapüsenleri andırırcasına adamakıllı kısıktı. Kısa ve geniş elleri kadınlara şöyle söyleten türdendi: "Elleriniz ünlü bir çapkının elleri gibi." Bacakları gövdesinin altında çöp gibi görünüyorlardı. Bu şişman çevik beden işlek bir zekâyı, askerlere özgü bir aldırmazlık altında gizli bir yaşam deneyimini ve toplumsal uzlaşmaları hor gören bir ifadeyi barındırıyordu. Albay Gouraud subay sınıfından Légiond'Honneur nişanına sahipti ve iki bin dört yüz frank emekli maaşı alıyordu, kısacası bin ekü geliri vardı.

Uzun boylu ve zayıf olan avukatın tek hüneri liberal düşünceleri, tek kazancı da bürosundan elde ettiği oldukça az geliriydi. Provins'de davavekilleri davalarını kendileri savunurlar. Düşünceleri dolayısıyla, mahkeme zaten Avukat Vinet'ye pek olumlu yaklaşmıyordu. Bu yüzden en liberal çiftçiler, açılacak davaları olduğunda, Avukat Vinet yerine mahkemenin güvenini kazanmış bir davavekili tutuyorlardı. Bu adamın Colonniers yakınlarında zengin bir kızı baştan çıkardığı ve annesiyle babasını kızlarını kendisine vermeye zorladığı söyleniyordu. Evlendiği bu kız Brie'nin eski soylu ailesi Chargeboeuf'lerdendi. Bu ailenin adı Dindar Louis'nin Mısır seferi sırasında bir soylunun göstermiş olduğu büyük başarıdan geliyordu. Kadın babasıyla annesinin gözünden düşmüştü; bunlar Vinet'nin bilgisi altında tüm servetlerini yaşça büyük oğullarına bırakacak şekilde uzlaşacaklardı, kuşkusuz bu servetin bir bölümünü kız kardeşinin çocuklarına vermek koşuluyla. Böylece bu adamın ilk tutkulu girişimi başarısızlığa uğramıştı. Çok geçmeden yoksullukla hırpalanan ve karısına uygun bir yaşam standardı sağlayamadığı için utanan avukat, savcılık olmak için boşuna uğraştı; Chargeboeuf ailesinin zenginleri onu desteklemeyi reddetti. Muhafazakâr düşünceleri yüzünden, bu kralcılar zoraki bir evliliği uygun bulmadılar, zaten sözde akrabalarının adı Vinet idi, soylu olmayan böyle birini nasıl kayırmalıydı? Dolayısıyla avukat, annesi babası nezdinde karısının itibarından yararlanmak istediğinde oradan oraya sürüklendi. Madam Vinet, Chargeboeuf ailesinden sadece Troyes'da yaşayan ve bir kızı olan yaşlı bir dul kadından ilgi gördü. Vinet bir gün, bu dul kadının karısını güler yüzle karşıladığını anımsadı. Herkes tarafından reddedilen, karısının ailesine, kendisine bir mevki vermeyi reddeden hükümete karşı karşı kin dolu olan Vinet, zavallılığını kabul etti. Giderek artan nefreti, dayanması için enerji verdi. Servetinin muhalefetin kazanmasına bağlı olduğunu anlayarak liberal oldu ve yukarı kentteki küçük, kötü bir evde sıkıntı ve yoksulluk içinde yaşadı; karısı da pek az dışarıya çıkıyordu. Daha iyi koşullarda yaşamak vaadiyle evlenmiş olan bu genç kadın, evinde tek çocuğuyla yapyalnızdı. Ağırbaşlılıkla kabul edilmiş ve neşeyle katlanılmış mutsuzluklar vardır; ama hırsı içini kemiren Vinet, baştan çıkardığı bir genç kıza karşı kendini kabahatli hissederek, kaygı verici bir öfkeyi içinde gizliyordu. Mezhebi genişledi ve amacına ulaşmak için tüm yolları kabul etti. Genç yüzü çöktü. Birtakım insanlar kimi zaman mahkemede onun yassı kafalı, yarık ağızlı, engereğe benzeyen yüzünü, gözlüğünün altında parlayan gözlerini görünce, sert, inatçı, sinir bozan sesini duyunca ürküyorlardı. Yer yer sarı ve yeşil, hastalıklı renklerle kaplı donuklaşmış teni, içine attığı tutkusunun, sürekli boş umutlarının ve gizli mutsuzluklarının habercisiydi. Önemsiz şeyler üzerine uzun uzun tartışmayı, konuşmayı biliyordu. Ne nükte yapması ne

de imgelerden yararlanması eksikti. Bilgiliydi, kurnazdı. Her şeyi başarı kazanmak arzusuyla tasarlamaya alışmış olduğu için, bir politikacı olabilirdi. Yeter ki her şey yasal olsun, hiçbir şey karşısında geri adım atmayan bir insan çok güçlüdür: Vinet'nin gücü buradan geliyordu. Parlamento tartışmalarının bu gelecekteki atletinin, Orléans sülâlesinin krallığını ilan edebilecek kişilerden biri olan Vinet'nin Pierrette'in yazgısı üzerinde olağanüstü bir etkisi oldu. Şimdilik, Provins'de bir gazete çıkararak bir silaha sahip olmak istiyordu. Avukat, albayla birlikte iki bekârı uzaktan inceleyip sonunda Rogron'a güvendi. Bu kez ona güveniyordu ve evinde birçok gün ekmeksiz kalıp da haykırarak geçirdiği yedi acılı yıldan sonra yoksulluğu sona erecek olmalıydı. Gouraud, küçük meydanda Vinet'ye Rogron'ların yukarı kentin burjuva ve hükümet yanlısı aristokrasisi ile tüm ilişkilerini kestiklerini haber verdiğinde, avukat dirseğiyle onun böğrüne anlamlı bir şekilde bastırarak şöyle söyledi:

— Bir kadın ya da başka bir kadın, güzel ya da çirkin, sizin için hiç fark etmez; Matmazel Rogron'la evlenmelisiniz, o zaman burada bir muhalafet örgütleyebiliriz...

— Ben de bunu düşünüyordum, ama zavallı Albay Lorrain'in kızını, mirasçılarını getirtmeleri gerekecek, dedi albay.

— Vasiyetname yoluyla servetlerine sahip olursunuz. Ah! Güzelce donatılmış bir eviniz de olur.

— Eh, nasıl olsa, bu küçük kızı göreceğiz, dedi albay alaycı ve Vinet gibi bir adama küçük bir kızın bu paralı askerin gözünde ne kadar önemsiz olduğunu gösteren çapkınca bir tavırla.

Büyükannesiyle büyükbabasının yaşamlarının son zamanlarını sıkıntılı bir biçimde geçirmek üzere o yaşlılar yurduna girişinden bu yana, genç ve gururlu Pierrette burada merhameten yaşamaktan o kadar acı çekiyordu ki zengin akrabaları olduğunu öğrenmekten mutlu oldu. Nantes'da marangoz çıraklığı yaptığı sırada, Pierrette'in gideceğini haber alan binbaşının oğlu, çocukluk arkadaşı Brigaut gelip, arabayla yolculuk yapması için gerekli altmış frankı ona verdi. Brigaut'nun çırak olarak zorla biriktirdiği bahşişlerinin tamamı olan bu parayı, Pierrrette gerçek dostluklara özgü ve teşekkürü gerektirmeyen çok büyük bir aldırmazlıkla kabul etti. Brigaut her pazar Saint-Jacques'a koşuyor, orada Pierrette'le oynuyor, onu avutuyordu. Güçlü kuvvetli genç işçi, duygulanımlarımızın ister istemez seçtiği o nesneye borçlu olduğumuz o tam ve sadık himayenin tatlı çıraklığını daha önce yapmıştı. Pierrette ve o birçok kez bahçenin bir köşesinde oturup çocuksu tasarılarını geleceğin örtüsü üstüne işlemişlerdi. Marangoz çırağı rendesinin üstüne ata biner gibi oturarak dünyayı dolaşıyor, kendisini bekleyen Pierrette için para biriktiriyordu. 1824 yılının Ekim ayına doğru, o sırada on birini bitiren Pierrette, son derecede üzüntülü olan iki yaşlı ve genç işçi tarafından Nantes'dan Paris'e giden yolcu arabasının sürücüsüne ona iyice göz kulak olarak Paris'ten Provins'e giden yolcu arabasına bindirmesi ricasıyla emanet edildi. Zavallı Brigaut! Arabayı izleyerek ve sevgili Pierrette'ine bakarak bir köpek gibi koştu. Küçük Breton'lu kızın yaptığı işaretlere karşın kentin dışına kadar bir fersah koştu ve bitkin duruma geldiğinde, Pierrette'e yaşlarla ıslanmış son bir bakış fırlattı, Pierrette de artık onu gözden kaybettiğinde ağlamaya başladı, başını arabanın kapısına dayadı ve arkadaşını iki ayağı üstünde dikilmiş, o ağır arabanın uzaklaşmasını seyrederken yeniden gördü.

Lorrain'ler ve Brigaut, Pierrette'in Paris'e geldiğinde beş parasız olduğunu bilmiyorlardı. Arabacı, çocuğun kendisine zengin akrabalarından söz ettiğini hesaba katarak onun Paris'teki otel masrafını Troyes arabasının sürücüsüne borçlanarak ödedi ve adamı Pierrette'i ailesine teslim etmekle

görevlendirerek, bir posta arabasına yüklenmiş bir sandık bedeli söz konusuymuş gibi onun da parasını almasını söyledi. Nantes'dan ayrılışından dört gün sonra, bir pazartesi günü, saat dokuza doğru Kraliyet Taşıma Şirketleri'nin babacan şişko bir arabacısı Pierrette'i elinden tutup, anacaddede Provins bürosuna gelen eşyalar ve yolcular indirilirken, büronun müdürü tarafından kendisine tarif edilmiş olan Matmazel Rogron'un evine götürdü. Pierrette'in iki entari, iki çift çorap, iki gömlekten başka eşyası yoktu.

— Günaydın matmazel, dedi arabacı, bakın size kuzininizi getirdim. İnanın çok zarif bir kız. Bana kırk yedi frank vereceksiniz. Küçük o kadar ağır değil, ama şu kâğıdı imzalayın.

Matmazel Sylvie ile kardeşi kendilerini sevince ve şaşkınlığa bıraktılar.

— Pardon, dedi arabacı, arabam bekliyor, kâğıdımı imzalayın, kırk yedi frank altmış santim ve de küçüğe kendi çocuğu gibi göz kulak olan Nantes arabacısı ve benim için dilediğinizi verin. Provins'e kadar yatak ücretini, yiyecek masrafını, yer ücretini biz ödedik.

— Kırk yedi frank on iki metelik ha! dedi Sylvie.

— Pazarlık etmeyeksiniz herhalde, değil mi? diye bağırdı arabacı.

— Ama fatura nerede? dedi Rogron.

— Fatura mı? Kâğıda baksanıza.

— Lâfı uzatacağına, ödesene! dedi Sylvie kardeşine. Görüyorsun ki ödemek zorundayız.

Rogron kırk yedi frank on iki metelik getirmeye gitti.

— Peki, bize, arkadaşımla bana, bir şey yok mu? dedi arabacı.

Sylvie içinde bir sürü anahtarın bulunduğu eski kadife çantasının dibinden kırk metelik çıkardı.

— Teşekkürler! Kalsın, dedi arabacı. Küçüğe yardım etmiş olmayı tercih ederiz. Kâğıdı aldı ve şişko hizmetçi kadına söylenerek dışarı çıktı: "Ne ev burası ya! Mısır'dan başka yerlerde de böyle timsahlar varmış!"

— Bu insanlar da çok kaba, dedi, arabacının söylediklerini duyan Sylvie.

— Yok canım, küçüğe iyi bakmışlar! dedi Adèle yumruklarını kalçalarına dayayarak.

— Adamla birlikte yaşayacak değiliz ya, dedi Rogron.

— Nerede yatıracaksınız kızı? diye sordu hizmetçi kadın.

Pierrette Lorrain'in kuziniyle kuzeninin evine gelişi ve kabulü işte böyle oldu; kuzinle kuzen ona şaşkın bir halle bakıyorlardı; kız oraya bir paket gibi atılmıştı, Saint-Jacques'da büyükbabasıyla büyükannesinin yanında içinde yaşadığı o berbat oda ile kuzenlerinin bir sarayın yemek salonu gibi görünen yemek odası arasında hiçbir fark yok gibiydi. Bu evde şaşırıp kalmıştı ve çekiniyordu. Bu küçük Breton'lu o kaba mavi aba etekliği içinde, ince sık dokunmuş pamuklu kumaştan pembe önlüğü, kaba ayakkabıları, mavi çorapları, beyaz boyun atkısı, arabacının ona aldığı kenarları beyaz, kırmızı yünden örme eldivenler geçirilmiş elleriyle bu eski tuhafiyeciler dışında herkese çok güzel görünürdü. Doğrusu Paris'te temizleyiciye verilmiş olan (Nantes yolculuğunda buruşmuştu) o küçük

Breton başlığı neşeli yüzünde sanki bir ayla gibi duruyordu. İnce patiskadan yapılma, sert ve yassı iri plilerle kıvrılmış bir dantelle süslü bu ulusal başlık o kadar sevimli ve özentisizdi ki betimlemeye değerdi. Patiskayla dantelden süzülerek geçen ışık, tenin üstünde bir yarı gölge, hoş bir alacakaranlık oluşturuyor; bu ona ressamların paletlerinde aradıkları ve Léopold Robert'in[12] bir çocuğu tutan, Raffaello tarzı kadın yüzü olarak Hasatçılar adlı tablosunda bulabildiği bakireliğe özgü bir incelik veriyordu. Bu ışıkla süslenmiş çerçeve içinde beyaz ve pembe, naif, çok sağlıklı görünen canlanmış bir yüz parlıyordu. Salonun sıcaklığı bu yüze kan getirdi, bu kan o iki minik kulağın, dudakların, o ince burnun kenarlarına ateş bastırdı ve tersine, o canlı teni daha da beyaz gösterdi.

— Ee, hiçbir şey söylemeyecek misin? diye sordu Sylvie. Ben senin kuzinin Rogron'um, bu da kuzenin.

— Yemek yemek ister misin? diye sordu Rogron.

— Nantes'dan ne zaman yola çıktın?

— Dilsiz bu, dedi Denis Rogron.

— Zavallı kız, pek giyeceği de yok, diye bağırdı şişko Adèle, yaşlı Lorrain'e ait bir mendilden yapılmış bohçayı açarak.

— Kuzenini öpsene, dedi Sylvie.

Pierrette, Rogron'u öptü.

— Kuzinini öpsene, dedi Rogron.

Pierrette, Sylvie'yi öptü.

— Yolculuk serseme çevirmiş bu yavruyu, belki uyumaya ihtiyacı var, dedi Adèle.

Pierrette bu iki akrabasına ansızın karşı konulmaz bir antipati duydu, bu şimdiye kadar ona hiç kimsenin esinlemediği bir duyguydu. Sylvie ile hizmetçisi, küçük Breton'lu kızı Brigaut'nun sonradan beyaz patiska perdesini göreceği ikinci kattaki odalardan birine yatırmaya gittiler. Bu odada tepesinden patiska bir perde sarkan, maviye boyanmış tek direği ile bir yatılı öğrenci karyolası, üstü mermer olmayan ceviz bir konsol, küçük bir ceviz masa, bir ayna, kapaksız, sıradan bir başucu masası ve üç berbat sandalye vardı.

Ön tarafta eğik olan duvarları siyah çiçeklerle süslü kötü bir mavi kâğıtla kaplıydı. Renkli ve cilalı karolar ayakları donduruyordu. Kenarları şeritli, değersiz bir yatak önü halısından başka halı yoktu. Sıradan bir mermerden yapılmış şömineyi üstündeki bir ayna, yaldızlı bakırdan iki şamdan, içinden iki güvercinin su içtikleri kaymaktaşından bir kupa süslüyordu, iki güvercin kupanın kulpları yerine geçiyordu. Bu kupa Paris'te Sylvie'nin yatak odasındaydı.

— Burada rahat edecek misin, yavrum? diye sordu Pierrette'e kuzini.

— Ah! Çok güzel burası, diye yanıt verdi çocuk pırıl pırıl sesiyle.

— Hiç de müşkülpesent değil, dedi Brie'li şişko kadın mırıldanarak. Yatağını tandırla ısıtmak gerekmez mi? diye sordu.

— Evet, dedi Sylvie, çarşaflar nemli olabilir.

Adèle yatak tandırını getiririrken saç bağlarından birini de getirdi ve o zamana kadar kaba Breton bezinden çarşaflar içinde yatmış olan Pierrette'i pamuklu çarşafların inceliği ve hoşluğu şaşırttı. Küçük kız yerleştirilip yatırıldığında, Adèle aşağıya inerken, şöyle söyleyemekten kendini alamadı: "Çulsuzun teki bu, matmazel."

Yeni ekonomik kısıntıları uygulamaya başlamasından bu yana, Sylvie tek ışık, tek ateş yansın diye, hizmetçi kadının yemek salonunda kalmasına izin veriyordu. Ama Albay Gouraud ile Vinet geldiğinde, Adèle mutfağına çekiliyordu. Pierrette'in gelişi, o akşam evde bir hareketliliğe neden olmuştu.

— Yarın hemen ona bir giysi ve bir takım çamaşır hazırlamak gerekecek, dedi Sylvie, kızın hiçbir şeyi yok.

— Ayaklarında yalnızca o kaba ayakkabılar var, yarım kilo çeker, dedi Adèle.

— O bölgede böyledir, dedi Rogron.

— Henüz sizin kuzininize yaraşacak kadar güzel olmayan odasına nasıl da bakıyordu, matmazel!

— Tamam, susun şimdi, dedi Sylvie, pekâlâ görüyorsunuz ki bu odaya bayıldı.

— Tanrım, ne gömlek bunlar! Derisini kaşındırıyor olmalılar. Ama bunların hiçbiri işe yaramaz, dedi Adèle bohçayı boşaltarak.

Beyefendi, hanımefendi ve hizmetçi, hangi perkal kumaştan ve kaç paradan gömlek, kaç çift çorap, hangi kumaştan ve kaç adet jüpon almaya karar vermek ve Pierrette'in gardrobunun fiyatını hesaplamak için saat ona kadar uğraştılar.

— Üç yüz franktan aşağıya kurtulamazsın, dedi hiçbir şeyin fiyatını unutmadan eski alışkanlığı gereği bunları zihinden toplayan Rogron.

— Üç yüz frank ha? diye bağırdı Sylvie.

— Evet, üç yüz frank! Hesapla.

İki kardeş yeniden hesaplayıp üç yüz frankı rahatça buldu.

— Bir çırpıda üç yüz yüz frank! dedi Sylvie, atasözü niteliğinde bu deyimin oldukça ustaca dile getirdiği fikri benimseyerek.

Pierrette aşkın sevecenliğiyle, canlılığıyla, neşesiyle, soyluluğuyla, bağlılığıyla donattığı aşk çocuklarından biriydi; neredeyse yabanıl bir incelikte olan yüreği henüz hiç incinmemiş, kırılmamıştı, ama bu iki akrabasının kendisini karşılayış biçimi bu yüreği acıyla sıkıştırdı. Bretagne ona sefaleti hatırlatsa da, orayı aynı zamanda sevgiyle anıyordu. Yaşlı Lorrain'ler ticarette başarılı olamadıysalar da, alavere dalavere bilmeyen tüm insanlar gibi dünyanın en sevecen, en açık yürekli, en tatlı insanlarıydılar. Pen-Hoël'de torunları eğitimini yalnızca doğadan almıştı. Pierrette keyfince göllerde tekneyle gezintiye çıkıyor, arkadaşı Jacques Brigaut ile tam da Paul ile Virginie misali, kasabada, kırlarda koşup duruyordu. Her ikisi de herkes tarafından iyi karşılanıyor, seviliyordu, tam bir özgürlük içinde, çocukluğun bin türlü eğlencesinin ardından koşuyorlardı: Yazın balık avlayanları

görmeye gidiyor, böcek yakalıyor, çiçek topluyor ve zevk için bahçe ile uğraşıyorlardı; kışın buzda kızakla kayıyor, kardan zarif saraylar, kardan adamlar ya da kartopu yapıyor, bu toplarla oynuyorlardı. Her zaman hoş karşılanıyorlar, her yerde kendilerine gülümseniyordu. Okul zamanı gelince, felaketler de başgösterdi. Babasının ölümünden sonra parasız kalan Jacques akrabaları tarafından bir marangozun yanına çırak verildi, hayır için beslendi, tıpkı Pierrette'in Saint-

Jacques'da beslendiği gibi. Ama kibar Pierrette o özel yaşlılar yurdunda bile herkes tarafından çok sevilmiş ve korunmuştu. Bunca sevgiye alışık olan küçük kız o kadar gözünde büyüttüğü bu iki akrabada, bu zengin insanlarda, herkesin, hatta yabancıların, arabacıların kendisine karşı takındığı o tavırları, söyledikleri o sözleri, fırlattıkları bakışları, davranışları bulamıyordu. Bu yüzden, zaten büyük olan şaşkınlığı, içine girdiği bu yeni manevi yaşamın değişikliğiyle karmakarışık bir hale gelmişti. Yürek, vücut gibi ansızın soğur ya da ısınır. Zavallı çocuk nedenini bilmeden ağlamak istedi: Yorgundu, uykuya daldı. Köyde yetişen tüm çocuklar gibi erken kalkmaya alışık olduğu için, Pierrette ertesi gün aşçı kadından iki saat önce uyandı. Giyindi, kuzininin üstündeki odasında dolaştı, küçük meydana baktı, aşağıya inmeye çalıştı, merdivenin güzelliğine şaşıp kaldı; askılarını, bakırlarını, süslerini, boyalarını ayrıntılarıyla inceledi. Sonra aşağı indi, bahçenin kapısını açamadı, yeniden yukarıya çıktı, Adèle uyandığında yeniden aşağıya indi ve bahçeye atladı; artık oranın hâkimiydi, ırmağa kadar koştu, köşke şaşakaldı, içine girdi; kuzini Sylvie'nin kalkışına kadar birçok şey gördü ve gördüklerine şaşırdı; kahvaltı sırasında kuzini ona dedi ki:

— Demek sabah sabah merdivende cirit atan ve gürültü yapan sendin yavrucuğum? Beni öyle uyandırdın ki yeniden uyuyamadım. Çok uslu, çok nazik olman ve gürültü yapmadan eğlenmen gerekiyor. Kuzenin gürültüden hoşlanmaz.

— Ayaklarına da dikkat etmelisin, dedi Rogron. Köşke çamurlu ayakkabılarla girdin, parkede ayak izlerin kaldı. Kuzinin temizliği çok sever. Senin gibi genç bir kız temiz olmalı. Peki, Bretagne'da böyle miydin sen? Ama doğru, oraya iplik almaya gittiğimde, o vahşileri görmek içimi sızlatırdı!

— Ama yine de kızımızın iştahı yerinde, dedi Rogron kız kardeşine bakarak, sanki üç gündür yemek yememiş gibi.

Böylece ilk andan başlayarak Pierrette kuziniyle kuzeninin uyarılarından incindi; neden incinmişti, bilmiyordu. O zamana kadar kendi haline bırakılmış dürüst ve açık yürekli doğası düşünmeyi bilmiyordu. Kuzeniyle kuzininin neden böyle davrandıklarını anlayacak durumda olmayan Pierrette, çektiği acılar sayesinde yavaş yavaş aydınlanmalıydı. Kahvaltıdan sonra, Pierrette'in şaşkınlığından mutluluk duyan ve bundan yararlanmakta acele eden kuziniyle kuzeni ona görkemine saygılı olmasını öğretmek üzere, o güzel salonlarını gösterdiler. Yalnızlığa itilmiş olmaları ve bir şeylerle ilgilenmek gibi bir ahlaki gereklilik duymaları yüzünden bekârlar, doğal duygulanımlarının yerine yapay duygulanımları koymaya, kedileri, köpekleri, kuşları, hizmetçilerini ya da müdürlerini sevmeye yönelirler. Sylvie ile Rogron da kendilerine çok pahalıya patlamış mobilyalarına ve evlerine karşı aşırı bir sevgi duyacak duruma gelmişlerdi. Sylvie sabahları, Adèle'in mobilyaları temizlemeyi, fırçalamayı ve yeni görünümlerini korumayı bilmediğini düşünerek ona yardım etmeye başlamıştı. Bu temizlik çok geçmeden onun için bir uğraş oldu. Bu yüzden mobilyalar, değerlerini kaybetmek şöyle dursun, değer kazanıyorlardı! Bunları yıpratmadan, lekelemeden, ahşap kısımlarını zedelemeden, cilalarını yok etmeden kullanmak: İşte sorun buradaydı. Bu uğraş kısa bir süre sonra bir evde kalmış kız takıntısına dönüştü. Sylvie bir dolapta sakladığı yünlü kumaş parçalarını, mumları, vernikleri, fırçaları, zamanla usta bir marangoz gibi kullanmayı öğrendi; tüy süpürgeleri, silecek bezleri vardı; kısacası, o kadar donanımlıydı ki mobilyalarına ve kendine hiçbir zarar verme olasılığı söz konusu olmaksızın silip duruyordu. Mavi gözlerinin o soğuk, çelik gibi sert bakışı mobilyaların altına kadar süzülüyordu; bu yüzden zihninde, berjer koltuğun altında bir koyun postu yerine, duyarlı bir çalgı telini canlandırdığı söylenebilirdi.

Madam Tiphaine'in evinde söylenenlerden sonra, Sylvie'nin o üç yüz frankı harcamaktan vazgeçmesi olanaksızlaştı. İlk hafta boyunca, ısmarlanacak, prova edilecek entariler, biçilip gündelikçi terzilere diktirilecek gömlekler, jüponlar yüzünden Sylvie tümüyle meşguldü, Pierrette ise hep dalgındı. Pierrette dikiş dikmeyi bilmiyordu.

— Ne güzel yetiştirilmiş ya! dedi Rogron. Sen hiçbir şey yapmayı bilmiyor musun, yavrucuğum?

Sevmekten başka bir şey bilmeyen Pierrette yanıt olarak yalnızca küçük bir kıza yaraşır güzel bir hareket yaptı.

— Peki, zamanını nasıl geçiriyordun sen Bretagne'da? diye sordu Rogron.

— Oynuyordum, dedi Pierrette safça. Herkes benimle birlikte oynuyordu. Büyükannemle büyükbabam bana öyküler anlatıyordu. Ah! Beni çok seviyorlardı.

— Ya! dedi Rogron. Demek ki işin en kolayına kaçıyordun.

Pierrette Saint-Denis sokağına özgü bu şakayı anlamayıp gözlerini faltaşı gibi açtı.

— Bu kız adamakıllı budala, dedi Sylvie, Provins'in en usta gündelikçi terzisi olan Matmazel Borain'e.

— Ama o kadar genç ki! dedi terzi kadın küçük zarif yüzü kurnaz bir tavırla kendisine yönelmiş olan Pierrette'e bakarak.

Pierrette bu kadınları o iki akrabasına tercih ediyordu; onların gözünde sevimliydi, onları çalışırlarken seyrediyor, onlara güzel şeyler söylüyordu, bunlar çocukluğa özgü şiirsel sözlerdi; Rogron ile Sylvie bu sözleri şimdiden onu korkutarak kısıtlıyorlardı, çünkü kendilerine bağımlı olanlara yararlı bir korku salmaktan hoşlanıyorlardı. Terzi kadınlar Pierrette'e bayılıyorlardı. Bununla birlikte, korkunç bağırışmalar olmadan da iş bitmiyordu.

— Bu küçük kız bize çok pahalıya mal olacak! diyordu Sylvie kardeşine.

— Doğru dürüst dursana, yavrum! Hey Tanrım! Bu senin işin, benim işim değil, diyordu Pierrette'e bir düzeltme için ölçü alındığı sırada.

— Matmazel Borain'in çalışmasını engellemesene, gündeliğini sen ödemeyeceksin! diyordu Pierrette'e onun baş terzi kadına bir şey sorduğunu görünce.

— Matmazel, diyordu Matmazel Borain, buna iğneardı dikiş mi yapalım?

— Evet, sağlam bir dikiş olsun, böyle bir giysi için hergün yeniden sorun çıkmasını istemiyorum.

Evde sözü geçen kuzindi. Pierrette, Madam Garceland'ın küçük kızı kadar iyi giydirilmek zorunda kaldı. Kendisine küçük Tiphaine'inkiler gibi, tunç rengi verilmiş deriden, modaya uygun, bağcıklı potinler alındı. Genç Madam Julliard'ın küçük kızı ile yarışmak için çok ince pamuklu çoraplara, en usta elden çıkmış bir korseye, reps denilen fitilli mavi kumaştan bir entariye, beyaz tafta astarlı güzel bir pelerine sahip oldu. Sylvie annelerin incelemelerinden, şöyle bir bakmalarından öyle korkuyordu ki kıyafetlerin altı da üstüyle uyumlu oldu. Pierrette'in kalın patiskadan güzel gömlekleri vardı şimdi. Matmazel Borain kaymakam beyin küçük kızlarının perkal kumaştan, işlemeli, süslü, kısacası son moda pantolonlar giydiklerini söyledi. Pierrette'in de manşetli pantolonları oldu. Onun için mavi

kadifeden, beyaz saten astarlı, küçük Martener'in mantosuna benzeyen çok güzel bir manto ısmarlandı. Pierrette böylece tüm Provins'in en zarif küçük kızı durumuna geldi. Pazar günleri kilisede, ayinden çıkarken tüm hanımefendiler onu öptü. Madam Tiphaine, Madam Garceland, Madam Galardon, Madam Auffray, Madam Lesourd, Madam Martener, Madam Guépin, Madam Julliard bu çok güzel Breton'lu kıza bayıldı. Bu durum Sylvie'nin gururunu okşadı; ona göre, iyilikseverliği Pierrette'ten çok gururunun zaferine yönelikti. Bununla birlikte Sylvie sonunda kuzininin gördüğü ilgiden alınacaktı, bakın nasıl: Pierrette'i evlerine davet ettiler, ama o yalnızca bu hanımları alt etmek için Pierrette'i göndermeyi kabul etti. Pierrette'i almaya geldiler; küçük kız da gidip bu hanımların küçük kızlarıyla evcilik ve yemek oyunları oynadı. Pierrette, Rogron'lardan çok daha büyük ilgi gördü. Matmazel Sylvie, Pierrette'in başkalarının onu evde görmeye gelmek yerine evlerine çağırmalarına gücendi. Saf çocuk, Madam Tiphaine'in, Madam Martener'in, Madam Galardon'un, Madam Julliard'ın, Madam Lesourd'un, Madam Auffray'nin, Madam Garceland'ın evinde aldığı zevki gizlemedi; bunların sevgi gösterileri kuzininin ve kuzeninin can sıkıcı davranışlarıyla adamakıllı çelişiyordu. Bir anne çocuğunun mutluluğundan mutluluk duymalıydı, ama Rogron'lar Pierrette'i onun mutluluğu için değil, kendileri için almışlardı. Duyguları, anne babalık duygusu şöyle dursun, egoizm ve bir tür ticari sömürü yüklüydü.

O güzel giysiler, pazar günleri ve her gün giyilen o güzel entariler Pierrette'in felaketini başlattı. Eğlenmekte özgür ve fantezilerinin esinlerine uymaya alışık olan tüm çocuklar gibi, ayakkabılarını, bağcıklı potinlerini, entarilerini, özellikle de manşetli pantolonlarını korkunç bir biçimde çabuk eskitiyordu. Bir anne, çocuğunu paylarken, yalnızca onu düşünür; sesi tatlıdır, bu sesi ancak sabrı taştığında ve çocuk çok kabahatli olduğunda yükselir; ama giyim kuşam alma gibi önemli bir sorunda öncelikli konu iki kuzenin eküleriydi: Söz konusu olan Pierrette değil onlardı. Çocukların kendilerini yönetenlerin haksızlıklarının kokusunu alma yetisi köpeklere benzer: Sevildiklerini ya da hoş görüyle karşılandıklarını çok iyi hissederler. Arı yürekler çelişkilerden daha çok, küçük ayrıntılardan alınırlar: Bir çocuk kötülüğü, ancak doğanın yüreğine yerleştirdiği iyilik duygusu incitilirse öğrenir. Pierrette'e iyi yetiştirilmiş kızların kılık kıyafetleri, tevazuları ve tutumlu davranmaları üzerine çekilen öğütlerin temel dayanağı şuydu: Pierrette bizi batırıyor. Pierrette'i olumsuz etkileyen bu paylamalar bu iki bekârı o eski ticari alışkanlıklarına doğru götürüyordu; Provins'e yerleşmeleri onları eğlendirmişti ve kişilikleri burada gelişecek, serpilecekti. Keyiflerince yönetmeye, uyarılarda bulunmaya, kumanda etmeye, tezgâhtarları sert bir biçimde paylamaya alışık oldukları için, Rogron ve kız kardeşi kurban bulamamaktan patlıyorlardı. Zekâsı kıt olanların zihinlerinin harekete geçmesi için despotluğa gereksinimi vardır, yüce gönüllüler ise yüreklerinin çalışması için eşitliğe susamışlardır. Oysa dar görüşlü insanlar ufuklarını zulümle olduğu kadar iyilikseverlikle de genişletirler, güçlerini başkaları üzerinde acımasızlık ya da iyilikseverlik yüklü bir otoriteyle uygularlar, yine de mizaçlarının kendilerini ittiği yöne giderler. Çıkarı itici güç olarak ele aldığınızda, toplumsal olayların çoğunun gizini bulursunuz. İşte böylece, Pierrette kuzenlerinin yaşamı için son derece gerekli oldu. Gelişinden bu yana, Rogron'lar giyim kuşamla çok uğraşmışlar, sonra da hayatlarında yeni bir gelişme olan bir arada yaşamayı keşfetmişlerdi. Her yeni şeyin, bir duygunun, hatta bir egemenliğin getireceği alışkanlıklar vardır. Sylvie, Pierrette'e yavrum demekle başladı, sonra yavrum demeyi bıraktı, yalnızca Pierrette dedi. Önce tatlı sert olan paylamalar canlı ve sert olmaya başladı. İki kardeş bu yola girer girmez çabuk gelişmeler gösterdi. Artık canları sıkılmıyordu! Burada söz konusu olan kötü ve acımasız insanların komplosu değil, budalaca bir zorbalık eğilimiydi. İki kardeş, kendilerini vaktiyle çıraklarına olduğu gibi, Pierrette'e de yararlı sanıyorlardı. Gerçekte, soylu ve aşırı duyarlılığı Rogron'ların duygusuzluğunun karşıtı olan Pierrette paylamalardan nefret

ediyordu, o kadar çok etkileniyordu ki iki damla gözyaşı hemen o güzel, temiz gözlerini ıslatıyordu. Dışarıda da o denli hoşa giden, hayran olunası canlılığını gemlemeden önce, kendisiyle çok mücadele etmek zorunda kaldı; bu canlılığı o küçük kız arkadaşlarının annelerinin yanında gösteriyordu; ama evde birinci ayın sonuna doğru ilgisiz davranmaya başladığında, Rogron ona hasta olup olmadığını sordu. Bu tuhaf soru karşısında, zıplayıp bahçenin ucuna kadar gitti ve orada ırmağın kenarında ağlamaya başladı, gözyaşları, tıpkı kendisinin de günün birinde toplum selinin içine düşeceği gibi, bu ırmağın içine düştü. Bir gün, dikkatli davranmasına karşın, güzel bir havada oynamaya gittiği Madam

Tiphaine'in evinde fitilli kumaştan o güzel entarisini yırttı. Evde kendisini bekleyen acımacız paylamayı önceden kestirerek hemen iki gözü iki çeşme ağlamaya başladı. Sorular sorulduğunda, gözyaşları içinde, o korkunç kuzini hakkında ağzından bazı sözler kaçtı. Güzel Madam Tiphaine'de aynı kumaştan vardı; yırtılan yeri bu kumaşla enine değiştirdi. Matmazel Rogron kendi deyimiyle bu Tanrının cezası kızın kendisine oynadığı oyunu öğrendi. O andan itibaren Pierrette'i bu hanımefendilere göndermek istemedi.

Pierrette'in Provins'de sürdüreceği yaşamın çok belirgin üç evreye bölünmesi gerekiyor. Onun iki bekârın soğuk okşamaları ve şiddetli paylamaları ile karışık bir tür mutluluk duyduğu ilk evre üç ay sürdü. İyi yetiştirilmiş bir genç kızın bilmesi gereken her şeyi öğrenmeye başlaması zorunluluğu bahanesiyle küçük kıza uygulanan dostlarını görmeye gitme yasağı Pierrette'in Provins'deki yaşamının ilk evresinin sonu oldu; bu evre, yaşamın ona dayanılabilir gibi göründüğü tek zaman dilimiydi.

Pierrette'in gelişiyle Rogron'larda ortaya çıkan bu içgüdüsel davranışlar, Vinet ve albay tarafından kümese girmeye niyet eden bir tilkinin temkinliliğiyle incelendi. İkisi de Matmazel Sylvie'yi ürkütmemek için ara sıra geliyor, Rogron'la çeşitli bahaneler uydurarak sohbet ediyor ve o büyük Tartuffe'ün hayran kalacağı ihtiyatlı davranışlarla kendilerini kabul ettiriyorlardı. Albayla avukat, tam da Sylvie'nin Pierrette'i o güzel Madam Tiphaine'e göndermeyi çok sert sözlerle reddettiği gün, geceyi Rogron'larda geçirdiler. Bu reddedişi öğrenen albay ile avukat Provins'i tanıyan insanlar olarak bakıştılar.

— Kadın kesinlikle size aptalca bir oyun oynamak istemiştir, dedi avukat. Uzun süredir başınıza gelenlerden dolayı Rogron'u uyardık. Bu insanlarla düşüp kalkmak size hiçbir şey kazandırmaz.

— Ulusal çıkarlara aykırı bir partiden ne beklenir? diye haykırdı albay, bıyığını yeniden burup avukatın sözünü keserek. Sizi onlardan uzak tutmaya çalışmışsak, kin tutmak için geçerli nedenlerimiz olduğunu düşünmeniz gerekirdi. Ama matmazel, oyun oynamayı seviyorsanız, akşamları neden evinizde bir boston partisi yapmayacaksınız ki? Julliard'lar gibi budalalarının yerini almak olanaksız mı? Vinet ile ben boston oynamayı biliyoruz. Bir dördüncüyü de sonunda buluruz. Vinet size karısını tanıştırabilir, zarif kadındır, üstelik Chargeboeuf ailesindendir. Siz yukarı kentin o maymunları gibi davranmazsınız, ailesinin utancı kendisini her şeyi evde yapmaya zorlayan ve bir arslanın katı yürekliliğini bir kuzunun yumuşaklığı ile birleştiren zavallı bir temizlikçi kadıncağızdan düşes tuvaletleri istemezsiniz.

Sylvie Rogron albaya gülümseyerek o uzun sarı dişlerini gösterdi; albay bu korkunç harekete çok iyi dayandı, hatta pohpohlayan bir tavır takındı.

— Eğer dört kişi olmazsak boston oyunu her akşam oynanamayacak, dedi Sylvie.

— Benim gibi yaşlı bir askerin, şimdi yalnızca emekli aylıklarını yiyen yaşlı bir askerin ne yapmasını istiyorsunuz? Avukat her akşam serbest. Zaten size söz veriyorum, gelenler olacaktır, diye ekledi gizemli bir tavırla.

— Provins'in hükümet yanlılarına açıkça karşı çıkmak, kafa tutmak yeterli olacaktır, dedi Vinet. O zaman Provins'de ne kadar sevildiğinizi göreceksiniz, kapınızı çalanlar çok olacaktır. Salonunuzu Tiphaine'lerin salonunun karşısına çıkararak onları çılgına çevirebilirsiniz. Eh, başkaları bizimle alay ediyorlarsa, biz de onlarla alay ederiz. Klik zaten sizin için kendini sıkıntıya sokmaz.

— Nasıl yani?

Taşradaki birçok supap sayesinde dedikodular bir sosyeteden başka bir sosyeteye sızıntı yaparlar. Vinet o iki tuhafiyecinin kesinlikle atılmış oldukları salonlarda Rogron'lar hakkında tüm söylenenleri öğrenmişti. Vekil yargıç, arkeolog Desfondrilles hiçbir taraftan değildi. Bu yargıç, tıpkı birtakım bağımsız başka insanlar gibi, tüm duyduklarını taşranın geleneği gereği anlatıyordu, Vinet de bu gevezeliklerden yararlanmıştı. Bu kötü niyetli avukat Madam Tiphaine'in yaptığı şakaları abartarak tekrarladı. Rogron'la Sylvie'nin maruz kaldıkları o alayları açıklayarak, küçük tutkuları için bir kıvılcıma ihtiyaç duyan bu iki kardeşte öfkeyi alevledi ve intikam duygusu uyandırdı.

Birkaç gün sonra, Vinet ne güzel ne de çirkin olan, iyi yetişmiş, çekingen, çok tatlı ve mutsuzluğunu her haliyle belli eden karısını getirdi. Madam Vinet sarışındı, mütevazı evinin işleri yüzünden biraz yorgundu ve çok sade giyinmişti. Hiçbir kadın Sylvie'nin hoşuna daha çok gidemezdi. Madam Vinet, Sylvie'nin o havalarına katlandı ve boyun eğmeye alışık bir kadın olarak ona boyun eğdi. Çıkıntılı alnında, Bengal gülü rengindeki yanaklarında, ağır ve sevecen bakışında acı çekmeye alışık kadınların mutlak bir sessizliğe gömdükleri o derin, basiretli düşüncelerin izleri vardı. Sylvie'ye karşı askerlere özgü sertliğiyle çelişen dalkavukvari incelikler gösteren albay ve becerikli Vinet çok geçmeden Pierrette'i etkilemeye başladı. Eve kapanan ya da artık yalnızca yaşlı kuzini ile birlikte dışarıya çıkan

Pierrette, bu güzel sincap, her an "buna dokunma Pierrette" gibi sözlerle ve davranış biçimi hakkında o sürekli uzun ve can sıkıcı öğütlerle karşılaştı. Pierrette boynunu eğiyor ve kamburunu çıkarıyordu, kuzini ise onun da kendisi gibi, albayının karşısında silahla selam duran bir askere benzer şekilde dik durmasını istiyor, kimi zaman Pierrette'in sırtına hafifçe pat pat vuruyordu. Marais'nin[13] bu serbest ve neşeli kızı, hareketlerini gemlemeyi ve bir otomatı taklit etmeyi öğrendi.

İkinci evrenin başlangıcını belirten bir akşam, o üç gedikli konuğun gece salonda görmedikleri Pierrette akrabalarını öpmek ve herkesi selamladıktan sonra yatmaya gitmek üzere geldi. Sylvie soğuk bir şekilde, yanağını bu çok güzel çocuğa sanki onun öpücüğünden kurtulmak istercesine uzattı. Bu hareket o kadar acımasızca anlamlı oldu ki Pierrette'in gözyaşları boşandı.

— Bir şeye mi gücendin, Pierrette yavrum? dedi o acımasız Vinet.

— Neyin var peki? diye sordu sert bir şekilde Sylvie.

— Hiçbir şeyim yok, dedi zavallı çocuk kuzenini öpmeye giderken.

— Hiçbir şeyin yok mu? Nedeni yokken ağlanmaz ki.

— Neyiniz var, güzel yavrum? diye sordu Madam Vinet.

— Zengin kuzinim bana zavallı büyükannem kadar iyi davranmıyor!

— Büyükanneniz servetinizi ele geçirdi, dedi Sylvie, ama kuzininiz kendi servetini size bırakacak.

Albayla avukat gizlice bakıştılar.

— Servetimin ele geçirilmesini ve sevilmiş olmayı tercih ederim, dedi Pierrette.

— Pekâlâ öyleyse, sizi geldiğiniz yere geri göndeririz!

— Ama ne yaptı ki bu sevgili yavru? diye sordu Madam Vinet.

Vinet, otoriter insanlara özgü korkunç, sabit ve soğuk bir bakış fırlattı karısına. Kendisinden istenen tek şeye, bir servete sahip olmadığı için durmadan cezalandırılan zavallı köle kadın sustu.

— Ne mi yaptı? diye haykırdı Sylvie, başını öyle sert bir hareketle yukarıya kaldırdı ki başlığının üstündeki sarı şebboylar sallandı. Canımızı sıkmak için yapmadığı şey kalmadı: Nasıl çalıştığını öğrenmek için saatimin içini açmış, çarkına dokunmuş ve büyük zembereğini kırmış. Matmazel laf anlamıyor ki. Tüm gün boyunca her şeye dikkat etmesi için öğüt veriyorum, ama sanki şu lambaya konuşuyorum.

Yabancıların karşısında paylanmaktan utanan Pierrette yavaşça dışarıya çıktı.

— Bu çocuğun taşkınlığını nasıl bastırmalı diye kendi kendime soruyorum, dedi Rogron.

— Ama yatılı okula gidecek yaşa gelmiş, dedi Madam Vinet.

Vinet'nin yeni bir bakışı karısını susturdu, adam albayla birlikte bu iki bekârla ilgili olarak planladıklarını ona açıklamamıştı.

— İşte, başkalarının çocuklarının sorumluluğunu üstlenirsen böyle olur! diye bağırdı albay. Bu durumdan kendinizi sorumlu tutabilirsiniz, neden siz ya da erkek kardeşiniz evlenmiyorsunuz?

Sylvie albaya çok hoş bir biçimde baktı: Ömründe ilk kez evlenebileceği düşüncesinin kendisine saçma gibi görünmediği bir adama rastlıyordu.

— Ama Madam Vinet haklı! diye bağırdı Rogron. Bu

Pierrette'i uslandırabilir. Bir öğretmen çok şeye mal olmaz!

Albayın sözleri Sylvie'nin aklını öyle meşgul ediyordu ki kızcağız Rogron'a yanıt vermedi.

— Yalnızca, sözünü ettiğimiz muhalefet gazetesi için kefil olmak isterseniz, sorumlu müdür küçük kuzininiz için öğretmen olabilir; din adamlarının etrafını sarmalarının kurbanı olan o zavallı okul öğretmenini de tutabiliriz. Karım haklı: Pierrette şimdi bir ham elmas, onu parlatmak gerekir, dedi Vinet Rogron'a.

— Ben sizin baron olduğunuzu sanıyordum, dedi Sylvie albaya, oyun sırasında kâğıdın dağıtmasının ardından her oyuncunun düşünceli bir hâl aldığı uzun bir aradan sonra.

— Evet, ama alayımın harikalar yarattığı Nangis savaşından sonra, 1814'de görevlendirildiğimde, şansölye olabilmek için param ve gerekli koruyucularım oldu mu ki? 1815'de hak ettiğim general rütbesi için olduğu gibi, baronluk için de aynı şey söz konusu olacaktır. Bu unvanların bana verilmesi için bir devrim gerekiyor.

— Kefaleti bir ipotekle garanti edebilirseniz, diye yanıt verdi sonunda Rogron, kefil olabilirim.

— Bu sorunu, Cournat halledebilir, dedi Vinet. Gazete albayın zaferini sağlayacak ve salonunuz bu sayede Tiphaine'lerle yandaşlarının salonlarından daha güçlü olacaktır.

— Nasıl ama?..

Karısı kâğıtları dağıtırken Avukat Vinet, Rogron'un, albayın ve kendisinin bağımsız bir gazetenin yayımlanmasıyla Provins bölgesinde kazanacağı itibarı anlattığı sırada,

Pierrette iki gözü iki çeşme ağlıyordu; yüreğiyle zekâsı anlaşmışlardı: Kuzinini kendisinden çok daha hatalı buluyordu. Marais'li çocuk içgüdüsel olarak yardımseverliğin, iyilikseverliğin ne kadar tam olması gerektiğini anlıyordu. O güzel entarilerinden ve kendisi için yapılan her şeyden nefret ediyordu. İyilikler ona çok pahalıya mal oluyordu. Kendisine kötü davranılmasına fırsat verdiğine üzülerek ağlıyor, akrabalarını susturacak şekilde davranma kararı alıyordu zavallı çocuk! Bu sırada Brigaut biriktirdiği parayı kendisine vermekle ne kadar büyüklük yaptı diye düşünüyordu. Bahtsızlığının doruk noktasına ulaştığını sanıyor ve şu sırada salonda kendisi için yeni bir felakete imza atıldığını bilmiyordu. Gerçekten de, birkaç gün sonra Pierrette'in bir öğretmeni oldu. Okumayı, yazmayı, saymayı öğrenmek zorunda kaldı. Pierrette'in eğitimi Rogron'ların evinde çok büyük aksaklıklara yol açtı. Derslerine çalıştığı sırada masaların, mobilyaların, giysilerinin üstünde mürekkep lekeleri oluştu; sonra her yana yazı defterleri ve kalemlerin, kumaşların üstündeki mürekkep kurutma tozlarının, yırtılmış, köşeleri yenmiş defterlerin dağıldığı görüldü. Şimdiden ona – hem de nasıl!– ekmeğini kazanması ve hiç kimseye yük olmaması zorunluluğundan söz ediliyordu. Bu korkunç öğütleri dinleyen Pierrette boğazında şiddetli bir kasılmadan kaynaklanan bir acı hissediyor, yüreği hızlı hızlı çarpıyordu. Gözyaşlarını tutmak zorundaydı, çünkü ona bu gözyaşlarının hesabı soruluyordu, sanki yüce gönüllü akrabalarının iyiliğine karşı bir hakaretin hesabı soruluyor gibiydi. Rogron kendine özgü davranış biçimine yeniden dönmüştü:

Pierrette'i eskiden yanında çalışanları payladığı gibi paylıyordu, tam oyun oynadığı sırada onu bulup çalışmaya zorluyor, derslerini tekrar ettiriyordu, adam bu zavallı kızın acımasız bir belletici öğretmeniydi. Sylvie ise, o da kendi açısından, az bildiği ev işlerini Pierrette'e öğretmeyi bir görev olarak görüyordu. Ne Rogron ne de Sylvie yumuşak karakterliydi. Zaten bu zavallı küçük kızı tedirgin etmekten gerçek bir zevk alan bu dar kafalılar yavaş yavaş yumuşak davranmaktan vazgeçip ona karşı en sert tavırları sergilemeye başladılar. Sertliklerinin nedeni, anlama yeteneği kıt olan ve eğitime geç başlamış bu çocuğun öğrenme konusunda istekli davranmamasıydı. Öğretmenleri öğrencinin zekâsına uygun bir biçimde ders verme yöntemini bilmiyorlardı, bu da özel eğitimle genel eğitim arasındaki farklılığın bir sonucuydu. Bu yüzden kabahat Pierrette'den çok akrabalarındaydı. Dolayısıyla, Pierrette temel bilgileri öğrenmek için çok uzun bir zaman harcadı. En ufak bir şey yüzünden kafasız ve budala, sersem ve beceriksiz diye nitelendiriliyordu. Durmadan hakarete uğrayan Pierrette, iki akrabasının yalnızca soğuk bakışlarıyla karşılaşıyordu. Koyun gibi şaşkın bir hal aldı: Yaptıklarının kötü değerlendirildiğini, kötü kabul edildiğini, kötü yorumlandığını görerek, artık herhangi bir şey yapmak istemedi. Her şeyde yalnızca kuzininin keyfini, buyruklarını bekledi ve düşüncelerini kendine sakladı, hiç tepki vermeden itaat ederek içine kapandı. Parlak rekleri solmaya başladı. Kimi zaman acı çekmekten yakındı. Kuzini ona, "Neren ağrıyor?" diye sorduğunda her yerinde ağrılar hisseden küçük kız, "Her yerim" diye yanıt verdi.

— Her yerin ağrıdığı da görülmüş şey mi? Her yeriniz ağrıyorsa çoktan ölmüş olmanız gerekirdi! dedi Sylvie.

— İnsanın göğsü ağrır, diyordu Rogron, dişi ağrır, başı ağrır, ayakları, karnı ağrır, ama her yerinin ağrıdığı hiç görülmemiştir! Nedir bu her yerim dediğin? Her yerin ağrıyorsa, bu hiçbir yerde ağrın olmadığı anlamına gelir. Ne yaptığını biliyor musun sen? Boşuna konuşuyorsun.

Pierrette, genç bir kıza özgü o saf düşüncelerinin, gelişmekte olan zekâ çiçeklerinin, sağduyusuyla gülünç bulduğu o beylik sözlerle karşılandığını görerek sonunda sustu.

— Yakınıyorsun, ama iştahın da adamakıllı yerinde! diyordu ona Rogron.

Bu zarif sevgili çiçeği tek kırmayan kişi şişko hizmetçi kadın Adèle idi. Adèle gidip küçük kızın yatağını tandırla ısıtıyordu, ama bir akşam efendilerinin genç varisinin yatağını hazırlarken suçüstü yakalanıp Sylvie tarafından paylandıktan sonra bu işi gizlice yapmaya başladı.

— Çocukları zorlu koşullar altında yetiştirmeli, böylece karakterlerinin sağlam olmasını sağlarsınız. Kardeşimle benim herhangi bir sağlık sorunumuz var mı? Siz Pierrette'i çıtkırıldım yapacaksınız, Rogron'ların sık sık hastalanan, olur olmaz ağlayan insanları betimlemek için kullandığı bir sözcüktü bu.

Bu meleğin okşayıcı ifadeleri sahte nezaket kabul ediliyordu. Bu genç ruhta zarifçe yükselen ve dışarıya açılmak isteyen o taze sevgi gülleri acımasızca eziliyordu. Pierrette yüreğinin en yumuşak yerlerine en sert darbeleri alıyordu. Bu iki acımasız insanı yaltaklanmalarla yumuşatmaya çalıştığında çıkarı gereği sevgi göstermekle suçlanıyordu.

— Ne istediğini hemen söyle bana, diye bağırıyordu kaba bir şekilde Rogron, yüzüme gülmenin altında bir şeyler yatıyor olmalı.

Ne kız kardeş ne de erkek kardeş onun sevgi dolu yaklaşımlarını kabul ediyordu, oysa Pierrette sevgi doluydu. Matmazel Rogron'un sevgisini kazanmaya çalışan Albay Gouraud, Pierrette ile ilgili her konuda ona hak veriyordu. Vinet de iki kardeşin Pierrette aleyhinde söylediklerini destekliyordu; bu meleğin tüm sözde kötülüklerini Breton karakterinin inatçılığına bağlıyor ve hiçbir gücün, hiçbir iradenin bunun üstesinden gelemediğini ileri sürüyordu. Le Courrier de Provins adlı gazete için Rogron'dan kefaleti, Sylvie'den de beş bin frank hisse senedini koparan bu iki dalkavuk, iki kardeşi kurnazca pohpohluyorlardı. Albay ile avukat kolları sıvadılar. Beş yüz franklık yüz hisse senedini milli emlak sahibi olmuş seçmenlerle (liberal gazeteler bunları korkutuyordu), çiftçiler ve bağımsız kişiler arasında plase ettiler, hatta sınır komşusu bucaklara kadar dal budak sardılar. Her hissedar doğal olarak abone kaydedildi. Sonra adliye ilanları ve başka ilanlar la Ruche ve le Courrier arasında bölündü. Gazetenin ilk sayısında Rogron için görkemli bir övgü yazısı çıktı. Rogron, Provins'in Laffitte'i[14] olarak sunulmuştu. Kamuoyunun yönlendirilmesiyle, gelecek seçimlerin çok çekişmeli geçeceğini anlamak hiç de zor değildi. Güzel Madam Tiphaine çok üzgündü.

— Ben, diyordu kendisi ve Julliard aleyhine bir yazıyı okuyunca, ne yazık ki bir budalanın yanında her zaman bir kurnazın bulunduğunu ve budalalığın her zaman tilki gibi kurnaz bir adamı kendine çektiğini unuttum.

Gazete yirmi fersahlık bir alanda ışıl ışıl parladı, Vinet yeni bir giysi, doğru dürüst çizmeler, bir yelek ve bir pantolon sahibi oldu. Liberallerin o ünlü gri şapkasını kasıla kasıla giydi ve çamaşırını belli etti. Karısı bir hizmetçi tuttu ve sözü geçen bir adamın karısına yaraşır şekilde giyinmiş gibi göründü, güzel başlıklar satın aldı. Çıkarlarını düşünen Vinet minnettardı. Avukat ile liberallerin noteri ve Auffray'nin hasmı olan dostu Cournant, Rogron'ların danışmanlığını üstlenip onlara iki büyük hizmette bulundular. Baba Rogron tarafından 1815'de, sıkıntılı koşullarda yapılmış kira sözleşmelerinin süreleri yakında doluyordu. Bahçıvanlık ve sebze yetiştiriciliği Provins çevresinde büyük gelişmeler kaydetmişti. Avukat ile Noter yaptıkları yeni sözleşmelerle Rogron'ların gelirlerinde bin dört yüz franklık bir artış sağladılar. Vinet iki bucağa karşı, ağaç dikimi ile ilgili iki davayı kazandı; burada beş yüz kavak ağacı söz konusuydu. Kavakların parası, Rogron'ların üç yıldır yüksek faizlerle altı bin franklık yatırım yaparak biriktirdikleri paraya eklendi ve iyi bir pazarlıkla birçok arazi satın alındı. Son olarak Vinet girişimde bulunarak baba Rogron'dan borç almış ve ödeme yapabilmek için topraklarını işlemiş, verimi artırmak için canları çıkmış, ama boşuna çabalamış kimi köylülerin topraklarının ellerinden alınmasını sağladı. Böylece Rogron'ların evin yapımı sırasında uğradıkları maddi zarar büyük ölçüde giderilmiş oldu. Provins civarında, mesleği itibarıyla seçmesini iyi bilen hancılardan biri olan babaları tarafından seçilmiş, en büyüğü beş dönüm bile olmayan küçük tarlalara bölünmüş, tümü de kredisi yüksek olan, birkaç parça toprak sahibi kişilere kiraya verilmiş, kira bedellerinin teminatı olarak da ipotek alınmış mülkleri 1826 yılının Kasım ayında kutlanan Saint-Martin bayramında beş bin frank gelir getirdi. Vergileri ödemekle çiftçiler yükümlüydüler, onarılacak ya da yangına karşı sigorta ettirilecek bina da yoktu. İki kardeşten her biri yüzde beş faizden dört bin altı yüz franka sahipti ve bu faiz oranı pek bir gelir sağlamayacağı için, avukat onlara bu parayı yeniden toprağa yatırmalarını öğütledi ve noter yardımıyla, bu işlemden ötürü bir santim bile faiz kaybı olmayacağına söz verdi.

Bu ikinci evrenin sonunda Pierrette için yaşam çok güçleşmiş, evin gediklilerinin aldırmazlıkları ve sevgiden yoksun akrabalarının budalaca paylamaları onu çok yıpratmıştı. Kızcağız mezarın nemli soğuk rüzgârının üstüne estiğini o kadar iyi hissetti ki, aklına parasız ve yaya olarak Bretagne'a çekip gitmek ve orada büyükannesiyle büyükbabası Lorrain'e yeniden kavuşmak gibi cesurca bir düşünce

geldi. Bu girişim yaşanan iki gelişmeyle engellendi. Yaşlı Lorrain öldü ve Rogron, Provins'de toplanan bir Aile Meclisi tarafından kuzininin vasisi tayin edildi. Büyükanne önce ölmüş olsaydı, Rogron, Vinet'nin öğüdüyle, belki de Pierrette'in sekiz bin frankını geri ister ve büyükbabayı yoksulluğa terk ederdi.

— Ama Pierrette'ten size bir şey kalabilir, dedi ona Vinet, korkunç bir gülümsemeyle. Kim öle kim kala!

Bu ima üzerine aklı başına gelen Rogron, torununa borçlu olan dul Lorrain'i, masraflarını kendisinin ödediği bir bağış işlemiyle, sekiz bin frankın çıplak mülkiyetini Pierrette'e bırakmasını sağladıktan sonra rahat bıraktı.

Pierrette bu ölümden çok etkilendi. Bu korkunç darbeyi yediği sırada kızın ilk kudas ayini gerçekleşti. Bu da zorunluluk gereği onu Provins'te alıkoyan başka bir olaydı. Bu gerekli ve o kadar basit tören Rogron'larda büyük değişikliklere yol açacaktı. Rahip Leroux'nun, Julliard'ların, Lesourd'ların, Garceland'ların ve başkalarının küçük kızlarını eğittiğini öğrenen Sylvie bunu bir onur sorunu yapıp, Pierrette için rahip Péroux'nun yardımcısı Mösyö Habert'i tutmak istedi. Mösyö Habert'in Topluluk'a[15] üye olduğu söyleniyordu; Kilise'nin çıkarlarına çok bağlı, Provins'te çok korkulan ve ilkelere bağlılıkta mutlak bir sertlik kisvesi altında, içinde büyük bir tutku gizleyen bir adamdı. Bu rahibin otuz yaşlarındaki kız kardeşinin kentte kızlar için bir yatılı okulu vardı. İki kardeş birbirine benziyordu: İkisi de zayıf, solgun tenli, siyah saçlıydı ve çabuk öfkelenirlerdi. Bretagne'da, Katolikliğin uygulamalarından ve şiirselliğinden etkilenmiş bulunan Pierrette, yüreğini ve kulaklarını bu saygı uyandıran rahip yardımcısının sözlerine açtı. Acılar insanı ibadete yöneltir ve neredeyse tüm genç kızlar içgüdüsel bir sevgiyle, dinin derin yanı olan mistisizme eğilim gösterirler. Dolayısıyla rahip İncil'in ve Kilise'nin dogmalarının tohumunu elverişli bir toprağa ekiyordu. Pierrette'in eğilimlerini tümüyle değiştirdi. Pierrette kudas ayini sırasında genç kızlara kutsal bir nişanlı olarak sunulan İsa'yı sevdi, fiziksel ve tinsel acıları bir anlam kazandı ve kendisine her şeyde Tanrı'nın parmağını görmesi öğretildi. Bu evde acımasızca yıpranmış ruhu akrabalarını suçlamaksızın, tüm mutsuz insanların üç büyük dinsel erdemin[16] kanatlarının üstünde destek bularak yükseldikleri bu alana sığındı ve kaçmak düşüncesinden vazgeçti. Mösyö Habert'in Pierrette'de yarattığı değişikliğe şaşıran Sylvie meraka kapıldı. Mösyö Habert, Pierrette'i ilk kudas ayini için hazırlarken, Matmazel Sylvie'nin o zamana kadar yolunu şaşırmış ruhunu Tanrı'ya kazandırdı. Sylvie kendini dine verdi. O sözde cizvit papazın etkileyemediği Denis Rogron, Albay Gouraud'ya, Vinet'ye ve liberalizme bağlı kaldı, çünkü o sıralar liberal le Constitutionnel gazetesinin kimi budalalar üstündeki etkisi Kilise'den daha güçlüydü.

Matmazel Rogron doğal olarak Matmazel Habert ile tanıştı ve onunla çok iyi kaynaştı. Bu iki kız birbirini iki kız kardeş gibi sevdi. Matmazel Habert, Pierrette'i kendi evine alarak Sylvie'yi eğitimin sıkıntılarından, güçlüklerinden kurtarmayı önerdi, ama iki kardeş Pierrette'in evde yokluğunun büyük bir boşluk oluşturacağını söylediler. Rogron'ların bu küçük kuzinlerine bağlılıkları aşırı göründü. Matmazel Habert'in işe karıştığını gören Albay Gouraud ile Avukat Vinet, albayın evlilikle ilgili planını kız kardeşinin çıkarı doğrultusunda o hırslı rahip yardımcısına yüklediler.

— Kız kardeşiniz sizi evlendirmek istiyor, dedi avukat eski tuhafiyeciye.

— Kiminle? diye sordu Rogron.

— O yaşlı öğretmen cadıyla, diye haykırdı eski albay, kırçıl bıyıklarını okşayarak.

— Bana bu konuda hiçbir şey söylemedi, dedi Rogron saf saf.

Sylvie gibi dik başlı bir kız öbür dünya mutluluğu yolunda ilerleyebilirdi. Rahibin etkisi erkek kardeşini istediği gibi kullanan Sylvie'nin desteğiyle bu evde çoğalacaktı. Haklı olarak korkuya kapılan iki liberal, kız kardeşini Rogron'la evlendirmeye karar vermişse ki bu Sylvie'nin albayla evliliğinden daha uygun bir evliliktir, rahibin Sylvie'yi dinin en ağır uygulamalarına itebileceğini ve Pierrette'i manastıra kapatabileceğini anlamışlardı. Bu durumda on sekiz aylık çabaları, alçaklıkları ve dalkavuklukları boşa gidecekti. Rahibe ve kız kardeşine karşı korkunç ve gizli bir kin beslemeye başladılar; bununla birlikte her hamlelerini yakından izlemek için, onlarla iyi geçinmenin zorunluluğunu hisssettiler. Whist ve boston oynamayı bilen Mösyö ve Matmazel Habert her akşam Rogron'ların evine geldiler. Birilerinin kararlılığı başkalarının kararlılığını kışkırttı. Avukat ve albay karşılarında kendileri kadar güçlü hasımların olduğunu hissettiler, bu sezgiyi Mösyö ve Matmazel Habert de paylaştı. Bu şimdiden karşılıklı bir savaş anlamına geliyordu. Albay, Sylvie'ye evlilik arayışında umulmadık mutluluklar tattırırken, çünkü Sylvie sonunda Gouraud'yu kendine uygun bir erkek olarak görmüştü, aynı şekilde Matmazel Habert de eski tuhafiyeciyi ilgisiyle, sözleriyle, bakışlarıyla nazikçe sarıp sarmaladı. İki tarafta birbirine ince bir politikanın ürünü olan şu sözü söylemedi: Paylaşalım mı? Herkes kendi kurbanını istiyordu. Zaten Provins'de gelişen muhalefetin o iki tilkisi, kendilerini papaz takımından daha güçlü sanmak gibi bir yanılgıya düşmüştü. İlk ateş eden ikisi oldu. Kişisel çıkarın çatal gibi tırnaklarıyla minnettarlık duyguları kabaran Vinet, Matmazel de Chargeboeuf ile annesini aramaya gitti. Bu iki kadının yaklaşık iki bin frank geliri vardı ve Troyes'da zar zor geçiniyorlardı. Matmazel Bathilde de Chargeboeuf, aşk evliliklerine inanan ve yirmi beşlerine doğru hâlâ bekâr kaldıklarında fikir değiştiren o çok güzel kızlardan biriydi. Vinet, Madam de Chargeboeuf'ü, iki bin frankını gazetenin çıkışından bu yana kendi kazandığı bin ekü ile birleştirmeye ve Provins'e gelerek birlikte yaşamaya ikna etmeyi becerdi. Burada Bathilde'in Rogron adında bir budala ile evlenebileceğini ve zeki olduğu için onun güzel Madam Tiphaine ile rekabet edebileceğini söyledi. Madam ve Matmazel de Chargeboeuf'ün Vinet'nin evine ve fikirlerine katılmaları liberal partiye çok büyük bir güvenirlilik kazandırdı. Bu birleşme Provins'in aristokrasisini ve Tiphaine'lerin partisini üzdü. İki soylu kadının böyle yolunu şaşırmış olduğunu gördüğüne çok üzülen Madam de Bréautey onlardan kendi evine gelmelerini rica etti. Kralcıların yaptıkları yanlışlardan yakındı ve anne ile kızın durumunu öğrenince Troyes'daki kralcılara ateş püskürdü.

— Nasıl olur! Şato sahibi bir kadın olmak için yaratılmış bu sevgili küçük kızla evlenecek, taşrada yaşayan, yaşı geçkin, soylu bir beyefendi çıkmadı mı? Kızın evde kalmasına göz yummuşlar, o da şimdi bir Rogron'un kollarına atılacak.

Madam de Bréautey tüm ili ayağa kaldırdı, ama annesi yalnızca iki bin lira gelire sahip bir kızla evlenebilecek tek bir soylu erkek bile bulamadı. Tiphaine'lerin yandaşları ve kaymakam da böyle bir erkeği aramaya kalkıştılar, ama geç kalmışlardı. Madam de Bréautey, Fransa'yı kemiren ve materyalizmin yasalarla paraya tanınan gücün meyvesi olan bencilliğine karşı korkunç suçlamalarda bulundu. Soyluluk artık hiçbir şey değildi! Güzellik artık hiçbir şey değildi! Rogron'lar, Vinet'ler Fransa kralına karşı savaşıyorlardı.

Bathilde de Chargeboeuf'ün rakibesi üzerinde yalnızca güzelliğinin değil, giyim kuşamının da tartışılmaz üstünlüğü vardı. Teni parlak beyazdı. Gelişmiş omuzları, güzel vücut hatlarıyla hayran olunacak bir bütünlük oluşturan bu kadın yirmi beş yaşındaydı. Boynunun yuvarlaklığı, bileklerinin

narinliği, zarif sarı saçlarının gürlüğü, gülümsemesinin sevimliliği, başının soylu ifadesi, yüzünün hatları, düzgün bir alnın altındaki güzel gözleri, soylu ve seçkin jestleri, fidan gibi boyu, her şeyi uyum içindeydi. Güzel elleri ve küçük ayakları vardı. Sağlıklı görünümü ona belki handa çalışan güzel bir kız havası veriyordu.

— Ama bu Rogron'un gözünde bir kusur olmamalı, dedi güzel Madam Tiphaine. Matmazel de Chargeboeuf ilk kez oldukça sade bir kıyafetle ortaya çıktı. Kahverengi merinos yününden, yeşil bir işleme ile süslenmiş entarisi dekolteydi, ama içten kordonlarla tutturulmuş bir tül atkı omuzlarını, sırtını ve vücudunun üst kısmını örtüyordu; atkı her ne kadar bir sévigné ile kapatılmışsa da, önden biraz aralanıyordu. Bu zarif kıyafet içinde Bathilde'in güzellikleri daha da cilveli, daha da çekici bir şekilde beliriyordu. Bathilde gelirken kadife şapkasını, şalını çıkardı ve altın salkım küpelerle süslü güzel kulaklarını gösterdi. Boynunda o fantastik doğanın beyaz bir Ankara kedisinin kuyruğuna taktığı siyah halkayı andıran kadifeden küçük bir zincirli haç parlıyordu. Evlendirilecek kızların tüm muzipliklerini biliyordu: Saçlarının düzenini bozmadan lülelerini yukarıya kaldırırken ellerini havada süzülmeye bırakmak, Rogron'a manşetini bağlamasını rica ederek bileklerini göstermek gibi. Bu zavallı şaşkın ise heyecanını yapmacık bir kayıtsızlık altında gizleyerek bu ricayı kabaca reddediyordu. Bu tuhafiyecinin hayatındaki tek aşkın çekingenliği nefretin ifadeleriyle dışa vurdu. Sylvie ve Céleste Habert bu konuda yanıldılar, ama uzun süredir albayı yanına çekmiş olduğu için tek hasmı rahip olan, bu budala toplumun üstün insanı avukat yanılmadı.

Albay da kendi payına Sylvie'ye, Bathilde Rogron'a karşı nasıl davranıyorsa öyle yaklaştı. Her akşam beyaz gömlek giydi, ceketinin kadife yakasının üzerinde gömleğinin beyaz yakasının iki ucuyla yukarıya doğru yükselirmiş gibi görünen asker yüzü beliriyordu, beyaz pike kumaştan bir yeleği kendine uygun gördü ve kendisine mavi kumaştan yeni bir redingot yaptırdı, redingotun üstünde kırmızı rozeti parlıyordu, tüm bunlar güzel Bathilde'in yüzünü güldürmek bahanesiyle yapılıyordu. Saat ikiyi geçtikten sonra sigara içmiyordu. Kırlaşmış saçlarını dalgalı olarak toprak rengi tonundaki kafasının üstüne yatırdı. Sonunda bir parti şefinin, Fransa'nın düşmanlarını, kısacası Bourbon'ları zor kullanarak yönetmeye hazırlanan bir adamın dış görünüşünü ve tavırlarını takındı.

Şeytan avukatla kurnaz albay, Mösyö ve Matmazel Habert'e, liberal parti tarafından ve Bréautey'ler nezdinde kınanmış o güzel Matmazel de Chargeboeuf'ün Madam Tiphaine'den on kez daha güzel olarak sunulmasından daha acımasızca bir oyun oynadılar. Küçük kentin bu büyük iki politikacısı yavaş yavaş Mösyö Habert'in kendi düşüncelerini benimseye başladığını herkese inandırmaya başladılar. Provins çok geçmeden ondan liberal bir rahipmiş gibi söz etti. Acilen piskoposluğa çağrılan Mösyö Habert, Rogron'ların akşam toplantılarına katılmaktan vazgeçmek zorunda kaldı, ama kız kardeşi her zaman oradaydı. Rogron'ların artık itibar kazanmaya başlayan salonu giderek bir güç odağı haline geliyordu.

Aynı zamanda, bu yılın ortasına doğru Rogron'ların salonunda politik entrikalar evlilikle ilgili entrikalar kadar canlı oldu. Yüreklere gömülü gizli çıkarlar zorlu savaşlara giriştiklerinde, halkın savaşımı da kaçınılmaz bir şekilde sertleşirdi. Villèle hükümetinin 1826 seçimleriyle devrildiğini herkes bilir. Provins seçmenlerinin liberal adayı olan ve kendisine Mosyö Cournant'ın bedeli henüz ödenmemiş bir arazi satın alarak seçilme hakkı için vergi ödeme[17] olanağı sağladığı Vinet, az kalsın Mösyö Tiphaine'i bastıracaktı. Başkan yalnızca iki oy fazla alarak çoğunluğu elde etmişti. Madam Vinet ve Madam de Chargeboeuf'e, Vinet'ye, albaya kimi zaman Mösyö Cournant ile karısı, sonra da çok fırtınalı bir gençlik yaşamış, ama şimdi yaşamı ciddiye alan Doktor Néraud katılmıştı.

Söylendiğine göre, kendini çalışmaya vermişti ve liberallere bakılacak olursa, Mösyö Martener'den daha çok olanağa sahipti.

Rogron'lar dışlandıklarını anlamadıkları gibi zafer kazandıklarını da anlamıyorlardı.

Vinet'nin kendisine Pierrette'i düşmanı gibi gösterdiği güzel Bathilde de Chargeboeuf, bu kızı çok küçümsüyordu. Genel çıkar bu zavallı kurbanın aşağılanmasını gerektiriyordu. Madam Vinet, sonunda acımasız çıkarlar arasında ezildiğini anladığı bu çocuk için hiçbir şey yapamazdı. Kocasının baskısı olmadan Rogron'lara da gidemezdi, gizli bir korumayı keşfederek yanına sokulan ve kendisine şu ya da bu şeyi, nakış işlemeyi öğretmesini isteyen bu güzel küçük kıza orada kötü davranıldığını görmek ona çok acı veriyordu.

Pierrette böylece, kendisine iyi davranıldığında, her şeyi anladığını ve her şeyde çok başarılı olduğunu gösteriyordu. Artık Madam Vinet'nin elinden bir şey gelmezdi, bir daha da oraya gitmedi. Hâlâ evlilik düşüncesiyle oyalanan Sylvie sonunda Pierrette'i bir engel olarak gördü: Pierrette on dördüne basmak üzereydi. Belirtileri bu cahil yaşlı kız tarafından önemsenmeyen hastalık derecesinde beyazlığı onu çok güzelleştiriyordu. O zaman Sylvie'nin aklına, neden olduğu masrafları karşılamak üzere Pierrette'i hizmetçi yapmak gibi tuhaf bir düşünce geldi. Chargeboeuf'ler, Matmazel Habert, Gouraud adına Vinet, tüm sözü geçen gedikliler Sylvie'ye o şişko Adèle'e yol vermesini salık verdiler. Pierrette yemek pişiremez miydi, evin bakımını yapamaz mıydı? Çok iş olduğunda, albayın gündelikçi kadınını yardıma çağırıp işin içinden çıkabilirdi; bu kadın çok becerikliydi ve Provins'in en usta aşçılarından biriydi. Pierrette yemek pişirmeyi, silmeyi, süpürmeyi, bir evi temiz tutmayı, pazara gitmeyi bilmeli, satın alacağı şeylerin fiyatını öğrenmelidir diyordu o lanet avukat. Bu fedakâr ve yücegönüllü kız bu teklifi kendisi yaptı, bu şekilde evde yediği o kuru ekmeğin bedelini ödeyeceği için mutluydu. Adèle'e yol verildi. Pierrette böylece belki de kendisini korumuş olan tek kişiyi kaybetti. Güçlü olmasına karşın, o andan itibaren, fiziksel ve tinsel olarak yıpranmaya başladı. O iki bekâr ona bir hizmetçiden daha az saygı gösteriyorlardı, ne de olsa Pierrette onlara aitti! Bu yüzden önemsiz şeyler için, şöminenin mermerinin ya da bir cam fanusun üstünde unutulmuş biraz toz yüzünden paylandı. O kadar hayran kaldığı bu lüks eşyalar onun için tiksinti kaynağı haline geldi. Her görevi elinden gelince yerine getirmek istemesine karşın, acımasız kuzini her işin her zaman yeniden yapılmasını gerektiren bir kusur buluyordu. İki yıl boyunca, Pierrette'e tek bir iltifatta bile bulunulmadı, kızcağız tek bir sevgi sözü bile işitmedi. Onun için mutluluk paylanmamaktı... İçten yaklaşımlardan uzak olan ve kendisine her gün onlara bağımlılığını hissettiren bu iki bekârın öfkeli tavırlarına meleklere yaraşır bir sabırla dayanıyordu. Bu iki tuhafiyeci arasında, bir mengenenin iki çenesi arasında sıkıştırılmiş durumda sürdürdüğü bu yaşam genç kızın hastalığını artırdı. Yaşadığı şiddetli iç çatışmalar, ansızın patlak veren gizli acılar, gelişmesini kaçınılmaz bir şekilde engelledi. Pierrette böylece yaşadığı korkunç acıların eşliğinde, çocukluk arkadaşının onu Breton romansıyla selamlayarak o küçük meydandan izlediği güne geldi.

Brigaut'nun gelişinin Rogron'ların evinde neden olduğu sıkıntılara geçmeden önce, bu dramın sessiz bir izleyicisi olan Breton'lunun Provins'e yerleşmesini açıklamak gerekir. Brigaut kaçarken, yalnızca Pierrette'in yaptığı hareketten değil, aynı zamanda genç arkadaşının bu kadar değişmiş olmasından ürkmüştü. Sesini duymamış, onu güç bela tanımıştı; gözleri ve hareketleri ona o canlı, o neşeli, yine de bir o kadar yumuşak arkadaşını anımsatmıştı. Evden uzaklaştığında bacakları titredi, sırtında bir sıcaklık hissetti!

Pierrette'i değil, gölgesini görmüştü. Meydanı ve Pierrette'in evini görebileceği bir yer buluncaya kadar, düşünceli, kaygılı bir halde yukarı kente doğru tırmandı. Sonsuz düşünceler içinde kaybolmuş durumda, nerede sona ereceğini bilmeden içine dolanan bir mutsuzluk yoluna girmiş gibi acı çekerek evi seyretti. Pierrette acı çekiyordu, mutlu değildi, Bretagne'ı arıyordu! Nesi vardı? Brigaut'nun yüreğini yaralayarak peş peşe sıralanan bu sorular, ona evlatlık küçük kız kardeşine karşı olan sevgisinin büyüklüğünü açıkladı. Farklı cinsiyetten çocuklar arasındaki tutkuların sürüp gitmesi çok nadir görülen bir şeydir. Pierrette ile Brigaut'nun romanı tıpkı Paul ile Virginie'nin romanı gibi, bu ilginç ahlaki olgunun ortaya attığı sorunu çözmüyor. Modern tarih bu konuda ancak o yüce Markiz de Pescaire ile kocasının ünlü ayrıksı durumunu gösteriyor. On dört yaşından itibaren anne babaları tarafından evlenmek üzere biri ötekine vaat edilen bu çocuklar birbirlerini taparcasına sevdiler ve evlendiler; evlilikleri XVI. yüzyılda huzurlu, sonsuz bir karı koca aşkını sergiledi. Otuz dört yaşında dul kalan herkesin hayran olduğu güzel, nüktedan markiz kralları reddetti ve bir manastıra kapanıp orada yalnızca rahibelerle görüştü. Bu olağanüstü aşk ansızın o zavallı Breton'lu işçinin yüreğinde uyandı. Pierrette ve o birbirlerine nasıl göz kulak olmuşlardı; Brigaut, Pierrette'e yol parası verdiği için ne kadar mutlu olmuştu, posta arabasının gidişini izlemek uğruna az kalsın ölecekti, ama Pierrette'in bundan hiç haberi olmamıştı! Bu anı Brigaut'nun üç yıl boyunca yorucu yaşamının soğuk saatlerini sık sık ısıtmıştı; Pierrette için kendini geliştirmişti, Pierrette için kendini gözden geçirmişti, Paris'e Pierrette için para kazanmak amacıyla gelmişti. Paris'te on beş gün geçirdikten sonra, onu görebilmeyi ummasa da, cumartesi akşamından bu pazartesi sabahına kadar Provins'e yürümüştü. Paris'e dönmeyi düşünüyor, ama küçük kız arkadaşının o duygulandırıcı görüntüsü onu Provins'e çiviliyordu. Bunca kanıta karşın hâlâ emin olamadığı muhteşem bir çekim gücü onu farkında olmadan etkiliyordu: Gözyaşları

Pierrette'in gözlerini bulandırırken, onun gözyaşları da içinde yuvarlanıyordu. Brigaut, Pierrette için Bretagne'ı ve en mutlu çocukluk anılarını çağrıştırıyor, Pierrette ise onun için yaşam anlamına geliyordu! On altı yaşındaki Brigaut henüz bir kornişin resmini çizmeyi, düşey kesitini çıkarmayı bile bilmiyordu; bilmediği çok şey vardı, ama parça başı çalışarak günde dört ya da beş frank kazanmıştı. Öyleyse Provins'de yaşayabilirdi, orada Pierrette'in yakınında olurdu, usta olarak kentin en iyi marangozunu seçip sonunda mesleği öğrenir ve Pierrette'e göz kulak olurdu. Brigaut bir anda kararını verdi. Bizim işçi Paris'e koştu, hesabını yaptı, işçi karnesini, bagajını ve aletlerini aldı. Üç gün sonra Provins'in en usta marangozu Mösyö Frappier'nin çırağı olmuştu. Çalışkan, düzenli, gürültüyü, meyhaneyi sevmeyen işçiler o kadar azdı ki, ustaların Brigaut gibi bir gence ihtiyaçları vardı. Breton'lunun öyküsüne bu noktada son vermek için söyleyelim, iki hafta sonunda kalfa oldu, Frappier'nin evinde kaldı; Frappier ona hesaplamaları ve tasarımı öğretti. Bu marangoz, ucunda Rogron'ların evinin bulunduğu küçük meydandan yüz metre kadar uzakta, anacaddede oturuyordu. Brigaut aşkını yüreğine gömdü ve en ufak bir boşboğazlık yapmadı. Madam Frappier'ye Rogron'ların öyküsünü anlattırdı, Madam Frappier ona yaşlı hancının o zavallı Auffray'nin mirasına konmak için neler yaptığını açıkladı, Brigaut tuhafiyeci Rogron'la kız kardeşinin karakteri hakkında bilgi sahibi oldu. Bir sabah pazarda ansızın Pierrette ve kuzinine rastladı ve onu kolunda içi çeşitli yiyeceklerle dolu bir sepetle görünce titredi. Pazar günü Pierrette'i yeniden görmek üzere kiliseye gitti, Breton'lu kız süslenmiş haliyle görünüyordu. Brigaut orada ilk kez Pierrette'in Matmazel Lorrain olduğunu fark etti. Pierrette arkadaşını gördü, ama ona kendini hiç belli etnmemesi için gizli bir işaret yaptı. Bu hareket birçok anlam içeriyordu, tıpkı iki hafta önce Pierrette'ın ona kaçmasını işaret ettiği harekette olduğu gibi. Bu küçük çocukluk arkadaşı ile evlenmek için on yıl içinde kim bilir ne kadar para biriktirmeliydi; Rogron'lar bu kıza bir ev, yüz dönüm arazi, on iki bin lira rant bırakacaklardı, biriktirdikleri paralar da cabası! Bu sebatkâr Breton'lu bilmediği şeyleri öğrenmeden para biriktirmeye kalkışmak istemedi. İş yalnızca düşünce planında oldukça, Paris'te ya da Provins'de bilgi edinmek yerine Pierrette'in yanında kalmayı tercih etti, zaten ona projlerini ve onun güvenebileceği ilişki tarzını anlatmak istiyordu. Nihayet, bu solgunluğun gizini öğrenmeden de ondan ayrılmayı düşünmüyordu; yaşam son olarak gözleri bırakıp gider; bu solgunluk şimdiden gözlerde belli oluyordu. Ona ölümün tırpanı altında beli bükülmüş, düşmek üzere olan bir genç kız havası veren bu acıların neden ileri geldiğini öğrenmeden de ayrılmak istemiyordu. Dostluklarına gölge düşürmeyen, ama ihtiyatlı davranmayı öğütleyen bu iki anlamlı işaret Breton'lunun ruhuna dehşet saldı. Elbette Pierrette beklemesini, kendisini görmeye çalışmamasını anlatmak istiyordu, yoksa Pierrette'in başı derde girebilirdi. Kiliseden çıkarken Pierrette ona bir bakış fırlatabildi, Brigaut da onun yaş dolu gözlerini gördü. Breton'lunun, kızın oraya gelişinden sonra Rogron'ların evinde neler olup bittiğini öğrenmesi olanaksızdı.

Pierrette'in düş görürken, bir başka düş gibi beliren Brigaut'nun ansızın ortaya çıktığı sabah, kızcağız odasından aşağıya büyük korkular içinde indi. Ayağa kalkıp pencereyi açmaya giderken Matmazel Rogron, evde kalmış bir kıza göre yeterince edep dışı olan o şarkıyı ve sözleri işitmiş olmalıydı, ama Pierrette kuzininin bu kadar tetikte olmasına yol açan olayları bilmiyordu. Sylvie'nin ayağa kalkıp pencreye koşmak için haklı nedenleri vardı. Aşağı yukarı sekiz gündür, tuhaf gizli olaylar, dayanılmaz duygular Rogron'ların salonunun belli başlı kişilerini rahatsız ediyordu. İki yandan da özenle gizlenmiş bu olaylar Pierrette'in üstüne soğuk bir çığ gibi düşeceklerdi. Belki insan yüreğinin pislikleri de demek gereken bu gizemli duygular en büyük politik, toplumsal ya da ailevi devrimlerin temelinde yatar; ama bunları söylerken, belki bunların cebirsel anlatımlarının her ne

kadar gerçek olsa da, tarz bakımından gerçeğe aykırı olduğunu açıklamak son derece yararlıdır. Bu derin hesaplar, tarihin kendilerini dile getirdiği kadar kabaca ifade edilmez. Dolaşık anlatımları, hitabetle ilgili önlemleri, zihnin içine verdiği ışığı bile bile karanttığı, tatlı sözlerin kimi niyetlerin zehirini sulandırdığı uzun konuşmaları dile getirmek istemek Clarisse Harlow[18] adlı o harika şiir kadar uzun bir kitap yazmaya kalkışmak olurdu. Matmazel Harbert ile Matmazel Sylvie de aynı şekilde evlenmek istiyorlardı, ama biri ötekinden on yaş küçüktü ve olasılıklar Céleste Harbert'in çocuklarının Rogron'ların tüm servetine sahip olacaklarını düşünmeye olanak veriyordu. Sylvie kırk ikisine geliyordu; bu, evliliğin birtakım tehlikeler taşıyabileceği bir yaştı. Birbirlerinden onay istemek için fikir alışverişi yaparken, o kinci rahip tarafından seferber edilen Céleste Habert, Sylvie'yi durumunun sözde tehlikeleri konusunda aydınlatmıştı. Bir asker gibi sağlıklı, kırk beş yaşında şişko bir bekâr, sert bir adam olan albay, tüm masalların şu kıssadan hissesini uygulamak zorunda kalacaktı: Muratlarına erdiler ve birçok çocukları oldu. Bu mutlulukla içi titreyen Sylvie, bekârları altüst eden bu düşünceyle ölmekten korktu. Ama Villèle hükümetini deviren Millet Meclisi'nin ikinci zaferi olarak Martignac hükümeti göreve getirilmişti. Vinet'nin grubu Provins'de başı dik olarak yürüyordu; şimdi Brie bölgesinin en iyi avukatı olan Vinet her istediğini kazanıyordu, halk arasında yaygın bir söylentiye göre Vinet önemli bir şahsiyetti. Liberaller onun yükseleceğini önceden kestiriyorlardı, o kesinlikle milletvekili, başsavcı olacaktı. Albaya gelince, o da Provins belediye başkanı olabilirdi. Ah! Madam Garceland gibi saltanat sürmek, belediye başkanının karısı olmak vardı; Sylvie bu umuda karşı çıkamadı, gülünç duruma düşebilecek olsa da bir doktora danışmak istedi. Birbirleri üzerinde hâkimiyet kurmaya çalışan ve diğerini istediği gibi yöneteceğinden emin olan bu iki kız, bir rahibin salık verdiği, kadınların da hazırlamayı pekiyi bildikleri o tuzaklardan birini icat etti. Mösyö Martener'in hasmı, liberallerin doktoru Mösyö Néraud'ya danışmak bir hataydı. Céleste Habert, Sylvie'ye onu banyosunda saklayıp, yatılı okulunun doktoru Mösyö Martener'e danışmayı önerdi. Céleste'in suç ortağı olan ya da olmayan Martener, müşterisine otuz yaşında bir kız için az da olsa bir tehlikenin var olduğunu söyledi. Ama sizin vücut yapınız hiç bir şeyden korkmamanıza izin veriyor, dedi ona sözünü bitirirken.

— Peki, kırkını geçmiş bir kadın için durum nedir? diye sordu Matmazel Célaste Habert.

— Kırk yaşında evli ve çocuk sahibi bir kadın için korkacak bir şey yoktur.

— Ama örneğin Matmazel Rogron gibi namuslu, çok namuslu bir kız için ne diyeceksiniz?

— Namuslu ha! Kuşkusuz öyledir, dedi Mösyö Martener. Mutlu bir doğum Tanrı'nın nadiren yarattığı harikalardan biridir.

— Peki neden? diye sordu Céleste Habert.

Doktor korkunç bir patalojik betimleme ile yanıt verdi; doğanın gençlikte kaslara, kemiklere vermiş olduğu esnekliğin belli bir yaşa gelindiğinde, özellikle işleri gereği Matmazel Rogron gibi yaşamları uzun süre oturdukları yerde geçen kadınlarda artık yok olduğunu açıkladı.

— Demek ki kırkını geçen namuslu bir kız artık evlenmemeli?

— Ya da dikkat etmeli, dedi doktor. Ama o zaman da bu artık evlilik değildir, bir çıkar ortaklığıdır. Başka nasıl tanımlanabilir ki?

Sonunda bu konuşmadan açıkça, ciddi, bilimsel ve akla uygun olarak şu sonuç çıktı: Kırkını geçmiş

namuslu bir kız evlenmeye pek niyetlenmemeliydi. Mösyö Martener gittikten sonra Matmazel Célest Habert, Matmazel Rogron'u teni yeşil ve sarı, gözbebekleri büyümüş durumda, kısacası korkunç bir durumda buldu.

— Demek albayı çok seviyorsunuz? dedi ona Matmazel Céleste Habert.

— Hâlâ umutluyum, diye yanıt verdi evde kalmış kız.

— Öyleyse devam edin! diye haykırdı Matmazel Habert ikiyüzlülükle. Zamanın albaya hakkınca muamele edeceğini iyi biliyordu.

Bununla birlikte, bu evliliğin ahlaka uygunluğu kuşkuluydu. Sylvie vicdanının derinliklerini yoklamak içi günah çıkartmaya gitti. Günah çıkaran sert papaz Kilise'nin düşüncelerini açıkladı; Kilise evliliğin amacını yalnızca insanlığın çoğalması olarak görüyor, ikinci evlilikleri reddediyor ve toplumsal amaçlı olmayan tutkuları kınıyordu. Sylvie Rogron'un şaşkınlığı çok büyük oldu. Bu iç savaşlar tutkusuna tuhaf bir güç kazandırdı ve ona Havva'dan bu yana yasaklanmış olan şeylerin kadınlara sunduğu o açıklanamaz çekiciliği verdi. Matmazel Rogron'un şaşkınlığı avukatın keskin gözlerinden kaçamadı.

Bir akşam, kâğıt partisinden sonra Vinet sevgili dostu Sylvie'ye yaklaşıp, elinden tutarak onunla birlikte gidip kanepelerden birine oturdu.

— Bir şeyiniz mi var? dedi onun kulağına.

Üzgün üzgün başını eğdi Sylvie. Avukat, Rogron'un uzaklaşması için bir bahane bulup ve evde kalmış kızla yalnız kalınca onun ağzından ustalıkla laf aldı.

— Bravo rahibe! Ama bana büyük bir iyilikte bulundun diye haykırdı içinden, Sylvie'nin danıştığı her şeyi dinledikten sonra. Bunlar içinde sonuncusu en korkunç olanıydı.

Bu kurnaz hukukçu tilki, açıklamalarıyla doktordan daha da korkunç bir etki yarattı. Evliliği salık verdi, ama bu evlilik daha güvenli olması için on yıl kadar sonra gerçekleşmeliydi. Avukat, Rogron'ların tüm servetinin Bathilde'e kalacağına iyce inandı. Fener taşıyan hizmetçileriyle yolda bıraktığı Madam ve Matmazel de Chargeboeuf'ün ardından koşarken ellerini ovuşturdu, yüzüne bir incelik geldi. Ruh doktoru Mösyö Habert'in yaptığı etkiyi, para doktoru Vinet çok iyi dengeliyordu. Rogron pek dindar sayılmazdı; böylece Din Adamı ve Yasa Adamı, bu iki kara cübbeli insan yanyana, dirsek teması içindeydi. Rogron'la evleneceğine inanan Matmazel Habert tarafından ölmek korkusuyla baron eşi olmak arasında bocalayan Sylvie'ye karşı kazanılan zaferi öğrenen avukat, albayı savaş alanından uzaklaştırma olanağını sezdi. Rogron'u, onu güzel Bathilde ile evlendirmenin bir yolunu bulacak kadar tanıyordu. Rogron, Matmazel de Chargeboeuf'ün saldırılarına karşı koyamamıştı. Vinet, Rogron'un Bathilde ve kendisi ile yalnız kalır kalmaz evlenmeye karar vereceklerini biliyordu. Rogron, Bathilde'e bakmaktan öyle korkuyordu ki gözlerini Matmazel Habert'den ayıramayacak duruma geldi. Vinet, Sylvie'nin albayı ne kadar sevdiğine pek tanık olmamıştı. Evde kalmış, aynı zamanda dindarlığın içini kemirdiği bir kızın yaşadığı aşkın ne kadar büyük olduğunu anladı ve çok geçmeden Pierrette ve albayı, biri sayesinde ötekinden kurtulacağını umut ederek, saf dışı etmenin çaresini buldu.

Ertesi sabah, mahkeme çıkışından sonra, her günkü alışkanlıkları gereği Rogron'la gezintiye çıkmış olan albaya rastladı.

Bu üç adam bir araya geldiklerinde hep kentten söz ediyorlardı. Kaymakamdan, yargıçlardan, Tiphaine'lerin partisinden nefret eden bu üçlü güç, Provins liberallerinin gurur duydukları halkın savunucusuydu. Le Courrier'de yazıları kendisi yazan Vinet partinin başı, gazetenin sorumlu müdürü olan albay kolu, Rogron ise parasıyla sinirleriydi; avukatın Provins Yönetim Komitesi ile Paris Yönetim Komitesi arasında bağı sağladığı kabul ediliyordu. Tiphaine'lerin söylediklerine bakılırsa, bu üç adam her zaman hükümete karşı bir şeyler düzenlemekle uğraşıyorlardı, oysa liberaller onlara halkın savunucuları olarak hayranlık duyuyorlardı. Yemek saati dolayısıyle evine gitmesi gereken Rogron'un meydana doğru geri döndüğünü gören avukat, albayı kolundan tutarak onun bu eski tuhafiyeciye eşlik etmesini engelledi.

— Bakın albay, dedi, sizi omuzlarınızdaki büyük bir yükten kurtaracağım, Sylvie'den daha iyi birisiyle evleneceksiniz: Biraz sabredip uygun davranırsanız, iki yıl sonra küçük Pierrette Lorrain ile evlenebilirsiniz.

Ve ona, Cizvitlere özgü ikiyüzlü manevranın sonuçlarını anlattı.

— Ne gizli darbe, hem ne kadar da uzun süreli!

— Albay, dedi yeniden ciddi ciddi Vinet, Pierrette çok güzel bir kız, ömrünüzün geri kalan bölümünde mutlu olabilirsiniz, hem sağlığınız o kadar yerinde ki, bu evliliğin birbirine uygun olmayan çiftlerin evliliklerinde her zaman görülen sakıncaları sizin için geçerli olmayacaktır; ama çok kötü bir yazgının hoş bir yazgıyla değiştokuşunun kolay olduğunu sanmayın. Sevgilinizi sırdaşınız yapmak, mesleğinizde bir ırmağı düşman ateşi altında geçmek kadar tehlikeli bir iştir. Siz kurnaz bir süvari albayısınız, durumu inceleyecek ve şimdiye kadar kazanmış olduğumuz ve bize bugünkü başarımızı sağlamış olan üstünlükle hareket edeceksiniz. Günün birinde başsavcı olursam, siz de ili yönetirsiniz. Ah, keşke seçmen olabilseydiniz! O zaman daha avantajlı olurduk, o iki memurun oyunu satın alır, mevkilerini kaybettikleri için onlara gerekli ödemeyi yapardım, böylece çoğunluğu elde ederdik. Ben de Dupin'lerin, Casimir Périer'lerin[19] vb. yanında yer alırdım.

Albay uzun süredir Pierrette'i düşünüyor, ama bu düşüncesini sinsice içinde gizliyordu; bu yüzden Pierrette'e karşı sertliği sadece görünüşteydi. Çocuk, babasının sözde arkadaşının, ona yalnız rastladığında elini çenesine götürüp gıdısını babaca okşadığı halde, neden kendisine bu kadar kötü davrandığını anlayamıyordu. Gouraud, evliliğin Matmazel Sylvie'de uyandırdığı panikle ilgili olarak Vinet'nin kendisine yaptığı gizli açıklamadan bu yana, Pierrette'i yalnız yakalama fırsatlarını aramıştı; o sert albay bu fırsatı yakaladığında bir kedi kadar yumuşaktı. Pierrette'e Lorrain'in ne kadar iyi bir insan olduğunu söyledi, babasının ölümü Pierrette için ne büyük mutsuzluktu!

Sylvie, Brigaut'nun gelişinden birkaç gün önce, Gouraud ile Pierrette'i yalnız yakalamış, o zaman kıskançlık yüreğine keşişlere yaraşır bir şiddetle girmişti. İçinde fantezinin en fazla ağırlığa sahip olduğu çok saf ve şüpheci bir tutku olan kıskançlık, insanı sağduyulu davranmaktan uzaklaştırırdı. Sylvie'de bu tutku garip fikirlerin şekillenmesine yol açabilirdi. Sylvie, Pierrette'e az önce gelin hanım sözünü söylemiş erkeğin albay olduğunu düşündü. Bu buluşmanın albayın işinin olduğunu düşünen Sylvie haklı olduğunu sanıyordu, çünkü bir haftadır Gouraud'nun davranışları ona değişmiş gibi görünüyordu. Yaşamış olduğu yalnızlık içinde, bu adam kendisiyle ilgilenen tek kişiydi; Sylvie bu yüzden onu gözünden hiç ayırmıyor, aklından hiç çıkarmıyordu. Bazen parlak, bazen de kırılmış umutlara kapıla kapıla da bu işi o kadar büyütmüştü ki, bu işte manevi bir ham hayalin sonuçlarını hissediyordu. Güzel bir halk deyişine göre, insan baka baka çoğu zaman artık hiçbir şey görmez olur.

Kuruntuya dayalı bir rekabetle ilgili bir varsayımı kabul etmiyor ve bu varsayıma karşı başarılı bir savaşım veriyordu. Kendisiyle Pierrette arasında bir koşutluk kuruyordu: Kendisi kırk yaşındaydı ve saçları kırlaşmıştı; Pierrette ise bembeyaz teni ile çok hoş, gözleri ölü bir yüreği diriltecek kadar sevgi dolu küçük bir kızdı. Elli yaşındaki erkeklerin Pierrette gibi küçük kızlardan hoşlandığını duymuştu. Albay, Rogron'ların evine yerleşip onlarla içli dışlı olmadan önce, Sylvie, Tiphaine'lerin salonunda Gouraud ve kişiliği hakkında tuhaf şeyler dinlemişti. Evde kalmış kızlar, aşk konusunda yirmi yaşındaki genç kızların aşırı derecede platonik fikirlerine sahiptirler; yaşam deneyimi olmayan, toplumsal baskıların o güzel ve soylu fikirleri nasıl değiştirdiğini, bozduğunu, yok ettiğini sınamamış tüm insanlar gibi sabit fikirlerden vazgeçmemişlerdir. Sylvie için bu albay tarafından aldatılmış olmak onun beynini sanki çekiçle döven bir düşünceydi. Evde kalmış kız da her aylak bekâr gibi, uykudan uyanmasıyla ayağa kalkması arasında geçirdiği zamanda, kendisini ve Pierrette'i evlilik sözcüğüyle uyandırmış olan o romansa yoğunlaşmıştı. Budala bir kız olduğu için, o âşık adama panjurlar arasından bakacak yerde, Pierrette'in kendisini duyacağını düşünmeden penceresini açmıştı. Biraz daha cin fikirli olsa, Brigaut'yu görecek ve o üzücü dram başlamış olmayacaktı.

Pierrette, zayıf olmasına karşın, mutfağın penceresindeki panjurları tutan tahta çubukları kaldırıp açtıktan sonra yerine taktı, ardından gidip bahçeye bakan koridorun kapısını da açtı. Halıyı, yemek salonunu, koridoru, merdivenleri süpürmek, kısacası her şeyi Hollandalı bile olsa, hiçbir hizmetçinin işinde gösteremeyeceği bir titizlikle temizlemek için gerekli çeşitli süpürgeleri aldı: Paylanmaktan o kadar nefret ediyordu ki! Onun için mutluluk, kuzininin hoşnut kalmamış mavi, solgun ve soğuk küçük gözlerini görmemekten ibaretti; hiçbir zaman hoşnut olmayan bu gözler, ancak mülk sahiplerine özgü o bakışı her yanda gezdirdikten sonra dinginleşmiş gibi görünüyordu; en dikkatli gözlerden kaçanı gören, anlaşılmaz bir bakıştı söz konusu olan. Pierrette, her şeyi düzene koymak, kuzenine ve kuzinine ellerini yüzlerini yıkasınlar diye sıcak su götürebilmek için ocağı yakmayı düşünerek mutfağa geri döndüğünde (ona sıcak su yoktu) teni şimdiden terden biraz ıslanmıştı. Sabah kahvaltısı için sofrayı hazırladı ve salonun sobasını yaktı. Bu çeşitli hizmetler için kimi zaman mahzene inip küçük çalı çırpı demetleri alıyor ve serin bir yerden ayrılıp sıcak bir yere, sıcak bir yerden ayrılıp soğuk ve rutubetli bir yere gidiyordu. Çoğu zaman sert bir sözden kaçınmak, bir buyruğa boyun eğmek için gençliğe özgü canlılıkla gerçekleşen bu ani değişiklikler Pierrette'in sağlığını bir daha geri gelmeyecek şekilde bozuyordu. Pierrette hasta olduğunu bilmiyor, bununla birlikte, acı çekmeye başlıyordu; iştahı giderek kapanmaya başlamıştı, bunları gizliyordu, çiğ salataları seviyor, büyük bir iştahla yiyordu. Masum çocuk, ciddi bir hastalığa yakalandığından ve sıkı bir tedaviye ihtiyacı olduğundan tümüyle habersizdi. Brigaut'nun gelişinden önce, büyükannenin ölümünden dolayı kendini suçlu hisseden o Doktor Néraud bu ölümcül tehlikeyi Pierrette'e açıklamış olsaydı, küçük kız gülümserdi: Yaşamında ölüme gülümseyecek kadar üzüntü vardı. Ama kısa bir süredir, bedensel acılarına Bretagne özleminin acılarını katan Pierrette, Provins'i seviyordu! Bu özlem pek bilinen bir hastalıktır; albaylar alaylarındaki Breton'lu askerler için bunu göz önünde bulundururlar. Altın sarısı rengindeki o çiçeği görmesi, o şarkıyı duyması, çocukluk arkadaşının orada olması Pierrette'i tıpkı uzun süre susuz kalıp da bol bol yağan yağmurdan sonra yeşeren bir bitki gibi canlandırmıştı. Yaşamak istiyordu, acı çekmediğini sanıyordu! Çekine çekine kuzininin odasına girdi, ateş yaktı, ibriği bıraktı, onunla birkaç laf etti, sonra gidip vasisini uyandırdı, satıcıların getirdikleri sütü, ekmeği ve tüm yiyecekleri almak üzere aşağıya indi. Brigaut geri dönmeyi akıl eder diye umutlanarak bir süre kapının eşiğinden ayrılmadı, ama Brigaut çoktan Paris'in yolunu tutmuştu. Kuzininin merdivenlerden indiğini duyduğunda salonda işini bitirmişti, mutfakla meşgul oluyordu. Matmazel Sylvie Rogron sırtında soluk sincabi renkte tafta sabahlığı, başında kurdele düğümleriyle süslü tül

başlığı, oldukça kötü yerleştirilmiş takma saç bandı, sabahlığının üstünde ceketi, ayaklarında yerde sürüklenen terlikleriyle ortaya çıktı. Her şeyi gözden geçirdi ve gelip kahvaltıda neler olduğunu öğrenmek için kendisini bekleyen kuzinini buldu.

— Oo! Buradasınız ha, âşık matmazel? dedi Sylvie, Pierrette'e yarı neşeli, yarı alaycı bir tarzda.

— Efendim, kuzinim?

— Odama sinsice girdiniz ve sinsice çıktınız, oysa sizinle konuşacak şeylerim olduğunu pekâlâ bilmeniz gerekirdi.

— Ben...

— Bu sabah size tam da bir prensese yaraşır bir serenat yapılmış.

— Serenat mı? diye haykırdı Pierrette.

— Serenat mı? diye yineledi Sylvie, onu taklit ederek. Demek bir âşığınız var.

— Kuzinim, nedir ki âşık?

Sylvie yanıt vermekten kaçındı ve ona şöyle dedi:

— Matmazel, pencerelerimizin altına size evlenmekten söz etmek üzere bir erkeğin gelmediğini söylemek cesaretini göstersenize!

İşkence Pierrette'e köleler için zorunlu hileleri öğretmişti:

— Ne demek istediğinizi anlamıyorum, dedi.

— Yoksa duyduklarım köpeğimin sesi miydi? diye sordu sertçe Sylvie.

— Kuzinim, dedi Pierrette alçak gönüllülükle.

— Yataktan da kalkmadınız, yalınayak pencerenize de gitmediniz; bir güzel hastalanırsınız sonra. Hastalanın! İyi olur sizin için! Belki âşığınızla da konuşmadınız, ha?

— Hayır, kuzinim.

— Çok kusurunuz olduğunu biliyordum, ama yalan söylediğinizi bilmiyordum. İyi düşünün bunu, matmazel! Kuzeninize ve bana bu sabahki o olayı söylemeniz, açıklamanız gerekiyor, yoksa vasiniz sert önlemler almak durumunda kalacaktır.

Kıskançlık ve meraktan çıldıran evde kalmış kız onu yıldırmaya çalışıyordu. Pierrette güçlerinin ötesinde acı çeken insanların yaptıkları gibi ağzını açmadı. Bu suskunluk tüm saldırıya uğramış insanlar için galip gelmenin tek yoludur: Kıskançları o kaba ve sert saldırılardan, düşmanları o vahşice çarpışmalardan bıktırır, ezici ve tam bir zafer sağlar. Suskunluk kadar etkili olan ne vardır? Suskunluk tam bir karşı koyuşun, sonsuzluğa uzanmanın ifadelerinden biri değil midir? Sylvie, Pierrette'i gizlice inceledi. Çocuk kızarıyordu, ama kızarıklık tüm vücudunu saracağına, elmacık kemiklerinin kıvrımlarında düzensizce dağılmış, ateşli lekelere bölünmüştü. Bu hastalık belirtilerini gören bir anne hemen tutum değiştirir, bu çocuğu kucağına oturtup ona sorular sorar; Pierrette'in katıksız, yüce masumluğunun bin türlü kanıtına daha önce uzun süredir hayranlıkla tanık olduğundan,

onun hastalığını fark eder ve yollarından sapmış suyukların ve kanın, sindirim işlevlerini bozduktan sonra, akciğerlere boşaldığını anlamış olurdu. Bu anlamlı lekeler ona ölümcül bir tehlikenin eli kulağında olduğunu öğretirdi. Ama ailevi duygulardan yoksun ve ailesi tarafından çocukluğun gereksinimleri hiç karşılanmamış, yeniyetmeliğin gerektirdiği önlemler alınmamış evde kalmış bir kız, aile yaşamında karşılaşılan türlü olayların esinlediği hoşgörüyü ve merhameti gösteremezdi. Mutsuzluğun acıları onun yüreğini yumuşatacağı yerde, nasırlar oluşturmuştu.

— Kızardı, kabahatli! dedi kendi kendine Sylvie. Böylece Pierrette'in suskunluğu, en kötü anlamda yorumlandı.

— Pierrette, dedi, kuzeniniz aşağıya inmeden sizinle konuşacağız. Gelin, dedi daha yumuşak bir tonla. Sokak kapısını kapatın. Biri gelecek olursa, kapıyı çalar, elbette duyarız.

Irmağın üstünde yükselen ıslak sise karşın, Sylvie, Pierrette'i çimenler arasından, süsen çiçekleri ve su bitkileri ile kaplı çok hoş bir çakıllı sekinin kenarına kadar kıvrıla kıvrıla giden, iki yanı ağaçlı kumlu yoldan götürdü. Yaşlı kuzin yöntem değiştirdi, Pierrette'e sevecenlikle yaklaşmayı denemek istedi. Sırtlan şimdi kediye dönüşecekti.

— Pierrette, dedi, artık çocuk değilsiniz. Yakında on beşinize basacaksınız, dolayısıyla bir âşığınız olmasında şaşılacak hiçbir şey yok.

— Ama kuzinim, dedi Pierrette meleklere yaraşır bir tatlılıkla gözlerini kuzininin o sert ve soğuk, bir tüccarın ifadesine bürünmüş yüzüne doğru kaldırarak, âşık ne demek?

Sylvie için erkek kardeşinin vesayeti altında bulunan bir çocuğa âşığı doğru dürüst tarif etmek olanaksızdı. Sylvie bu soruyu hayran olunası bir masumiyetin sonucu olarak değil, bir aldatmaca olarak algıladı.

— Âşık, Pierrette, bizi seven ve bizimle evlenmek isteyen bir erkektir.

— Ya! dedi Pierrette. Biz Bretagne'da aileler de uygun görmüşse, bu gence sözlü diyoruz!

— Öyleyse, düşünün ki bir erkeğe duygularınızı açıklamakta hiçbir kötülük yoktur yavrum. Kötü olan bu duyguları gizlemektir. Acaba buraya gelen erkeklerden biri sizi beğenmiş olabilir mi?

— Sanmıyorum.

— Hiçbirini beğenmiyor musunuz?

— Hiçbirini

— Emin misiniz?

— Eminim.

— Yüzüme bakar mısınız Pierrette?

Pierrette kuzininin yüzüne baktı.

— Ama bu sabah bir erkek size meydandan seslendi, öyle değil mi?

Pierrette gözlerini aşağıya indirdi.

— Kalkıp pencerenizi açtınız ve onunla konuştunuz!

— Hayır, kuzinim. Havanın nasıl olduğunu öğrenmek istemiştim, tam o sırada meydanda bir köylü erkek gördüm

— Pierrette, ilk kudas ayininden geçtiğinizden bu yana, çok şey kazandınız, söz dinler oldunuz, dininize bağlısınız, akrabalarınızı ve Tanrı'yı seviyorsunuz; sizden hoşnutum, şımarmamanız için size bunları söylemedim...

Bu korkunç kız umutsuzluğu, boyun eğmeyi, zavallılığın suskunluğunu birer erdem olarak kabul ediyordu! Acı çekenleri, kurbanları, sanatçıları kıskançlığın ve kinin onlara zorla aşıladığı o olağanüstü tutkunun tam ortasındayken avutabilen en hoş şeylerden biri, kendilerini her zaman eleştiren ve kötüleyen kişilerin övgü dolu sözleridir. Pierrette bu yüzden duygulanmış gözlerle kuzinine baktı ve onu kendisine çektirdiği tüm acılardan dolayı bağışlamak üzereymiş gibi hissetti kendisini.

— Ama ikiyüzlü davranıyorsanız, sizi koynumda beslediğim bir yılan olarak görmem gerekiyorsa, o zaman siz alçak, iğrenç bir kız olmalısınız!

— Kınanmamı gerektirecek şeyler yaptığımı sanmıyorum, dedi Pierrette beklenmedik bir övgüden bir sırtlanın korkunç ifadesine bu ani geçiş yüzünden yüreğinde bir sıkışma hissederek.

— Yalan söylemenin büyük bir günah olduğunu biliyorsunuz, değil mi?

— Evet, kuzinim.

— Öyleyse Tanrı'nın huzurundasınız! dedi evde kalmış kız, gösterişli bir hareketle bahçeleri ve göğü göstererek, bana o köylüyü tanımadığınıza yemin edin.

— Etmeyeceğim, dedi Pierrette.

— Ah! küçük yılan, o bir köylü değildi!

Pierrette ürkmüş bir dişi geyik gibi bahçeden kaçtı. Bu ahlaksal sorun onu şaşkına çevirmişti. Kuzini onu korkunç bir sesle çağırdı.

— Kapı çalınıyor, dedi Pierrette.

— Ah! bu küçük kız ne sinsi! dedi Sylvie içinden. Hem de cin fikirli, şimdi bu küçük karayılanın albayı kafeslemeye çalıştığına eminim. Adamın baron olduğunu söylediğimiz sırada bizi duydu. Baron karısı olmak ha! Küçük budala! Ah! Çıraklığa verip ondan kurtulacağım, hem de çok geçmeden.

Sylvie öylesine düşüncelere dalmıştı ki kardeşinin iki yanı ağaçlı yoldan aşağıya doğru indiğini ve donun yıldızçiçeklerine verdiği zarara baktığını görmedi.

— Ee, Sylvie, ne düşünüyorsun bakalım orada? Balıkları seyrettiğini sandım. Kimi zaman sudan dışarıya şıçrıyorlar.

— Hayır, dedi Sylvie.

— Pekâlâ, nasıl uyudun? Rogron ona gece gördüğü düşleri anlatmaya başladı. Tenimi siyahî

bulmuyor musun? Rogron'un dağarcığındaki bir başka sözcük de buydu.

Rogron sevmeye başladığından bu yana, arzu etmeye kötü bir anlam yüklemeyelim, Matmazel de Chargeboeuf'ü arzu ediyordu. Ne var ki görünüşünden ve kendisinden çok kaygı duyuyordu. Bu sırada Pierrette basamaklı sekiden aşağıya inip uzaktan kahvaltının hazır olduğunu haber verdi. Kuzinini görünce, Sylvie'nin teni önce yeşil bir renk aldı, ardından sarardı: Öfkesi tepesine çıktı. Koridora baktı ve Pierrette'in yerleri silmesi gerektiği kanısına vardı.

— İsterseniz silerim, dedi bu melek, bu işin bir genç kızı karşı karşıya bırakacağı tehlikeyi bilmeden.

Yemek salonu kusursuz bir biçimde düzenlenmişti. Sylvie kahvaltı boyunca, dingin bir ortamda düşünemediği şeylerle meşgulmüş gibi davrandı ve zavallı küçük kızın yeniden kahvaltıya oturduğu anı fırsat bilip onu yerinden kaldırmak istedi. Ama tedirgin etmek yeterli değildi, bir kınama konusu arıyor, bir şey bulamadığı için öfkeleniyordu. Sofrada yumurta olsaydı, kuşkusuz kendi yumurtasının pişirilme tarzından yakınacaktı. Kardeşinin budalaca sorularına umursamazcasına yanıt verse de yalnızca ona bakıyor, gözlerini

Pierrette'den kaçırıyordu. Pierrette bu numaraya karşı çok duyarlıydı. Kuzininin ve kuzeninin kahvelerini hazırlamaları için süt krema karışımını ısıttığı büyük bir gümüş tas getirdi, iki kardeş buna Sylvie'nin hazırladığı uygun miktarda kahveyi kendileri karıştırıyordu. Sylvie kendi kahvesini özenle hazırladıktan sonra toz halinde küçük bir kahve kalıntısını fark etti. Bu tozu o sarı girdabın içinde gösterişle yakaladı, ona baktı, daha iyi görmek için eğildi. Ve fırtına patladı.

— Neyin var? diye sordu Rogron.

— Şey... Matmazel kahvemin içine kül koymuş. Küllü kahve içmek de ne hoş, değil mi?.. Eh, bunda şaşılacak bir şey yok! İki işi aynı zamanda yapamazsınız. Pierrette elbette kahveyi düşünüyordu! Bir karatavuk uçarak mutfağa girmiş olmalı, bu yüzden dikkati dağıldı anlaşılan bu sabah! Külün uçtuğunu nasıl görebilirdi ki? Hem kuzininin kahvesi söz konusu! Ah! Pek de önemli sayılmaz.

Filtreden geçmiş toz halindeki kahveyi ve birkaç şeker parçasını tabağın kenarına koyarken böyle konuştu.

— Ama kuzinim, bu kahve, dedi Pierrette.

— Ya! Ben yalan mı söylüyorum? diye bağırdı Sylvie,

Pierrette'e bakıp onu gözünden öfkeyle yayılan korkunç bir ışıkla yıldırım gibi çarparak.

Tutkunun hiç zarar vermediği bu bünyelerin hizmetinde bolca yaşamsal akışkan vardır. Öfkelendiği anlarda gözlerine o korkunç parıltının yayılması, Matmazel Rogron'da çok eskilere dayanıyordu, eskiden dükkânında çalışanlarda dehşet uyandırmak için gözlerini adamakıllı açarak bakışının gücünü kullanması hep işine yaramıştı.

— Size bana söylediklerinizi yalanlamanızı öğütlüyorum, diye devam etti Sylvie, yoksa masadan kalkıp yemeğinizi mutfakta yalnız başınıza yemeniz gerekecek.

— Siz ikinizin neyi var ha? diye bağırdı Rogron. Huysuzluğunuz üstünüzde bu sabah.

— Matmazel ona neden kızdığımı iyi biliyor. Bundan sana söz etmeden önce, bir karar vermesi için ona zaman tanıyorum, çünkü ona hak etmediği kadar iyilik yapacağım!

Pierrette kuzininin kendisini ürküten gözlerini görmekten kaçınmak için pencereden meydana bakıyordu.

— Sanki şu şekerliğe konuşuyorum, artık beni dinler gibi bir hali yok! Ama kulakları çok hassas, bir evin en üst katından aşağıda bulunan birine yanıt veriyor... Vesayetin altındaki kızın öyle ahlaksız ki! Görülmemiş bir ahlaksızlık! Ondan iyi davranışlar beklememelisin, anlıyor musun Rogron?

— Bu kadar kötü ne yaptı ki? diye sordu kardeşine Rogron.

— Yaşına göre bu işe erken başladı! diye bağırdı çılgına dönen evde kalmış kız.

Pierrette kendine gelmek için sofrayı toplamak üzere ayağa kalktı, nasıl davranacağını bilmiyordu. Bu konuşma tarzı onun için yeni bir şey değildi, ama buna hiç alışamamıştı. Kuzininin öfkesi ona bir cinayet olasılığını düşündürüyordu. Brigaut'nun kaçıp gittiğini bilseydi, kim bilir öfkeden nasıl kudururdu diye kendi kendine sordu. Belki de Brigaut'yu onun elinden alırlardı. Aklından kölelere özgü binlerce hızlı ve derin düşünce geçti ve kendisini vicdanen rahat hissettiği bir olayla ilgili tek bir söz bile etmemeye karar verdi. O kadar ağır, o kadar yakıcı sözler, o kadar kırıcı varsayımlar duymak zorunda kaldı ki mutfağa girerken midesinde bir kasılma oldu ve bunu korkunç bir kusma izledi. Kendisiyle ilgilenileceğinden emin olmadığı için yakınmaya cesaret edemedi. Solgun, sapsarı kesilmiş halde geri geldi, kendisini iyi hissetmediğini söyledikten sonra her basamakta tırabzana tutunarak ve ölüm saatinin geldiğini sanarak yatmak üzere yukarıya çıktı.

— Zavallı Brigaut! diyordu kendi kendine.

— Kız hasta, dedi Rogron.

— Hasta ha! Yalandan sızlanıyor canım! diye yanıt verdi Sylvie kızın duyabileceği yüksek bir sesle. Bu sabah bir şeyi yoktu, boş ver!

Bu son darbe Pierrette'i yıldırımla vurulmuşa çevirdi, Tanrı'dan canını almasını isteyerek gözyaşları içinde yatağa girdi.

Yaklaşık bir aydır Rogron'un artık le Constitutionnel gazetesini Gouraud'ya götürmesine gerek kalmamıştı; albay aşırı bir saygı göstererek gazeteyi almaya, konuşmaya geliyor ve hava güzelse

Rogron'u alıp götürüyordu. Albayı göreceğinden ve ona sorular sorabileceğinden emin olan Sylvie, şıkça giyindi. Evde kalmış bu kız, yeşil bir entari giyerek, sırtına kenarları kırmızı süslü sarı kaşmirden bir şal alarak, ince gri tüylü beyaz bir şapka takarak şık olacağını sanıyordu. Albayın geleceği saate doğru Sylvie salonda kardeşi ile birlikteydi. Kardeşini ayağında terlikler ve sırtında robdöşambr ile orada kalmaya zorlamıştı.

— Hava güzel değil mi albay? dedi Rogron, Gouraud'nun ağır adımlarla geldiğini duyarak; ama giyinmedim henüz, kız kardeşim belki çıkmak istiyordu, evi beklememi istedi, bekleyin beni.

Rogron, Sylvie'yi albayla yalnız bıraktı.

— Nereye gidiyorsunuz böyle? Çok şık giyinmişsiniz, dedi evde kalmış kızın çiçek bozuğu yayvan yüzündeki ciddi ifadeyi fark eden Gouraud.

— Dışarıya çıkmak istiyordum, ama küçük iyi olmadığı için kalıyorum.

— Peki, nesi var?

— Bilmiyorum, gidip yatmak istedi.

Gouraud, güvensizliğini dememek için ihtiyatı diyelim, Vinet ile ittifakının sonuçları sayesinde sürekli elde tutuyordu. Elbette en büyük pay avukata aitti. Patron olarak gazeteye egemen olan avukat gazetenin yazılarını yazıyordu, bu yazılar karşısında para alıyordu; oysa albay sorumlu müdür olarak pek az kazanıyordu. Vinet ile Cournant, Rogron'lara çok büyük hizmetlerde bulunmuşlardı, emekli albay onlar için hiçbir şey yapamazdı. Kim milletvekili olacaktı? Vinet. Büyük seçmen kimdi? Vinet. Kime danışılıyordu? Vinet'ye!

Ama albay da en azından Vinet kadar, o güzel Bathilde de Chargeboeuf'ün Rogron'da uyandırdığı aşkın büyüklüğünü ve derinliğini biliyordu. Bu aşk erkeklerin tüm son aşkları gibi çılgınca bir hâl alıyordu. Bathilde'in sesi bekâr Rogron'u titretiyordu. Aklı hep arzuları ile meşgul ise de bunları gizliyor, böyle bir evlilik için umutlanmaya cesaret edemiyordu. Albay, tuhafiyecinin nabzını yoklamak için, ona yakında Bathilde'e evlenme teklifinde bulunacağını söylemeyi düşünmüştü; bu kadar korkulacak bir rakibi olduğunu anladığında Rogron'un benzi atmış, Gouraud'dan soğumuş, neredeyse ona karşı kin beslemişti. Böylece Vinet ne olursa olsun evde egemen oluyor, oysa albay kendi açısından henüz gerçekliği olmayan, Sylvie tarafından da henüz açığa vurulmamış bir sevginin kuşkulu bağlarıyla ancak eve bağlanıyordu. Avukat, kendisine rahibin Sylvie ile ilişkisini kesip Pierrette'e yönelmesini öğütleyen manevrasını anlattığında, Gouraud'nun eğilimini desteklemiş, ama albay bu önerinin derin anlamını çözümleyip çevresindeki alanı iyice inceledikten sonra, müttefiki avukatın onun Sylvie ile arasını bozmak ve evde kalmış bu kızın Rogron'ların tüm servetini Matmazel de Chargeboeuf'e kaptırmak korkusundan yararlanmak gibi bir umut beslediğini sezdiğini sanmıştı. Bu yüzden, Rogron onu Sylvie ile yalnız bıraktığında, iyi bir gözlemci olan albay Sylvie'nin kaygılı olduğunu ele veren küçük belirtileri yakaladı ve onun savaşa hazır durumda, bir süre kendisiyle yalnız kalmak gibi bir plan yaptığını fark etti. Vinet'nin kendisine daha önce kötü bir oyun oynadığından şiddetle kuşkulanan albay bu buluşmayı o avukat soytarısının gizli bir telkinine bağladı; tıpkı bir düşman toprağında, gözünü araziden ayırmayarak, en ufak bir gürültüye karşı dikkatli, zihni yalnızca bu işle meşgul durumda, eli silahının tetiğinde keşif yaptığı zamanlardaki gibi gardını aldı. Albayın kadınların söylediklerinin tek bir sözcüğüne bile asla inanmamak gibi bir kusuru vardı. Evde kalmış kız, Pierrette konusunu açıp, onun kahvaltıdan sonra gidip yattığını söyleyince, albay

Sylvie'nin onu yalnızca kıskançlık yüzünden cezalandırmak üzere odasına kapattığını düşündü.

— Çok hoş olmaya başlıyor bu küçük kız, dedi, rahat bir tavırla.

— Güzel bir genç kız olacak, dedi Matmazel Rogron.

— Şimdi onu Paris'te bir mağazada çalışmaya göndermelisiniz, diye ekledi albay. Orada çok para kazanabilir. Bugün modacılar çok güzel genç kızları tercih ediyorlar.

— Bunu içtenlikle mi söylüyorsunuz? diye sordu Sylvie, şaşkınlığını belli eden bir ses tonuyla.

— Elbette öyle! diye düşündü albay. Vinet beni bu yaşlı cadının aklından çıkarmak için günün birinde Pierrette ile benim evlenmemi öğütleyecek.

— Ama, dedi yüksek sesle, onun hakkında neler düşünüyorsunuz? İyi bir aileden gelen, eşsiz güzellikteki o soylu ama belli ki evde kalmaya mahkûm olan Bathilde de Chargeboeuf'ü görmüyor musunuz? Kimse onu istemiyor. Pierrette'in hiçbir şeyi yok, hiçbir zaman evlenemeyecek. Gençlikle güzelliğin benim için bir anlam taşıyabildiğini sanıyor musunuz acaba? Ben ki imparator, Muhafız Birliği'ne sahip olur olmaz, Kraliyet Muhafız Birliği'nde yüzbaşı olarak tüm büyük ve önemli kentlere gittim ve bu kentlerin en güzel kadınlarını tanıdım. Gençlik ve güzellik, son derece bayağı ve budalaca şeyler!.. Artık bana bunlardan söz etmeyin. İnsan yaşlandığını hissetmeye başladığı kırk sekiz yaşındayken, daha önce Moskova bozgununu yaşamışsa, o korkunç Fransa seferine katılmışsa, biraz beli bükülmüştür; ben yaşlı bir adamım. Sizin gibi bir kadın bana özen gösterebilir, üstüme titreyebilirdi, serveti de benim o zavallı bin ekü tutarındaki emekli maaşıma eklenince, bana ömrümün geri kalan günleri için uygun bir refah sağlardı, bu kadını durmadan can sıkıcı şeylerden söz edecek ve ben altmış yaşıma gelip romatizmalarım azdığında, hâlâ tutkularla yanıp tutuşacak, otuz yaşında sahte tavırlı, gülünç bir kadına yeğlerdim. Benim yaşımda insan doğruyu yanlışı ayırt edebiliyor. Bakın, aramızda kalsın, evlenirsem çocuklarımın olmasını istemezdim.

Albaya göre, Sylvie'nin yüz ifadesi bu uzun ve tumturaklı konuşma sırasında içtendi ve haykırışı albayı Vinet'nin ihaneti konusunda sonunda ikna etmişti:

— Demek ki, dedi, Pierrette'i sevmiyorsunuz!

— Baksanıza! Deli misiniz siz, sevgili Sylvie? diye bağırdı albay. İnsan ağzında diş kalmadığı zaman fındık kırmaya kalkışır mı? Tanrı'ya şükür, sağduyu sahibiyim ve kendimi tanırım.

Sylvie o zaman duygularını ele vermek istemedi, kurnazlık ettiğini sanarak kardeşinin ağzından konuştu.

— Kardeşim, dedi, sizi evlendirmeyi düşünmüştü.

— Ama kardeşiniz bu kadar yersiz bir düşünceyi nasıl aklına getirebilir. Birkaç gün önce ağzını aramak için, ona Bathilde'i sevdiğimi söyledim, sizin yakalığınız gibi bembeyaz kesildi.

— Bathilde'i seviyor, dedi Sylvie.

— Deli gibi! Hem Bathilde de kuşkusuz onun yalnızca parasıyla ilgileniyor. (Yakala, Vinet! demeyi düşündü albay) Öyleyse kardeşiniz nasıl Pierrette'den söz etmiş oluyor? Hayır, Sylvie, dedi albay, Sylvie'nin elini tutup yumuşak bir şekilde sıkarak, madem ki bu konuyu siz açtınız... (Sylvie'ye

yaklaştı) Öyleyse... (Elini öptü, süvari albayıydı, cesaretini birçok kez kanıtlamıştı) Şunu bilin ki sizden başka kadın istemiyorum. Bu evlilik mantığa dayalı gibi görünse de, ben kendi açımdan size karşı sevgi duyuyorum.

— Ama sizi Pierrette ile evlendirmek isteyen bendim. Bir de servetimi ona verseydim... Nasıl olurdu ha, albay?

— Evimde mutsuz olmak ve orada on yıl sonra karımın çevresinde dört dönen ve ona gazeteden şiirler gönderen Julliard gibi züppe bir genci görmek istemem. Bu konuda biraz katı bir erkek sayılırım! Asla yaş açısından uygun olmayan bir evlilik yapmayacağım.

— Pekâlâ albay! Tüm bunlardan ciddi olarak söz edeceğiz, dedi Sylvie ona aşk dolu sandığı, ama bir canavarınkine oldukça benzeyen bir bakış fırlatarak. Soğuk ve çiğ mor renkli dudakları sarı dişlerinin üstüne çekildi, gülümsediğini sanıyordu.

— İşte geldim, dedi Rogron albayı alıp götürürken. Bu sırada albay da evde kalmış kızı kibarca selamladı.

Gouraud, Sylvie ile evlenmesini geciktirmemeye ve balayı sırasında Sylvie'yi etkisi altına alıp, Bathilde ile Céleste Hébert'den kurtulacağına kendi kendine söz verdi. Böylece evin efendisi olmaya kararlıydı. Bu gezinti sırasında, Rogron'a geçen gün kendisiyle eğlendiğini de söyledi: Bathilde'le evlenmek gibi hiçbir isteği olmamıştı; drahoması olmayan bir kadınla evlenecek kadar zengin değildi; sonra Rogron'a tasarısını açıkladı, kız kardeşini uzun süredir iyi nitelikleri dolayısıyla seçmişti, onun kayınbiraderi olmak şerefine erişmeyi çok istiyordu.

— Ah, albay! Ah, baron! İş, yalnızca benim rızama kalsa, yasanın öngördüğü süre içinde gerçekleşmiş olur, diye bağırdı Rogron bu korkunç rakibinden kurtulmuş olduğunu anlayıp sevinerek.

Sylvie öğleye kadar tüm vaktini dairesinde bir çift için yer olup olmadığını incelemekle geçirdi. Kardeşi için ikinci bir kat yaptırmaya, birinci katı kendisi ve kocası için uygun şekilde düzenlemeye karar verdi, ama aynı zamanda her evde kalmış kızın fantezisi gereği, karar vermeden önce albayı yüreği ve ahlakı konularında birtakım sınamalardan geçirmeyi düşündü. Kuşkuları vardı ve Pierrette'in albayla hiçbir ilişkisi olmadığından emin olmak istiyordu.

Pierrette akşam yemeği saatinde sofrayı kurmak üzere aşağıya indi. Sylvie yemek yapmak zorunda kalmış ve entarisi lekelendiğinde şöyle bağırmıştı:

— Kahrolası Pierrette! Akşam yemeğini Pierrette hazırlamış olsaydı, Sylvie'nin o ipek entarisi üstünde bu yağ lekesi oluşmayacaktı.

— Geldiniz mi, güzel kız? Nalbantın köpeği gibisiniz, hani demirci ocağının altında uyuyup da tencere gürültüsüyle uyanan o köpek gibi! Ah! Hasta olduğunuza inanılmasını istiyorsunuz ha, küçük yalancı!

Sylvie'nin aklından geçen, "bana bu sabah meydanda olup bitenlerle ilgili gerçeği söylemediniz, öyleyse tüm söyledikleriniz yalan" düşüncesi, Pierrette'in yüreğine ve başına durmadan inen bir çekiç darbesi gibiydi.

Pierrette'in büyük şaşkınlığı karşısında, Sylvie onu yemekten sonraki akşam toplantısı için giyinmeye gönderdi. En güçlü imgelem bile, kuşkunun bir evde kalmış kızın zihnine verdiği canlılığın

yerini tutamazdı. Bu koşullar altında, evde kalmış kız politikacıları, davavekillerini, noterleri, iskontocuları ve cimrileri geride bırakırdı. Sylvie çevresindeki her şeyi inceledikten sonra Vinet'ye danışmaya karar verdi. Pierrette'in yanında olmasını istedi, amacı küçük kızın tavırlarını gözden geçirerek albayın doğruyu söyleyip söylemediğini öğrenmekti. Madam ve Matmazel de Chargeboeuf toplantıya ilk gelenlerdi. Kuzeni Vinet'nin öğüdü üzerine Bathilde giyimine özen göstermeye başlamıştı. Pamuklu kadifeden çok güzel bir mavi entari giymişti, boynunda her zamanki gibi açık renkli atkısı vardı, kulaklarına üzüm salkımı şeklinde koyu kırmızı ve altın renkli küpeler takmıştı, saçlarında uzun lüleler görülüyordu, boynundaki haç şeklindeki kolye ustaca yapılmıştı, siyah satenden küçük ayakkabılar giymişti, ipek çorapları gri renkliydi, eldivenleri ise süetti, kraliçe edaları ve bir genç kızın cilveleriyle Rogron'ları zıvanadan çıkardı. Dingin ve vakur görünen annesi de kızı gibi aristokratlara özgü mağrur bir edayı koruyordu, iki kadın bu kurumlu halleriyle sınıflarının anlayışının hâkim olduğu bir ortamda hiç zorluk çekmiyorlardı. Bathilde üstün zekâya sahipti; yalnızca Vinet bunu ancak bu soylu hanımlar evinde iki ay kaldıktan sonra keşfedebilmişti. Gençliği ve güzelliği boşuna geçtiği için üzülmüş, bir dönemin yalnızca paraya tapan erkeklerinin kendisinde uyandırdığı hor görme duygusuyla aydınlanmış bir kızın derinliğini ölçtüğünde, Vinet şaşırıp şöyle bağırdı:

— Sizinle evlenmiş olsaydım Bathilde, bugün ben adalet bakanı olmak üzereydim. Adımı Vinet de Chargeboeuf olarak değiştirirdim, yerim de meclisin sağ kanadında olurdu!

Bathilde'in evlenme isteğinde sıradanlığa yer yoktu; anne olmak, bir kocaya sahip olmak için evlenmezdi, özgür olmak, bir gazete sorumlu müdürüne sahip olmak için, kendisine "Madam" diye seslenilsin, erkekler gibi davranılsın diye evlenirdi. Rogron onun için bir isimden ibaretti, bu budalayı ruhu kendisine ait olacak bir milletvekili yapmayı düşünüyordu. Yoksul bir kızla hiç ilgilenmemiş olan ailesinden öc almalıydı. Vinet onlara hayran kalarak, onları onaylayarak bu konudaki düşüncelerini güçlendirmişti.

— Sevgili kuzinim, diyordu Bathilde'e, ona kadınların nasıl etkili olduklarını açıklayarak ve kendilerine özgü etki alanlarını göstererek, sanıyor musunuz ki son derece yetersiz bir adam olan Tiphaine Paris'teki asliye mahkemesine kendiliğinden geldi? Milletvekili seçilmesini de Madam Tiphaine sağladı, onu Paris'e gönderen de Madam Tiphaine'dir. Annesi Madam Roguin, Nucingen'in dalavereci arkadaşlarından biri olan ünlü bankacı du Tillet'ye her istediğini yaptıran çenesi düşük, kurnaz bir kadındır. du Tillet ve Nucingen bankaları Keller'lerle yakın ilişkidedir. Bu üç kurum hükümete ya da hükümetin en sadık adamlarına hizmetlerde bulunur, başkanlık kurulları bankacılığın bu çakalları ile çok sıkı dostluk kurmuşlardır, kısacası bu adamlar tüm Paris'i tanırlar. Öyleyse, Tiphaine'in bir kraliyet mahkemesine başkan olmaması için neden yoktur. Rogron'la evlenin, Saineet-Marne'da başka bir seçmenler topluluğunu ele geçirdiğimde onu Provins milletvekili yaparız. O zaman Genel Tahsildarlık sizde olur, bu da Rogron'un yalnızca imza atacağı mevkilerden biridir. Muhalefet başarılı olursa, biz de ondan yana oluruz, ama Bourbon'lar kalırsa, ah, öyle yavaşçacık merkeze doğru kayarız! Zaten Rogron dünyaya kazık çakacak değil ya, daha sonra soylu bir adamla evlenirsiniz. Kısacası, iyi bir pozisyonda olun, Chargeboeuf'ler bize yardım edeceklerdir. Kuşkusuz, yoksulluğunuz tıpkı benimki gibi size de insanların değeri hakkında bir fikir vermiştir: Onları posta arabasının atları gibi kullanmak gerekir. Bir erkek ya da bir kadın bizi bir yerden bir yere götürür.

Vinet, Bathilde'i küçük bir Catherine de Médicis yapmıştı. Mutlu karısını evde iki çocuğu ile birlikte bırakıyor, Rogron'ların davetlerinde Madam ve Matmazel de Charge-boeuf'lere eşlik ediyordu. Champagne bölgesi halkının savunucusu olarak şöhretin zirvesine ulaşmıştı. O sırada altın

saplı bir gözlüğü, bir ipek gömleği, bir beyaz kravatı, bir siyah pantolonu, zarif çizmeleri ve Paris'te dikilmiş bir siyah giysisi, bir altın saati, bir zinciri vardı. O soluk benizli ve sıska, huysuz ve karamsar eski Vinet'nin yerini şimdi bir politikacı kimliğine bürünmüş Vinet almıştı; servetinden emin olarak, hukukun dehlizlerini bilen bir saray adamına özgü güvenle yürüyordu. Küçük kurnaz kafasının güzel taranmış saçları, güzel tıraşlı çenesi ona her ne kadar soğuk da olsa o kadar hoş bir hava veriyordu ki Robespierre[20] gibi hoş görünüyordu. Elbette esnek, tehlikeli ve öldürücü bir güzel konuşma yeteneğine sahip çok hoş bir başsavcı ya da Benjamin Constant tarzında incelikli bir hatip olabilirdi. Önceleri kendisini ateşleyen sertlik ve kin sinsi bir yumuşaklığa, zehir ise ilaca dönüşmüştü.

— Merhaba sevgili dostum, nasılsınız? dedi Madam de Chargeboeuf, Sylvie'ye.

Bathilde doğruca şömineye doğru gitti, şapkasını çıkardı, aynada kendisine baktı, güzel ayağını şöminenin kül siperinin demirine koydu, amacı bu davranışlarıyla Rogron'un dikkatini çekmekti.

— Peki, neyiniz var mösyö? dedi ona yüzüne bakarak, beni selamlamıyor musunuz? Ah, pekâlâ! Sizin için kadife entariler giyeriz canım...

Şapkasını bir koltuğun üstüne koymak üzere Pierrette'in önünden geçerken genç kız şapkayı Bathilde'in elinden aldı, o da bu Breton'lu kız sanki oda hizmetçisiymiş gibi şapkayı almasına izin vermişti. Erkeklerin çok acımasız, kaplanlar gibi taş yürekli oldukları söylenir. Ama en acımasız kaplanlar, engerekler, diplomatlar, adalet mensupları, cellatlar ve krallar bile kendilerini soyluluk, servet, güzellik açısından diğerlerine göre üstün gören ve evlilik, öncelik hakkı, kısacası kadınlar arasındaki bin türlü rekabet söz konusu olduğunda, birbirlerine tatlı acımasızlıklara, o zehirli zarafetle, o vahşice hor görmelerle saldıran matmazellerin yerini tutamazdı. Ba-thilde'in Pierrette'e söylediği: "Teşekkür ederim matmazel," sözü on iki şarkıdan oluşan bir lirik şiir gibiydi.

Birinin adı Bathilde, ötekininki ise Pierrette idi. Biri bir Chargeboeuf, öteki bir Lorrain'di! Pierrette ufak tefek ve sağlıksız, Bathilde ise uzun boylu ve yaşam doluydu! Pierrette başkalarının merhametiyle besleniyordu, Bathilde ile annesi ise bağımsızdı! Pierrette stoff denilen sert, parlak yünden göğüslüklü bir entari giyiyor, Bathilde ise kendi entarisinin mavi kadifesini dalgalandırıyordu! Bathilde bölgenin en dolgun omuzlarına, kraliçelere özgü kollara sahipti, oysa

Pierrette'in kürekkemikleri ve kolları zayıftı! Pierrette Külkedisi, Bathilde ise periydi! Bathilde yakında evlenecekti, Pierrette ise evlenmeden ölecekti! Bathilde'e herkes hayrandı,

Pierrette'i ise kimse sevmiyordu! Zevk sahibi Bathilde'in çok güzel bir saç tuvaleti vardı, Pierrette ise saçlarını küçük bir başlık altında gizliyor, modadan hiçbir şey anlamıyordu! Sonuç: Bathilde her şeydi, Pierrette hiçbir şey değildi. Gururlu Breton'lu kız, bu korkunç şiiri iyi anlıyordu.

— Merhaba yavrum, dedi ona Madam de Chargeboeuf yukarıdan bir bakışla ve sivri burnundan gelen sesiyle.

Vinet, Pierrette'e bakıp üç ton üzerinden şöyle söyleyerek bu aşağılamaları doruk noktasına ulaştırdı:

— Oh! Oh! Oh! Bu akşam ne kadar güzeliz Pierrette!

— Güzel sözünü, dedi zavallı çocuk, bana değil kuzininize söylemelisiniz.

— Oo! Kuzinim her zaman güzeldir, dedi avukat. Öyle değil mi Rogron baba? diye sordu ev sahibine dönüp eline vurarak.

— Evet, diye yanıt verdi Rogron.

— Ona neden inanmadığı şeyleri söyletmeye çalışıyorsunuz ki? Beni hiçbir zaman zevkine uygun bulmadı, dedi Bathilde, Rogron'un önünde durarak. Doğru değil mi? Bana bakın.

Rogron ona baştan aşağı hayranlıkla baktı ve başı okşanan bir kedi gibi hafifçe gözlerini yumdu.

— Siz, dedi, çok güzel, çok tehlikelisiniz.

— Neden?

Rogron şöminede yanan odunlara baktı ve yanıt vermedi. Bu sırada Matmazel Habert ve arkasından gelen albay içeriye girdiler. Herkesin düşmanlığını kazanmış olan Céleste Habert kendinden yana yalnızca Sylvie'yi görüyordu, herkes ona saygı, incelik ve sevgi dolu bir ilgi gösteriyor, ama herkes arkasından kuyusunu kazıyordu, öyle ki matmazel bu ilgi gösterileri ile kardeşinin kendisinde uyandırdığı güvensizlik duygusu arasında kalıyordu. Papaz yardımcısı, savaş alanından uzak olsa da, her şeyi tahmin edebiliyordu. Bu yüzden, kız kardeşinin ümitlerinin kırıldığını anladığında, Rogron'ların en korkunç hasımlarından biri oldu. Matmazel Habert bir yatılı kız okulu müdiresi olmasaydı, bir ilkokulda öğretmenlik yapacağı için, herkes onu hemen kendine göre betimleyecekti. Kadın ilkokul öğretmenlerinin başlıklarını kendilerine göre giyme tarzları vardır. Nasıl yaşlı İngiliz kadınları türbanların tekelini elde ettilerse, bu ilkokul öğretmenleri de bu başlıklarının tekelini ellerinde bulunduruyorlar. Bu başlıklar çiçeklerle, çoğunlukla da yapma çiçeklerle kaplı. Uzun süre dolaplarda kalan böyle bir başlık her zaman hem yeni hem eskidir. Bu kızlar saygınlıklarını ressamların mankenlerini taklit ederek elde ettiklerini sanırlar, iskemlelelerinin üstüne değil, kalçalarının üstüne otururlar. Kendilerine seslenildiğinde, yalnızca başlarını çevirecek yerde, tüm gövdeleriyle dönerler ve entarileri gıcırdadığında insan bir kalıbı andıran bu mekanizmanın yaylarının bozulmuş olduğunu düşünebilir. Bu türün ideal bir örneği olan Matmazel Habert'in bakışları sert, ağzı buruşuktu ve kırışıklarla dolu çenesinin altındaki başlığın gevşek ve rengi soluk bağcıkları o hareket ettikçe gidip geliyordu. Alabildiğine gelişen filbaharlar gibi uzamalarına izin verdiği tüylerle süslü, biraz belirgin, biraz kahverengi iki beni vardı ki bu da onun biraz olsun hoş görünmesini sağlıyordu. Son olarak tütün içtiğini ama içme tarzının hiç de zarif olmadığını

söyleyelim. Boston oyunu için hazırlık başladı. Sylvie'nin karşısında Matmazel Habert vardı, albay da yanda, Madam de Chargeboeuf'ün önünde yer aldı. Bathilde annesiyle Rogron'un yanında kaldı. Sylvie, Pierrette'i kendisiyle albayın arasına yerleştirdi. Rogron, Mösyö Néraud, Mösyö Cournant ve eşinin gelme ihtimalini göz önünde bulundurarak onlar için öteki masayı hazırladı. Vinet ve Bathilde whist oynamayı biliyorlardı; bu oyunu Mösyö ve Madam Cournant da biliyorlardı. Provins'lilerin dedikleri gibi bu de Chargeboeuf hanımefendiler, Rogron'lara ne zaman gelseler, şöminenin üstündeki büyük şamdanlarla duvar saati arasında iki lamba parıldıyordu, masalar da kilosu seksen metelikten mumlarla aydınlatılıyordu, mumların parası zaten iskambil kâğıtlarının bedeline dâhildi.

— Ee, Pierrette, sen artık işine bak kızım, dedi onun albayın oyununu izlediğini gören Sylvie, yapmacık bir tatlılıkla.

Sylvie, Pierrette'e herkesin içinde hep çok iyi davranıyormuş gibi görünüyordu. Bu alçakça aldatmaca dürüst Breton'lu kızı öfkelendiriyor ve kuzinini küçük görmesine yol açıyordu. Pierrette nakışını eline aldı, ama ilmikleri çekerken Gouraud'nun eline bakmayı sürdürüyordu. Gouraud yanında bir kız olduğunun farkındaymış gibi görünmüyordu. Sylvie albayı izliyor, bu aldırmazlığı son derecede kuşkulu buluyordu. Gecenin bir anında, evde kalmış kız kupayla büyük bir mutsuzluk[21] aşaması başlattı, torba fişlerle doluydu, ayrıca içinde yirmi yedi metelik vardı. Cournant'larla Néraud gelmişlerdi. Yaşlı vekil yargıç Desfondrilles şöminenin önünde, ceketinin etekleri yukarıya kıvrılmış, sırtı ateşe dönük olarak duruyordu; Adalet Bakanlığı onu sorgu yargıçlığına atamakla yargıç vasfını kabul etmişti, ama asil yargıçlığı söz konusu olduğunda yeteneğinin bu görev için yeterli olduğu söylenemezdi, iki aydır Tiphaine'lerin partisini bırakmış ve Vinet'nin partisine yönelmişti. Matmazel de Chargeboeuf'ün parıldadığı bu görkemli salona bakıyordu, çünkü bu kırmızı dekorasyon özellikle bu çok güzel hanımın cazibesini daha da belirginleştirmek için hazırlanmışa benziyordu. Sessizlik sürüyordu, Pierrette mutsuzluk aşamasındaki oyunu seyrediyordu, Sylvie'nin dikkati de oyunun uyandırdığı ilgi yüzünden yön değiştirmişti.

— Onu oynayın, dedi Pierrette albaya kupayı göstererek.

Albay kupayı oynadı, kupalar Sylvie ile onun elindeydi, albay kupa asını buldu, oysa bu kâğıdı beş küçük kâğıtla birlikte daha önce Sylvie saklıyordu.

— Bu el dürüst oynanmadı, Pierrette elimi gördü, albay da onun öğüdüne göre oynadı.

— Ama matmazel, dedi Céleste, kupanın sizde olduğunu anlayan albayın kupayla devam etmesi gerekiyordu!

Bu söz Desfondrilles'i, Provins'de oyun sırasındaki küçük hesapları alay konusu yapmış ve bu kentte Picard'ın Piyango Evi[22] adlı komedisindeki Rigaudin rolünü oynayan kurnaz adamı gülümsetti.

— Oyun albayın, dedi Cournant neler olup bittiğini anlamadan.

Sylvie, Habert'e öfkesini gizlemeye çalıştığını belli edercesine sertçe baktı; bu, evde kalmış bir kızdan başka bir evde kalmış kıza fırlatılan o bakışlardan biriydi.

— Pierrette elimi gördünüz, dedi Sylvie, gözlerinin kuzininin üstüne dikerek.

— Hayır, kuzinim.

— Hepinizi izliyordum, dedi arkeolog yargıç, küçük kızın yalnızca albayı gördüğüne tanığım.

— Yok canım! dedi şaşıran Gouraud, küçük kızlar gözlerini usulca kaydırmayı pek güzel bilirler.

— Ya! dedi Sylvie.

— Evet, dedi yeniden konuşmaya başlayan Gouraud, size kötü bir oyun oynamak için elinize bakmış olabilir. Öyle değil mi, küçük güzelim?

— Hayır, dedi dürüst Breton'lu kız, böyle bir şey yapamam, o zaman kuzinime tavsiyede bulunurdum.

— Bir yalancı, ayrıca da küçük bir budala olduğunuzu pekâlâ biliyorsunuz, dedi Sylvie. Bu sabah olan bitenlerden sonra sizin sözlerinize nasıl inanılabilir ki? Siz bir...

Pierrette kuzininin sözünü tamamlamasına izin vermedi. Bir sürü hakaretin yağacağını sezerek ayağa kalktı, yanına mum almadan salonu terk edip odasına çıktı. Sylvie öfkesinden sapsarı kesildi ve mırıldanarak şöyle dedi:

— Bunun cezasını çekecek.

— Mutsuzluk'un payını ödüyor musunuz? dedi Madam de Chargeboeuf.

Bu sırada zavallı Pierrette alnını yargıcın açık bıraktığı koridor kapısına çarptı.

— Oh olsun! diye bağırdı Sylvie.

— Ne oldu kıza? diye sordu Desfondrilles.

— Yalnızca hak ettiğini buldu, diye yanıt verdi Sylvie.

— Başını kötü bir şekilde çarpmış olabilir, dedi Matmazel Habert.

Sylvie, Pierrette'e ne olduğunu görmek bahanesiyle ayağa kalkarak mutsuzluk payını ödememeye çalıştı, ama Madam de Chargeboeuf onu durdurdu.

— Önce bize borcunuzu ödeyin, dedi gülerek, çünkü geri geldiğinizde, olur ya, hiçbir şeyi anımsamazsınız.

Eski tuhafiyeci kızın borçlarını ödemeyerek ya da mızıkçılık yaparak uyandırdığı güvensizlikten kaynaklanan bu öneriyi herkes onayladı. Sylvie, Pierrette'i kendi haline bırakıp yeniden yerine oturdu, bu aldırmazlık da kimseyi şaşırtmadı. O andan itibaren Sylvie hep kafası başka yerdeymiş gibi görünüyordu. Oyun saaat dokuz buçuğa doğru bittiğinde, şöminenin köşesinde bir berjer koltuğa gömüldü ve ancak selamlaşmalar ve vedalaşmalar için ayağa kalktı. Albay onu çok zor bir duruma düşürmüştü, artık onun hakkında ne düşüneceğini bilmiyordu.

— Erkekler ne kadar ikiyüzlü! dedi uykuya dalarken.

Pierrette başını kapıya çok kötü bir şekilde çarpmış, ertesi sabah kulaklarının hizasında, genç kızların kıvırdıkları saçlarını ayırdıkları yerde yoğun morartılar oluşmuştu.

— Tanrı sizi cezalandırdı, dedi ona kuzini ertesi sabah kahvaltı sırasında, bana karşı geldiniz, beni

dinlemeyip sözümü bitirmeden çekip giderek saygısızlık ettiniz ve işte cezanızı buldunuz.

— Ama yine de, dedi Rogron, başına tuzlu suyla ıslatılmış bir bez koymak gerekiyor.

— Yok canım! Önemli bir şey değil kuzenim, dedi Pierrette.

Zavallı çocuk vasisinin bu önerisini bir şefkat belirtisi olarak görecek noktaya gelmişti.

Hafta başladığı gibi sürekli sıkıntılar içinde bitmişti. Sylvie tüm dehasını kullandı ve zorbalığını incelikli bir şekilde uygulayabileceği son derece vahşi yöntemler bulmaya çalıştı. Illinois yerlileri, Cherokeeler, Mohikanlar ondan ders alabilirlerdi.

Pierrette dile getirilemez acılardan, başında hissettiği ağrılardan yakınmak cesaretini gösteremedi. Kuzininin hoşnutsuzluğu onun Brigaut ile ilgili açıklama yapmamasından kaynaklanıyordu, Pierrette de Bretonlara özgü bir inatçılıkla bu konudaki haklı sessizliğini korumakta diretiyordu. Şimdi herkes çocuğun kaybettiğini sandığı ve Provins'e geldiğini öğrenmekten mutluluk duyarak yanında olmasını istediği Brigaut ortaya çıktığında, ona nasıl bakacağını anlayacaktır. Brigaut'yu görmek onun için ne büyük bir mutluluktu! Çocukluk arkadaşının görünüşü uzaktan vatanına bakan bir sürgünün, gökyüzüne bakan bir inanç kurbanının haline benzetilebilirdi; bu kurbanın ikinci bir görme yeteneğiyle donanmış gözleri, işkencenin tüm şiddetiyle sürdüğü sırada, gökyüzüne süzülme gücüne sahipti. Binbaşı'nın oğlu, Pierrette'in son bakışını o kadar iyi anlamıştı ki, tahtalarını rendelerken, pergelini açarken, ölçülerini alırken ve mobilyalarını düzeltirken onunla haberleşmenin yolunu bulabilmek için kafa patlatıyordu. Brigaut sonunda son derece basit bir çözüm buldu. Gecenin belli bir saatinde, Pierrette ucuna mektubunu bağlayacağı bir ipliği aşağıya sarkıtacaktı. Başında oluşan cerahat ve bünyesinin zayıflığı gibi iki sağlık sorununun yol açtığı korkunç acıların ortasında Pierrette, Brigaut ile mektuplaşmak düşüncesiyle teselli buluyordu. Bu iki yüreği aynı istek ateşliyordu. Ayrı olsalar da anlaşıyorlardı! Pierrette yüreğine darbe aldığında ve başında bir zonklama hissettiğinde içinden hep şöyle söylüyordu:

— Brigaut burada! Ve o zaman yakınmadan acısına katlanıyordu.

Brigaut kilisedeki ilk rastlaşmalarından sonra pazar kurulduğu gün, kız arkadaşının yolunu gözlüyordu. Onu böyle solgun bir halde, dalından kopmak üzere olan bir kasım yaprağı gibi titrerken gördüğünde, Brigaut da soğukkanlılığını yitirmeden o korkunç Sylvie'nin pazarlık ettiği manav kadınla meyve almak üzere pazarlık etmeye başladı. Brigaut, Pierrette'in eline bir pusula sıkıştırabildi, bunu da doğal olarak kadın manavla şakalaşırken, bir düzenbaz gibi istifini bozmadan becerdi; sanki asıl mesleği buydu, kulaklarında uğuldayıp yüreğinden fokurdayarak çıktıktan sonra atardamarlarıyla toplardamarlarını yaran sıcak kana karşın, bu işi büyük bir soğukkanlılıkla yaptı. Brigaut dışardan, eski bir kürek mahkûmu gibi kararlı görünse de, içi tıpkı iki tehlike, iki uçurum arasında kalıp da ölümcül bunalımlar geçiren kimi anneler gibi masumca titriyordu. Pierrette'in de Brigaut gibi başı döndü, kâğıdı önlüğünün cebine sıkıştırdı. Elmacık kemikleri üstündeki lekelerin rengi kızgın ateşlerin kiraz kırmızısı rengine dönüştü. İki genç de farkına varmadan, sıradan yaşanan on aşkı bastıracak duygular yaşadı. Bu an ruhlarında heyecanlarla yüklü bir kaynak yarattı. Breton lehçesini bilmeyen Sylvie, Brigaut'nun bir âşık olduğunu anlayamazdı, Pierrette de cebindeki hazinesiyle eve döndü.

Bu iki zavallı çocuğun kötü koşullar yaşanmasa hiçbir zaman açığa çıkmayacak mektupları mahkemede korkunç bir duruşma sırasında belge olarak kullanılacaktı. İşte Pierrette'in o akşam

odasında okuduğu satırlar:

"Sevgili Pierrette, her gece yarısı, herkesin uyuduğu ama senin için uyanık kalacağım saatte, mutfak penceresinin altında olacağım. Pencerenden bana ulaşabilecek uzunlukta bir ip sarkıtabilirsin, böylece gürültü çıkmayacaktır; ipin ucuna da bana söylemek istediklerini yazdığın bir mektup bağlayacaksın. Ben de aynı şekilde sana yanıt vereceğim. Sana iyilik yapmaları gerekirken çok kötü davranan o sefil akrabaların sayesinde okuyup yazmayı öğrendiğini haber aldım! Pierrette, demek Fransa uğruna canını vermiş bir albayın kızı olarak, bu canavarların yemeklerini yapmak zorunda kaldın ha?.. Baksana, teninin o güzel rengi, o sağlıklı bünyen ne hale gelmiş! Sana neler oldu böyle Pierrette? Sana neler yaptılar? Rahatının yerinde olmadığını pekâlâ biliyorum. Ah, Pierrette! Bretagne'a dönelim. Tüm ihtiyaçlarını karşılayacak kadar para kazanabilirim: Günde üç frankın olabilir, çünkü günde dörtle beş frank arasında kazanıyorum, bana da otuz metelik yeter. Ah

Pierrette! Seni yeniden gördüğümden beri senin için Tanrı'ya dua ettim! Ondan senin tüm acılarını bana vermesini, sana da tüm zevkleri tattırmasını istedim. Seni himaye edermiş gibi görünen o insanlarla ne işin var? Büyükannen onlardan çok daha iyidir. Etrafa zehir saçan bu Rogron'lar sende neşe diye bir şey bırakmamışlar. Provins'de vaktiyle Bretagne'da olduğu gibi davranamıyorsun. Bretagne'a dönelim! Kısacası sana hizmet etmek, isteklerini yerine getirmek için buradayım, öyleyse bana ne istediğini söyleyeceksin. Paraya gereksinimin varsa, ikimiz için altmış eküm var; bu paraları avcuna koyup sevgili ellerini saygıyla öpmek yerine, ipliğin ucunda mektupla göndermenin acısını çekeceğim. Ah, zavallı Pierrette'im! Çok uzun süredir gökyüzünün mavisi benim için karardı. Acele edip seni zor durumda bıraktığımdan bu yana yüzüm hiç gülmedi. Seni bir gölge gibi gördüğümden beri akraban olacak o cadı mutluluğumuza engel oldu. Ne olursa olsun, her pazar Tanrı'ya birlikte dua ederek teselli bulacağız, Tanrı belki bizi daha iyi dinleyecektir. Sana veda etmiyorum sevgili Pierrette'im, bu gece yeniden görüşmek üzere."

Bu mektup Pierrette'i o kadar heyecanlandırdı ki kızcağız bir saatten uzun bir süreyi onu yeniden okumakla, ona bakmakla geçirdi; ama acıyla, yazacak bir şeyi olmadığını düşündü. Korkunç kuzinini uyandırmadan çatı katından yemek salonuna kadar zorlu bir yolculuk yaptı, burada mürekkep ve bir kalem bulabilirdi. Gece yarısından kısa bir süre önce, dava sırasında mahkemeye sunulan şu mektubu yazmıştı:

"Dostum, ah dostum! Evet, dostumsun benim, çünkü beni yalnızca sen, bir de büyükannem seviyorsunuz. Tanrı beni bu konuda bağışlasın, ama ikiniz de aynı derecede, ne fazla ne eksik, sevdiğim kişilersiniz. Anneciğimi tanımış olamayacak kadar küçüktüm, ama seni Jacques ve büyükannemi seviyorum, büyükbabamı da severdim. Tanrı onu cennete layık gördü! İflas ettiğine ki bu benim de iflasım olmuştu, çok üzüldü; kısacası geriye ikiniz kaldınız, sizi mutsuz olduğum ölçüde, daha çok seviyorum! Dolayısıyla, sizi ne kadar sevdiğimi anlamanız için ne kadar acı çektiğimi bilmeniz gerekiyor; ama bilmenizi istemiyorum, bu sizi çok üzer çünkü. Benimle köpeklerle bile konuşmadığımız gibi konuşuyorlar, bana insanların en kötüsü gibi davranıyorlar! Kendimi Tanrı'nın huzurundaymışım gibi boşuna sınava çekiyorum: Kendimi onlara karşı suçlu hissetmiyorum. Sen bana o gelin şarkısını söylemeden önce, Tanrı'nın iyilikseverliğini acı çekerken anlıyordum, çünkü beni bu dünyadan alması için ona yakardığım, kendimi de çok hasta hissettiğim sırada içimden şöyle söylüyordum: Tanrı beni duyuyor! Ama Brigaut, mademki sen buradasın, seninle Bretagne'a gidip beni seven büyükanneme yeniden kavuşmak istiyorum; bana sekiz bin frankımı çaldığını söylemiş olmaları vız gelir. Sekiz bin franka sahip olabilir miyim, Brigaut? Bu para benimse, sen ona sahip olabilir misin? Ama bunlar yalan; sekiz bin frankımız olsaydı, büyükannem Saint-Jacques'da olmazdı. Dertlerimi anlatıp da bu iyiliksever kadıncağızın son günlerinde huzurunu bozmak istemedim. Üzüntüsünden ölürdü. Ah, toruncuğuna bulaşık yıkatıldığını bir bilseydi! Mutsuz günlerinde ona yardım etmek istediğimde şöyle derdi: "Bırak şunu yavrucuğum, bırak, bırak, bebeğim, o güzel minik ellerini bozacaksın." Ama boş ver, tırnaklarım temiz ya! Çoğu zaman pazar sepetini taşıyamıyorum, pazar dönüşü kolum tutuluyor sanki. Bununla birlikte kuzenimle kuzinimin kötü olduklarını sanmıyorum. Beni her gün azarlamak onlarda bir alışkanlık haline geldi, ama öyle görünüyor ki onları bırakamayacağım. Kuzenim benim vasim. Canıma tak edip de kaçmak istediğim bir gün bunu onlara söylediğimde, kuzinim Sylvie jandarmanın peşime düşeceğini, yasanın vasimden yana olduğunu söyledi; azizler Tanrı'nın yerini tutamıyorlar ama vasiler anne ve babamızın yerini tutabiliyorlar, bunu çok iyi anladım. Paranı ne yapmamı istiyorsun, zavallı Jacques'ım? Onu yolculuğumuz için

sakla. Ah, seni, Pen-Hoël'i ve büyük gölü o kadar çok düşünüyordum ki! Mutlu dönemimizi oralarda yaşamaya başlamıştık, oysa şimdi kötüye gidiyorum gibime geliyor. Çok hastayım, Jacques! Başımda, kemiklerimde, sırtımda çok şiddetli ağrılar var; sonra böbreklerimde ne olduğunu bilmediğim, beni mahveden o sızılar. Yalnızca berbat şeylere, köklere, yapraklara karşı iştah duyuyorum; basılı kâğıtların kokusunu da seviyorum, onları koklamaktan hoşlanıyorum. Yalnız kalsam ağlayacağım anlar oluyor, çünkü keyfime göre herhangi bir şey yapmama izin verilmiyor; ağlamama bile izin yok. Gözyaşlarımı büyük acılarımız diye adlandırdığımız o iyilikleri kendisine borçlu olduğumuz varlığa sunmak için bile gizlenmem gerekiyor. Penceremin altında o gelin şarkısını söylemek gibi güzel bir fikri sana veren o varlık değil mi? Ah, Jacques, seni duymuş olan kuzinim bana bir âşığım olduğunu söyledi! Eğer benim âşığım olmak istiyorsan, beni çok sev; geçmişte olduğu gibi seni her zaman seveceğime ve senin sadık hizmetkârın olacağıma söz veriyorum.

Pierrette LORRAIN

Beni her zaman seveceksin, değil mi?"

Breton'lu kız mutfaktan bir ekmek kabuğu alıp içinde bir delik açarak mektubu buraya koymuş, böylece ipinin düzgün bir şekilde aşağı inmesini sağlamıştı. Gece yarısı aşırı derecede ihtiyatlı davranıp penceresini açtıktan sonra, mektubu ve ekmeği aşağıya sarkıttı, ekmek duvara ya da panjurlara çarparak kesinlikle gürültü yapamazdı. Brigaut'nun ipi çekip kopardıktan sonra sessizce uzaklaştığını hissetti. Brigaut meydana ulaştığında, Pierrette onu yıldızların ışığında belli belirsiz görebildi; o da şamdandan yayılan ışığın aydınlattığı Pierrette'i seyredebiliyordu. İki çocuk iki saat boyunca böylece kalakaldılar; Pierrette gitmesi için Brigaut'ya işaret ediyor, Brigaut gidiyor, Pierrette kalıyordu; Brigaut yeniden gelip orada dikiliyor, Pierrette de ona yeniden meydandan ayrılmasını buyuruyordu. Bu oyun küçük kız penceresini kapatarak yatmaya gidip lambasını söndürünceye kadar birçok kez yinelendi. Pierrette ne kadar acı çekiyorsa da yatağa girer girmez mutlu bir şekilde uykuya daldı: Başucunda Brigaut'nun mektubu vardı. Ezilmişler gibi uyudu, meleklerin güzelleştirdiği, Raffaello'nun şöyle bir görür gibi olup da resmettiği o olağanüstü güzel arabesklerle dolu, altın sarısı ve denizaşırı rüyalarla süslü bir uykuydu bu.

Tinsel âlemin bu narin fiziksel doğaüstünde öyle bir etkisi vardı ki ertesi gün Pierrette neşeli ve bir tarlakuşu kadar hafif, mutlu ve keyifli kalktı yatağından. Böyle bir değişiklik kuzininin gözünden kaçamazdı. Kuzin bu kez onu paylamak yerine saksağanlara özgü bir dikkatle izlemeye koyuldu. Bunca mutluluk neden kaynaklanıyordu? Bu soruya bir zulmetme isteği değil, bir kıskançlık düşüncesi yol açmıştı. Albay, Sylvie ile ilgelenmiş olmasaydı, Sylvie, Pierrette'e eskisi gibi şöyle derdi:

— Pierrette, size söylenenler karşısında ya çok tepkisel ya da çok tasasızsınız! Evde kalmış kız, evde kalmış kızların tarzıyla, Pierrette'i casus gibi izlemeye karar verdi. O gün bir fırtına öncesinde olduğu gibi kaygı verici ve sessiz geçti.

— Demek artık acı çekmiyorsunuz, matmazel? dedi Sylvie akşam yemeği sırasında. Tüm bunları bizi üzmek için yaptığını söylüyordum ya sana! diye kardeşine bağırarak seslendi, Pierrette'in yanıtını beklemeden.

— Tam tersine, kuzinim, ateşim var ama...

— Ne ateşi? Pek şen şakraksınız. Belki de birini yeniden gördünüz ha?

Pierrette titreyip gözlerini tabağının üstüne indirdi.

— Tartuffe! diye bağırdı Sylvie. Ön dört yaşında! Şimdiden! Ne yetenek ya! Demek şimdi mutsuz rolünü oynayacaksınız, öyle mi?

— Ne demek istediğinizi anlamıyorum, dedi Pierrette, o güzel kahverengi gözlerini kuzinine doğru kaldırarak.

— Bugün, dedi Sylvie, bir şamdanla yemek salonunda oturup çalışacaksınız. Salonda fazlasınız. Gözdelerinize öğüt vermek için oyunda elime bakmanızı istemiyorum.

Pierrette istifini bozmadı.

— İçinden pazarlıklı! diye bağırdı Sylvie dışarıya çıkarken.

Kız kardeşinin söylediklerinden hiçbir şey anlamayan Rogron, Pierrette'e şöyle dedi:

— İkinizin arasında neler dönüyor? Kuzininle iyi geçinmeye çalış Pierrette, o çok hoşgörülüdür, çok yumuşak başlıdır; onu kızdırıyorsan, suç kesinlikle sende olmalı. Neden birbirinize giriyorsunuz? Ben sakin yaşamayı severim. Matmazel Bathilde'e bak, onu örnek almalısın.

Pierrette her şeye katlanabilirdi, Brigaut kuşkusuz gece yarısı ona bir yanıt getirecekti; bu bekleyiş ertesi gün için onun desteğiydi. Ama artık dayanma gücünün sınırına gelmişti! Duvar saatlerinin çalışını dinleyerek ve gürültü yapmaktan korkarak uyumadı, ayakta kaldı. Sonunda saatler gece yarısını çaldığında, yavaşça penceresini açtı; bu kez birçok sicimi uç uca bağlayarak elde ettiği bir ipi kullandı. Brigaut'nun ayak seslerini duymuştu, ipi çekip mektubu okuduğunda sevince boğuldu:

"Sevgili Pierrette, bu kadar acı çekiyorsan, beni bekleyerek yorulmaman gerekir. Chouan'lar[23] gibi seslendiğimi duyacaksın. Bereket versin, babam bana onları taklit etmeyi öğretti. Üç kez baykuş gibi öteceğim, o zaman benim geldiğimi ve bana ipi uzatman gerektiğini anlayacaksın, ama birkaç günden önce gelmeyeceğim. Sana iyi bir haber vereceğimi umuyorum. Ah, Pierrette, ölmek ha! Ama Pierrette, bunu nasıl düşünebilirsin? Tüm yüreğim titredi, bu düşünceyle öleceğimi sandım. Hayır, Pierrette, ölmeyeceksin, mutlu bir yaşam sürdüreceksin ve yakında sana işkence edenlerden kurtulacaksın. Seni kurtarmak için yaptıklarımda başarılı olamazsam, adalete başvuracağım ve gökyüzüne, yeryüzüne karşı o iğrenç akrabalarının sana nasıl davrandıklarını anlatacağım. Sadece birkaç gün daha acı çekeceksin, bundan eminim: Sabırlı ol, Pierrette! Brigaut, göl üstünde kayar gibi giderken, az kalsın içinde birlikte öleceğimiz o kocaman çukurdan seni çıkardığı sırada olduğu gibi üzerine titriyor. Hoşça kal sevgili Pierrette, Tanrı kısmet ederse, birkaç gün sonra mutlu olacağız. Ne yazık! Birleşmemize engel olabilecek tek şeyi sana söylemeye cesaret edemiyorum. Tanrı bizi seviyor!

Birkaç gün sonra demek ki sevgili Pierrette'imi özgür, kaygısız durumda, ona bakmama kimse engel olmadan görebileceğim, çünkü sana öyle susadım ki Pierrette! Beni sevmek ve sevdiğini bana söylemek lütfunda bulunan Pierrette. Evet, Pierrette, senin âşığın olacağım, ama senin layık olduğun serveti kazandığımda. O zamana kadar senin için yalnızca hayatını sana adamış sadık bir hizmetkâr olmak istiyorum. Hoşça kal.

Jacques BRIGAUT"

İşte binbaşı'nın oğlunun Pierrette'e söylemediği şey: Brigaut aşağıdaki mektubu Nantes'da bulunan

Madam Lorrain'e yazmıştı:

"Madam Lorrain, gelip almazsanız, kendisine kötü davranıldığı için sağlığı gittikçe bozulan torununuz yakında ölecek; onu tanımakta güçlük çektim ve durumu kendiniz değerlendiresiniz diye, bu mektuba Pierrette'den aldığım mektubu ekliyorum. Burada torununuzun servetine el koymuş biri olarak biliniyorsunuz, kendinizi bu suçlamadan aklamanız gerekiyor. Mümkünse bir an önce gelin, hâlâ mutlu olabiliriz, ama geç kalırsanız, Pierrette'in mezarını ziyaret edebilirsiniz.

Sadık hizmetkârınızdan saygılarla.

Jacques BRIGAUT

Mösyö Frappier'in marangozhanesi, Grand'rue,

Provins."

Brigaut, Pierrette'in büyükannesinin ölmüş olmasından korkuyordu.

Breton'lu kızın masumca âşığım dediği kişinin mektubu onun için neredeyse bir bilmece gibi olsa da, bu mektuba tüm iyi niyetiyle inandı. Yüreğinde çölde yolculuk yapanların bir kuyunun çevresindeki palmiyeleri uzaktan gördüklerinde yaşadıkları heyecanı hissetti. Birkaç gün içinde mutsuzluğu sona erecekti, Brigaut öyle söylüyordu, çocukluk arkadaşının verdiği söze güvenerek uyudu, yine de bu mektubun içeriğini önceki mektupla birlikte düşündüğünde, zihnine ürkütücü bir şekilde yayılan şu korkunç düşünceye kapıldı.

— Zavallı Brigaut, dedi kendi kendine, nasıl bir çukura düştüğümü bilmiyor.

Pierrette'i de, penceresinin altındaki Brigaut'yu duymuş olan Sylvie ayağa kalkıp panjurlar arasından meydanı incelemek üzere koştu ve ay ışığında bir adamın albayın oturduğu eve doğru uzaklaştığını gördü; Brigaut bu evin önünde durmuştu. Evde kalmış kız yavaşça kapısını açtı, yukarıya çıktı, Pierrette'in odasında ışık görünce çok şaşırdı, anahtar deliğinden baktı, ama hiçbir şey göremedi.

— Pierrette, dedi, hastalandınız mı?

— Hayır, kuzinim, dedi şaşıran Pierrette.

— Öyleyse neden gece yarısı odanızda ışık var? Açın. Ne yaptığınızı öğrenmek istiyorum.

Pierrette yalınayak gelip kapıyı açtı ve kuzini Pierrette'in böyle ansızın yakalanacağını düşünmediği için toplayıp kaldırmadığı üst üste yığılı ipi gördü. Pierrette ipin üstüne atladı.

— Ne işinize yarıyor bu?

— Hiçbir şeye, kuzinim.

— Hiçbir şeye mi? dedi Sylvie. Demek öyle ha! Hep yalan söylüyorsunuz. Böyle cennete gidemezsiniz. Yatıp uyuyun, üşüyorsunuz.

Sylvie daha fazla bir şey sormadan, Pierrette'i bu merhametli davranış karşısında dehşet içinde bırakarak çekip gitti. Parlamak yerine, ansızın albayla Pierrette'i suçüstü yakalamaya, mektupları ele geçirmeye ve kendisini aldatan iki âşığı faka bastırmaya karar vermişti. Karşı karşıya kaldığı tehlikeyi sezen Pierrette, o iki mektubu korsesine yerleştirip kâğıtların üstünü bir bezle örttü.

Pierrette ile Brigaut'nun aşk ilişkileri burada sona erdi.

Pierrette arkadaşının kararlılığından çok mutlu oldu, çünkü kuzininin kuşkuları kanıt bulamayınca ortadan kalkacaktı. Gerçekten de Sylvie üç gece uyumadı ve üç akşam da albayı gözetlemekle geçirdi, ama ne Pierrette'in odasında, ne evde, ne dışarıda onların gizli ilişkilerini ortaya çıkaracak hiçbir şey bulamadı. Pierrette'i günah çıkarmaya gönderdi ve bu sırada casuslara ve Paris'in girişlerindeki görevlilere özgü bir titizlikle çocuğun odasını karış karış aradı. Hiçbir şey bulamadı. Öfkesi insan duygularının doruk noktasına ulaştı.

Pierrette orada olsaydı, kuşkusuz onu acımadan döverdi. Bu karakterde bir kız için kıskançlık bir duygudan daha çok bir uğraştı. Sylvie yaşıyor, yüreğinin çarptığını hissediyor, o zamana kadar hiç tanımadığı duyguları yaşıyordu: En ufak bir hareket onu uyanık tutuyordu, en hafif gürültüleri dinliyor, Pierrette'i iç karartıcı bir kaygıyla izliyordu.

— Bu küçük sefil kız beni öldürecek! diyordu.

Sylvie'nin kuzinine karşı sert davranışları giderek acımasızlık derecesine ulaştı ve Pierrette'in içinde bulunduğu acıklı durumu daha kötüleştirdi. Zavallı küçük kızın sürekli ateşi vardı ve başındaki ağrılar dayanılmaz hale geldi. Sekiz gün içinde Rogron'ların evinin gediklilerinin karşısında acı çeken bir insan yüzüyle göründü, böyle bir yüz kuşkusuz yüreğinde biraz merhamet olanları duygulandırırdı, ama Doktor Néraud belki de Vinet'nin kışkırtmasıyla gelmekte bir hafta gecikti. Sylvie'nin kuşkulandığı albay, Pierrette'e karşı en ufak bir ilgi gösterirse evliliğinin suya düşmesinden korkuyordu.

Bathilde bu çocuktaki değişikliği, doğal ve tehlikesiz bir bunalım olarak açıklıyordu. Sonunda, bunca acıya dayanamayan Pierrette bir pazar akşamı kalabalık salonda kendinden geçti ve kızın bayıldığını ilk fark eden albay Pierrette'i kucağına alıp kanepelerden birinin üstüne taşıdı.

— Numara yaptı, dedi Sylvie, Matmazel Habert'e ve kendisiyle birlikte oyun oynayanlara bakarak.

— Sizi temin ederim ki kuzininiz çok kötü durumda, dedi albay.

— Kucağınızdayken keyfi yerindeydi, dedi Sylvie albaya iğrenç bir gülümsemeyle.

— Albay haklı, dedi Madam de Chargeboeuf, bir doktor çağırmalısınız. Bu sabah kiliseden çıkarken herkes Matmazel Lorrain'in her halinden belli olan hastalığından söz ediyordu.

— Ölüyorum, dedi Pierrette.

Desfondrilles, Sylvie'yi çağırıp ona kuzininim entarisini çıkarmasını söyledi. Numara yapıyor! diyerek kızın yanına koşan Sylvie entariyi çıkardı, sıra korseye geliyordu ki Pierrette o an insanüstü bir güçle doğruldu ve bağırdı: "Hayır! Hayır! Gidip yatacağım."

Sylvie korseye dokunmuş ve kâğıtları hissetmişti. Pierrette'in çekip gitmesine izin verdikten sonra çevresindekilere dönerek: "Ee, ne diyorsunuz hastalığı için? Numara yapıyor! Bu çocuğun ne kadar ahlaksız olduğunu bilemezsiniz," dedi.

Toplantıdan sonra çok öfkeli olan ve öc almak isteyen Sylvie, Vinet'yi alıkoydu, veda ederken albaya kaba davrandı. Albay, Vinet'ye belirli bir bakış fırlattı, bu bakış onun karnını bile tehdit ediyor, sanki karnında bir merminin yerini gösteriyordu. Sylvie, Vinet'den kalmasını rica etti. Yalnız kaldıklarında, evde kalmış kız ona şöyle dedi:

— Albayla asla evlenmeyeceğim!

— Bu konuda kararlı olduğunuza göre konuşabilirim, dedi Vinet. Albay benim dostum, ama ben daha çok sizin dostunuzum: Rogron bana hiçbir zaman unutamayacağım hizmetlerde bulundu. Ben acımasız bir düşman olduğum kadar da iyi dostum. Kuşkusuz, Meclis'e girersem, nerelere kadar yükseleceğim görülecektir, Rogron da bana göre Genel Tahsildar olacaktır... Öyleyse, bu konuşmamızdan kimseye söz etmeyeceğinize yemin ediyor musunuz bana? Sylvie başını "evet"

dercesine salladı.

— Öncelikle, bu albayın kâğıt oyununda olduğu gibi usta bir oyuncu olduğunu söyleyebilirim.

— Ya! dedi Sylvie.

— Tutkusu yüzünden içine düştüğü sıkıntılar olmasaydı, belki şimdi mareşaldi, diye devam etti avukat. Ayrıca, servetinizi yok edebilirdi! Anlaşılması güç bir adamdır. Çocukların eşlerin isteğine bağlı olarak doğabileceğini sanmayın: Tanrı verir çocukları, o zaman da başınıza neler gelebileceğini bilirsiniz. Hayır, evlenmek istiyorsanız, Meclis'e girmemi bekleyin, o zaman mahkeme başkanı olacak o yaşlı Desfondrilles ile evlenebilirsiniz. Öcünüzü almak için, kardeşinizi Matmazel Chargeboeuf ile evlendirin, ben onun rızasını almayı üstleniyorum, matmazel iki bin franklık ranta sahip olacaktır, siz de benim gibi Chargeboeuf'lerin hısımı olursunuz. İnanın, bir gün Chargeboeuf'ler bize kuzen gözüyle bakacaklardır.

— Gouraud, Pierrette'i seviyor, diye yanıt verdi Sylvie.

— Elbette sevebilir, dedi Vinet, siz öldükten sonra da onunla evlenebilir.

— Güzel hesap doğrusu, dedi Sylvie.

— Söyledim size, tilki gibi kurnazdır! Servetinizi kuzenlerinize ya da kuzinlerinize bırakmak için bekâr kalmayı istediğinizi söyleyerek kardeşinizi evlendirin. Pierrette ile Gouraud'yu bir çırpıda yakalarsınız; adamın size nasıl surat astığını göreceksiniz.

— Ah, bu doğru! diye bağırdı evde kalmış kız, engellerim onları. Kız bir mağazada çalışmaya başlar, pek fazla da kazanamaz. Beş parasız zaten, bizim gibi yapsın, çalışsın!

Vinet planını inatçılığını iyi bildiği Sylvie'nin kafasına soktuktan sonra çekip gitti. Evde kalmış kız sonunda bu planın kendisine ait olduğuna inanacaktı. Vinet albayı meydanda puro içerek kendisini beklerken buldu.

— Durun! dedi ona Gouraud. Beni yıktınız. Ama yıkıntıda sizi gömecek kadar taş var.

— Albay!

— Albay yok, size gününüzü göstereceğim, öncellikle şunu bilin ki, hiçbir zaman milletvekili olamayacaksınız...

— Albay!

— On oy hakkım var, seçim de...

— Albay, beni dinler misiniz? Yalnızca o yaşlı Sylvie mi var? Az önce sizi aklamaya çalıştım: Sylvie, Pierrette'e mektup yazdığınıza inanıyor, gece yarısı evinizden çıkıp kızın penceresinin altına geldiğinizi görmüş...

— Güzel buluş!

— Kardeşini Bathilde ile evlendirip servetini onların çocuklarına bırakacak.

— Rogron'a bir şey kalmayacak mı?

— Elbette, dedi Vinet. Ama size yüz elli bin frankı olan genç ve hoş birini bulacağıma söz veriyorum. Delirdiniz mi siz? Bizim aramızın bozulması mümkün mü? Durum istemediğim halde sizin aleyhinize dönüştü, ama siz beni tanımıyorsunuz.

— Eh, öyleyse tanışmalıyız! dedi albay. Seçimlerden önce, beni elli bin eküsü olan bir kadınla evlendirin, ama hizmetçinizle değil. Geçimsiz insanlardan hoşlanmam, zaten nalıncı keseri gibi hep kendinize yonttunuz. İyi akşamlar.

— Göreceksiniz, dedi Vinet albayın elini sevgiyle sıkarak.

Sabah saat bire doğru, bir baykuşun çok iyi taklit edilmiş, belirgin sesi meydanda üç kez çınladı; Pierrette bu sesi ateşli uykusu içinde duydu, ter içinde ayağa kaktı, penceresini açtı, Brigaut'yu gördü ve ona küçük bir ipek yumağı attı, o da bu yumağın ucuna bir mektup bağladı. O akşamki olayların ve kararsızlıklarının etkisiyle huzursuz olan Sylvie uyumuyordu, yakınlarda bir baykuş olduğunu sandı.

— Ah, ne uğursuz hayvandır şu! Ama o da ne! Pierrette kalkıyor! Nesi var acaba?

Sylvie, çatı katının penceresinin açıldığını duyunca hemen penceresine koştu ve panjurların arasından Brigaut'nun kâğıdının hışırtısını işitti.

Gömleğinin bağlarını sıkıp hızla Pierrette'in odasına çıktı, onu ipek yumağı açıp içinden mektubu çıkarırken gördü.

— Ah, yakaladım sizi! diye bağırdı evde kalmış kız, pencereye koşup son süratle kaçan Brigaut'yu gördüğünde. O mektubu bana vereceksiniz.

— Hayır, kuzinim, dedi Pierrette. O anda ruhunun da desteğiyle, gençliğin verdiği o sınırsız esinlerin birinden etkilenip, umutsuzluk içindeki kimi ulusların tarihinde hayranlıkla izlediğimiz o direnişlerin yüceliğine erişmişti.

Pierrette gerileyip mektubunu eline alacak kadar zaman buldu, onu avcunda karşı konamaz bir güçle sıktı. Bu manevrayı gören Sylvie, Pierrette'in o narin, beyaz elini ıstakoz kıskaçlarını andıran ellerinin arasına alıp sıkarak açmaya çalıştı. Tanrı'nın her türlü güce karşı desteklediği ve bahtsızlarla kendi arasındaki gizli bir bağ gibi sakladığı tek hazine olan düşünceye kasteden her şey gibi korkunç, utanç verici bir mücadele başladı. Biri cansız, öteki adamakıllı güçlü olan bu iki kadın gözlerini birbirlerinden ayrımıyorlardı. Pierrette'e celladına, Güzel Philippe'in huzurunda göğsüne bir sağdan bir soldan darbeler alan Templier tarikatı şövalyesinin gözleriyle bakıyordu, bu korkunç sahneye dayanamayan Güzel Philippe yıldırım çarpmış gibi oradan ayrılmıştı. Sylvie kıskanç bir kadın olarak bu büyüleyici bakışa gözlerinde çakan korkunç şimşeklerle yanıt veriyordu. Ürkütücü bir sessizlik sürüyordu. Breton'lu kızın sıkılı parmakları kuzininin girişimlerine bir çelik blokun direnciyle karşı koyuyordu. Sylvie, Pierrette'in kolunu büküyor, parmaklarını açmaya çalışıyor, ama başaramayınca tırnaklarını boşuna bir çabayla etine batırıyordu. Sonunda, korkunç bir öfkeyle Pierrette'in parmaklarını ısırmak, böylece onu duyduğu acıyla pes ettirmeye çalışmak için kapalı yumruğunu dişlerine götürdü. Pierrette olağanüstü masum bakışıyla Sylvie'ye hâlâ meydan okuyordu. Evde kalmış kızın gözü öfkeden hiçbir şeyi görmüyordu; Pierrette'in kolunu tutup yumruğunu pencerenin pervazına, şöminenin mermerine vurmaya başladı, içini çıkarmak için bir cevizin kabuğuna vurur gibi vuruyordu.

— Yetişin! Yetişin! diye bağırdı Pierrette. Öldürüyorlar beni!

— Bağırıyorsun ha! Ama gece yarısı seni âşığınla yakaladım, öyle değil mi?..

Acımasızca vurmaya devam ediyordu.

— Yetişin! diye bağırdı yumruğu kan içinde kalmış olan Pierrette.

Bu sırada kapıya şiddetle birkaç kez vuruldu. İkisi de bitkin duruma gelmiş kuzinler kavgayı bıraktılar.

Ne olduğunu anlamadan uyanıp, kaygılı bir şekilde ayağa kalkan ve kız kardeşinin odasına koşan, Rogron onu göremeyince korkmuş, aşağıya inmişti, açtığı kapının arkasında bir hayalet gibi beliren Brigaut tarafından az kalsın yere devrilecekti. Bu sırada bile Sylvie'nin gözleri Pierrette'in korsesine takıldı, korsenin içinde kâğıtların bulunduğunu anımsadı, üstüne sanki avına saldıran bir kaplan gibi atıldığı korseyi eline dolayıp Pierrette'e sanki kafa derisini yüzmeden önce düşmanına gülümseyen bir Iroquoi[24] gibi baktı.

— Ah, ölüyorum! dedi Pierrette dizlerinin üstüne düşerek. Beni kim kurtaracak?

— Ben! diye bağırdı beyaz saçlı bir kadın, Pierrette'e üstünde iki gri gözün parladığı parşömen gibi yaşlı yüzünü göstererek.

— Ah, büyükanne, geç kaldın! diye bağırdı zavallı çocuk ve iki gözü iki çeşme ağlamaya başladı.

Pierrette gidip kendini yatağına attı, gücü kalmamıştı, hasta haliyle giriştiği bu şiddetli mücadelenin verdiği bitkinlik onu mahvetmişti. O kupkuru, hayalet gibi kadın Pierrette'i tıpkı çocukları kucaklayan hizmetçi kadınlar gibi kolları arasına alıp, Sylvie'ye tek bir kelime söylemeden ve ona trajik bir bakışla en şiddetli suçlamayı yaparak peşinden gelen Brigaut ile dışarıya çıktı. Bu yüce yaşlı kadının başında başlığı, üstünde siyah kumaştan kürklü mantosu, yanında o yaman Brigaut ile ansızın ortaya çıkışı Sylvie'yi korkuttu: Canlanmış bir ölü gördüğünü sandı. Evde kalmış kız aşağıya indi, kapının kapandığını duydu ve kardeşi ile burun buruna geldi, kardeşi ona şöyle dedi:

— Demek öldürmediler seni ha?

— Sen yatsana, dedi Sylvie. Yarın sabah ne yapacağımıza karar veririz.

Yeniden yatağına girdi, korseyi açtı ve Brigaut'nun iki mektubunu okudu. Bu mektuplar onu şaşırtmıştı. Bu davranışının yol açacağı korkunç sonuçtan kuşku duymayarak, tuhaf bir şaşkınlık içinde yeniden uykuya daldı.

Dul Madam Lorrain, Brigaut'nun göndermiş olduğu mektupları sözle anlatılamaz bir sevinç içinde eline almıştı, ama okuyunca kafası allak bullak oldu. Bu zavallı yetmişlik kadın Pierrette'ten ayrı yaşadığı için üzüntüden bitiyor ve bu duruma torununun iyiliği için katlandığını düşünerek teselli buluyordu. Özveri düşüncesiyle ateşlenen ve destek bulan, o her zaman genç yüreklerden birine sahipti. Tüm neşesinin kaynağı Pierrette olan yaşlı kocası küçük kızı özlemiş, her gün onun eksikliğini hissetmişti. Bu, yaşlı insanları yaşadığı ve sonunda ölümlerine neden olan bir acıydı. Herkes zihninde, zavallı yaşlı kadının nadir rastlanan, ancak Fransa'da hâlâ yaşanan olaylardan birini öğrendiğinde duyduğu mutluluğu canlandırabilir. Collinet firmasının sahibi François-Joseph Collinet, iflasından sonra çocuklarıyla birlikte Amerika'ya gitmişti. İflasının neden olduğu yıkımın ortasında, her şeyini, saygınlığını yitirmiş bir durumda Nantes'da kalamayacak kadar onurluydu. Bu yürekli tacir, 1814'den 1824'e kadar, çocuklarının ve kendisine sadık kalıp ilk sermayeyi veren

muhasebecisinin de yardımıyla, yılmadan yeniden başka bir servetin sahibi olmaya başlamıştı. Başarıyla sonuçlanmış olağanüstü çabalardan sonra, on birinci yıla doğru, büyük oğlunu Atlantik ötesindeki firmasının başında bırakarak, eski saygınlığına yeniden kavuşmak üzere Nantes'a geldi. Pen-Hoël'li Madam Lorrain'i Saint-Jacques'da buldu ve en bahtsız kurbanı olan bu kadının yaşlılar yurdunda sefilliğine nasıl bir tevekkül duygusuyla katlandığına tanık oldu.

— Madem ölümün eşiğindeyken bana torunumun mutluluğunu sağlamak olanağını veriyorsunuz, Tanrı sizi bağışlasın! dedi ona yaşlı kadın, ama ben zavallı kocamın yeniden saygınlığına kavuşmasını hiçbir zaman sağlayamayacağım!

Mösyö Collinet, alacaklısı bu kadına anapara ve piyasa rayicinden faiz olarak yaklaşık kırk iki bin frank getirmişti. Zengin, becerikli ve hâlâ ticari faaliyetlerini sürdüren öteki alacaklılarının durumları iyiydi, oysa Lorrain'lerin yaşadıkları yıkım yaşlı Collinet'ye çok ağır göründü; adam dul kadına ayrıca kırk bin frank daha ödeyerek kocasının anısını yeniden saygınlığına kavuşturabileceğine söz verdi. Nantes borsası hataları telafi eden bu cömert davranışı öğrendiğinde, Collinet'nin Rennes Kraliyet Mahkemesi'nin kararından önce borsaya alınması istedi, ama tacir bu onurlandırılmayı kabul etmedi ve Ticaret Yasası'nın kesin kurallarına uydu. Böylece, Madam Lorrain postacının kendisine Brigaut'nun mektuplarını getirmesinden bir gün önce kırk iki bin frankı almıştı. Makbuzu imzalarken söylediği ilk söz şu oldu:

— Demek ki Pierrette'imle birlikte yaşayabileceğim ve onu zavallı Brigaut ile evlendirebileceğim, Brigaut da benim paramla servet sahibi olacak! Yaşlı kadın yerinde duramıyor, heyecanlanıyor, Provins'e gitmek istiyordu. Hele o uğursuz mektupları okuyunca, bir çılgın gibi kente inip, Provins'e en çabuk nasıl gidebileceğini sordu. Posta arabasıyla yola çıktı, çünkü kendisine devlete ait bu arabanın çabukluğu anlatılmıştı. Paris'te Troyes arabasına binmişti, saat on bir buçukta Frappier'nin dükkânına ulaştı, burada yaşlı Breton'lu kadının kaygı verici karamsarlığını gören Brigaut onu hemen torununa götüreceğine söz verdi, bu arada Pierrette'in durumunu kısaca anlattı. Bu kısa hikâye büyükanneyi o derece kaygılandırdı ki kadın sabırsızlığını yenemeyip meydana koştu. Pierrette haykırdığında, bu haykırış hem Breton'lu kadının hem de Brigaut'nun yüreğine derinden işledi. Rogron, korkudan kendilerine kapıyı açmamış olsaydı, kuşkusuz tüm mahalleliyi ayağa kaldıracaklardı. Umutsuzluğun pençesindeki bir genç kızın bu haykırışı büyükannesine ansızın hem güç hem de korku verdi. Sevgili Pierrette'ini Frappier'nin evine kadar taşıdı; Frappier'nin karısı Brigaut'nun odasını çabucak Pierrette'in büyükannesi için düzenledi. İşte hasta kız bu zavallı yuvada hemen hazırlanan bir yatağa yatırıldı: Yatağa uzanıp kendinden geçtiğinde, berelenmiş, kanlar içindeki yumruğunu hâlâ kapalı tutuyordu, tırnakları etine gömülüydü. Brigaut, Frappier, karısı ve yaşlı kadın, Pierrette'i sessizce, sözle anlatılamaz bir şaşkınlık içinde seyrettiler.

— Neden eli kan içinde? diye sordu büyükanne ilk önce.

Büyük yorgunlukların ardından uykuya dalan ve her türlü tehlikeden uzak olduğunu bilen Pierrette avucunu açtı. Brigaut'nun mektubu bir yanıt gibi yere düştü.

— Mektubumu elinden almak istediler, dedi Brigaut çömelip, küçük dostuna Rogron'ların evinden ayrılmasını söylemek için yazdığı mektubu yerden alarak. Bu kurban kızın elini saygı ve sevgiyle öptü.

Bu sırada yaşlı Lorrain'i, hayaleti andıran bu yüce kadını, çocuğunun yatağının başucunda ayakta gören iki marangozun içi titredi. Yüzünün dehşet ve öc alma duygusuyla ışıldayan ifadesi, sararmış

fildişi rengi tenini büzen binlerce kırışıklığın içine sızıyordu. Dağınık gri saçlarla örtülü bu alın kutsal bir öfkeyi dile getiriyordu. Bir ayağı çukurda olan yaşlı insanlara özgü o sezgi gücüyle Pierrette'in tüm yaşamını okuyordu; bu yaşamı zaten tüm yolculuğu boyunca düşünmüştü. Sevgili çocuğunu ölümle tehdit eden o genç kız hastalığının ne olduğunu anlamıştı. Üzüntülerden kirpikleri ve kaşları dökülmüş beyaz ve gri gözlerinin içinde güçlükle beliren iki iri gözyaşı, acısının göstergesi olan iki inci ortaya çıktı, bunlar gözlerine korkunç bir canlılık vererek büyüdü ve kuru yanaklarını ıslatmadan aşağı süzüldü.

— Kızımı öldürdüler, dedi sonunda ellerini kavuşturarak.

Sertçe döşemeye çarpan dizlerinin üzerine çöktü, kuşkusuz Bretagne'lı azizelerin en güçlüsü olan Auray'li Anne'dan bir dilekte bulunmaya başlamıştı.

— Paris'ten bir doktor! dedi Brigaut'ya. Koş Brigaut, haydi!

Brigaut'nun omzundan tutup onu buyurgan bir ifadeyle kapıya doğru yönlendirdi.

— Az kalsın unutuyordum, Brigaut'cuğum, zenginim ben, baksana! diye haykırdı genci geri çağırarak. Uzun etekli bluzünün göğsünün üst kısmını bağlayan kordonu çözdü, buradan bir kâğıt çıkardı, bu kâğıda sarılı kırk iki banknot vardı. Brigaut'ya şöyle dedi:

— Sana gerekeni al! Paris'in en iyi doktorunu getir.

— Hepsi sizde kalsın, dedi Frappier, bu banknotu bozduramakta güçlük çekecektir; bende yeterli para var. Yolcu arabası bir saat sonra gelecek, Brigaut bu arabada bir yer bulacaktır; ama zamanımız olduğuna göre, önce bize Paris'te bir doktor adı verebilecek Mösyö Martener'e danışmak daha iyi olmaz mı?

Brigaut gidip uyandırdığı Mösyö Martener'i oraya getirdi. Matmazel Lorrain'in Frappier'nin evinde olduğunu öğrenince bayağı şaşırdı. Brigaut ona az önce Rogron'ların evinde olup bitenleri anlattı. Umutsuz âşığın uzun cümlelerle açıkladığı bu aile içi dramın dehşeti ve boyutları Martener'i hiç şaşırtmadı, doktor ona ünlü Horace Bianchon'un adresini verdi, Brigaut da arabanın gürültüsünü duyup patronu ile birlikte evden ayrıldı. Mösyö Martener oturdu, önce kızın yataktan dışarıya sarkan elindeki moraltıları ve yaraları inceledi.

— Bu yaraları kendi kendine yapmadı ya! dedi.

— Hayır, kendisine emanet etmek gibi bir bahtsızlığı yaşadığım o korkunç kız, torunumu öldürüyordu, dedi büyükanne. Zavallı Pierrette'im bir celladın bile yüreğini parçalayacak şekilde, "Yetişin! Ölüyorum!" diye bağırıyordu.

— Peki, ama neden? diye sordu doktor, Pierrette'in nabzına bakarken. Çok hasta, diye ekledi, yatağa bir ışık yaklaştırarak. Ah, zor kurtaracağız onu! dedi kızın yüzünü gördükten sonra. Çok acı çekmiş olmalı, neden şimdiye kadar tedavi edilmediğini anlamıyorum.

— Niyetim, dedi büyükanne, adalete başvurmak. Bir mektupla on iki bin liralık gelire sahip zengin bir aile olduklarını bildirerek torunumu benden istemiş olan insanlar onu aşçı olarak kullanmak, ona gücünün üstünde hizmetler gördürmek hakkını nereden buldular?

— Demek, kimi genç kızların yakalandığı ve çok büyük özen gerektiren bu ciddi hastalığı

görmezlikten gelmişler, öyle mi? diye bağırdı Mösyö Martener.

Pierrette Madam Frappier'nin yüzünü iyi aydınlatmak için elinde tuttuğu ışığın ve verdiği savaşın tinsel tepkisinin başında yol açtığı korkunç acıların etkisiyle uyandı.

— Ah! Mösyö Martener, çok kötüyüm, dedi o güzel sesiyle.

— Nereniz ağrıyor, küçük kızım? diye sordu doktor.

— Burası, dedi sol kulağının üstünü göstererek.

— Cerahat var! dedi doktor, uzun süre kızın başını eliyle yoklayıp muayene ettikten ve ona ağrıları hakkında sorular sorduktan sonra. Sizi iyileştirirebilmemiz için her şeyi söylemeniz gerekir. Eliniz neden bu durumda? Elinizi bu şekilde yaralayan siz değilsiniz.

Pierrette kuzini Sylvie ile nasıl çatıştıklarını içtenlikle anlattı.

— Onu konuşturun, dedi doktor, büyükanneye, her şeyi iyice öğrenin. Paris'ten doktorun gelmesini bekleyeceğim, konsültasyon sırasında fikirlerini almak için hastanenin başcerrahını çağıracağız. Bunlar çok ciddi belirtiler gibi görünüyor. Size bir sakinleştirici şurup göndereceğim, uyuması için matmazele içirirsiniz; uykuya gereksinimi var.

Yaşlı Breton'lu kadın torunu ile yalnız kalınca, üçünün birlikte geçinebilecekleri kadar zengin olduğunu anlattı. Brigaut'un da onlarla birlikte kalacağına söz vererek ona her şeyi itiraf ettirdi. Zavallı çocuk nasıl bir davaya konu olacağını bilmeden çektiği büyük acıları açıkladı. Sevgiden yoksun ve ailevi duyguları hiç yaşamamış bu iki insanın canavarca davranışları, yaşlı kadını sadece Amerika'nın savanalarına ilk giren o vahşi ırkların geleneklerinde karşılaşılabilecek bir acılar dünyasını tahayyül etmeye zorluyordu. Büyükannesinin gelişi, gelecekte onunla birlikte zengin bir yaşam sürdüreceği düşüncesi, Pierrette'in beynini tıpkı vücudunu uyutan o şurup gibi uyuttu. Yaşlı Breton'lu kadın, geceyi başında bekleyerek geçirdiği torununu, İsa'yı mezara indirirken öpen hayırsever kadınlar gibi alnından, saçlarından ve ellerinden öpüyordu.

Mösyö Martener sabahın dokuzunda, başkana gidip ona Sylvie ile Pierrette arasında gece geçen olayı, Rogronlar'ın vesayeti altında bulunan bu çocuğa reva gördükleri tinsel ve fiziksel işkenceleri, her türlü kötü muameleyi ve bunların sonunda ortaya çıkan iki ölümcül hastalığı anlattı. Başkan,

Pierrette'in anne tarafından akrabalarından biri olan Noter Auffray'yi çağırttı.

Bu sırada, Vinet'nin partisi ile Tiphaine'lerin partisi arasındaki savaş doruk noktasına varmıştı. Rogron'ların ve yandaşlarının, Provins'de Madam Roguin ile bankacı du Tillet arasındaki bilinen ilişki ve Madam Tiphaine'in bir düzenci olduğu söylenen babasının iflası konusunda yaydırdıkları sözler Tiphaine'lerin partisini çok derinden yaraladı, çünkü burada söz konusu olan iftira değil dedikoduydu. Bu yaralar yüreğin en derin yerine kadar gidiyor, çıkarların can alıcı noktalarına saldırıyordu. Tiphaine'lerin yandaşlarına bu lafları ileten ağızlar, Rogron'lara da güzel Madam Tiphaine'in ve onun kadın dostlarının kendileriyle ilgili yaptıkları şakaları yetiştiştiriyorlardı, böylece şimdi politikayla bileşmiş olan kinler besleniyordu. O zamanlar Fransa'da fanatizm boyutlarına varmış particilik anlayışının yol açtığı kızgınlıklar Provins'de olduğu gibi her yerde tehlikede olan çıkarlarla, kırgın ya da militan bireyselliklerle birleşiyordu. Bu kliklerin her biri rakip kliğe zarar verebilecek şeyi coşkuyla yakalıyordu. Partilerin düşmanlığı, çoğu zaman aşırıya kaçarak özsaygı gibi birçok şahsi ayrıntıya da giriyordu. Bir kent belirli çatışmalarda yoğunlaşıyor, bu kavgaları da alabildiğine politik tartışmalara yayıyordu. Bu şekilde başkan, Pierrette ile Rogron'lar arasındaki bu davayla, içinde monarşiye karşı planların hazırlandığı, muhalefet gazetesinin tohumlarının atıldığı bu salonun sahiplerini gözden düşürmeyi, şerefini lekelemeyi düşündü. Kraliyet savcısı çağrıldı. Mösyö Lesourd, Pierrette'in haklarını korumak üzere vasisinin karşısına çıkarılan noter Mösyö Auffray ve başkan izlenecek yolu çok büyük bir gizlilik içinde Mösyö Martener ile birlikte incelediler. Mösyö Martener, Pierrette'in büyükannesine vasinin denetçisine şikâyette bulunmasını söylemeyi üstlendi. Bu kişi, Aile Meclisi'ni toplantıya çağıracak ve üç doktorun konsültasyonuna dayanarak önce vasinin azlini isteyecekti. Olay mahkemeye bu şekilde yansıyacak, Mösyö Lesourd da o zaman soruşturma talebiyle davayı ceza mahkemesine gönderecekti. Öğleye doğru, tüm Provins geceleyin Rogron'ların evinde olup bitenlerle ilgili garip haberle ayaklandı. Pierrette'in çığlıkları meydanda belli belirsiz duyulmuş, ama kısa sürmüştü, hiç kimse kalkmamış, yalnızca herkes birbirine şöyle sormuştu:

— Saat bire doğru gürültü ve çığlıklar duydunuz mu? Kimdi bu? Söylenenler ve yorumlarla bu korkunç dram o kadar abartılmıştı ki, Frappier'nin dükkânının önünde toplanan kalabalık ondan neler olup bittiğini açıklamasını istedi, bu iyi yürekli marangoz da küçük kızın yumruğu kan içinde, parmakları parçalanmış durumda evine gelişini anlattı. Öğleden sonra saat bire doğru Doktor Bianchon'un posta arabası Frappier'nin evinin önünde durdu, doktorun yanında Brigaut vardı. Frappier'nin karısı Mösyö Martener ile başcerraha haber vermek üzere hastaneye gitti. Böylece kentte söylenenler doğrulanmış oldu. Rogron'lar kuzinlerine bile bile kötü muamelede bulunmakla ve onu ölüm tehlikesiyle karşı karşıya bırakmakla suçlandılar. Haber Vinet'ye Adliye Sarayı'nda ulaştı, o da işini gücünü bırakıp Rogron'lara gitti. Rogron ile kız kardeşi öğle yemeklerini henüz bitirmişlerdi. Sylvie kardeşine gece umduğunu bulamadığını söylemekte tereddüt ediyor ve onun kendisine sorular yöneltmesine izin veriyor, bu soruları da sadece şöyle yanıtlıyordu:

— Bu seni ilgilendirmez. Tartışmadan kaçınmak için mutfaktan yemek salonuna gidip geliyordu. Vinet geldiğinde yalnızdı.

— Demek olup bitenlerden haberiniz yok, öyle mi? dedi avukat.

— Hayır, dedi Sylvie.

— Pierrette ile ilgili olaylar dolayısıyla, yakında hakkınızda darp suçlamasıyla bir ceza davası açılacak.

— Ceza davası ha! dedi ansızın ortaya çıkan Rogron. Neden? Nasıl?

— Her şeyden önce, diye bağırdı avukat, Sylvie'ye bakarak, dün gece olup bitenleri bana açık açık ve sanki Tanrı'nın huzurundaymışsınız gibi anlatın, çünkü Pierrette'in elini kestiğinizden söz ediliyor. Benzi atan Sylvie titremeye başladı.

— Demek söylenenler yalan değil, öyle mi? diye sordu Vinet.

Matmazel Rogron özür dilemek isteyerek olanları anlattı, ama sorularla sıkıştırılınca bu korkunç kavganın gerçeğini itiraf etti.

— Eğer onun yalnızca parmaklarını kırdınızsa, doğrudan asliye ceza mahkemesine gideceksiniz, ama eli kesilmişse ağır ceza mahkemesine gidebilirsiniz: Tiphaine'ler sizi oraya kadar göndermek için her şeyi yapacaklardır.

Canlı bir cenaze gibi görünen Sylvie kıskançlığını ve daha da kötüsü, kuşkularının ne kadar yanlış olduğunun ortaya çıktığını itiraf etti.

— Ne dava ha! dedi Vinet. Siz ve kardeşiniz bu yüzden mahvolabilirsiniz, bu davayı kazansanız bile birçok insan size yüz çevirecektir. Kazanamazsanız, Provins'i terk etmeniz gerekecektir.

— Ah! Sevgili Mösyö Vinet, siz ki bu kadar büyük bir avukatsınız, dedi çok korkmuş olan Rogron, bize ne yapacağımızı söyleyin, bizi kurtarın!

İşini iyi bilen Vinet bu iki budalanın korkusunu doruk noktasına çıkardı ve Madam ile Matmazel Chargeboeuf'ün bir daha evlerine gelmekte tereddüt edeceklerinden emin olduğunu söyledi. Bu hanımefendiler tarafından yüzüstü bırakılmak onlar için korkunç bir ceza olurdu. Kısacası, bir saat süren hayran olunacak manevralardan sonra, Vinet'nin Rogron'ları savunması için tüm Provins'lilerin ortak çıkarlarına hizmet eden bir gerekçe bulunması kabul edildi. Böylece o akşam, Rogron'un Matmazel de Chargeboeuf ile evleneceği haber verilecek, pazar günü de evlenme ilan edilecekti. Evlenme sözleşmesi hemen Cournant'nın yanında imzalanacak ve Matmazel Rogron bu evlenme dolayısıyla tüm mülkünün çıplak mülkiyetini sağlığında yapmış olacağı bir bağışla kardeşine bırakacaktı. Vinet, Rogron'a ve kız kardeşine, Madam ve Matmazel de Chargeboeuf'ün halkın gözünde saygınlığını lekelememek ve Rogron'ların evine gelmeye devam etmelerini sağlayacak bir bahane yaratmak için, bu olaydan iki ya da üç gün önce, noterlikte bir evlenme sözleşmesi yapmanın zorunlu olduğunu anlattı.

— Bu sözleşmeyi imzalarsanız ben de sizi savunmayı üstlenirim, dedi avukat. Bu kuşkusuz korkunç bir savaşım olacaktır, ama kendimi tamamen bu işe vereceğim, siz de bana minnet borçlu olursunuz.

— Oo, elbette! dedi Rogron.

Saat on bir buçukta, avukat hem evlilik sözleşmesinin hazırlanması hem de davanın yürütülmesi için tam yetkili kılındı. Öğleyin Vinet, mahkeme başkanına Brigaut ve dul Madam Lorrain aleyhine, ergin olmayan bir kız çocuğunu vasisinin evinden kaçırdıkları için açılan bir dava dosyası sundu.

Böylece atılgan Vinet kendini üste çıkarıyor ve Rogron'u vasilik görevlerini hakkıyla yerine getiren

biriymiş gibi gösteriyordu. Böylece adliyede onun hakkında bu yönde görüş belirtti. Başkan tarafları dinlemeyi saat dörde aldı. Bu olaylar nedeniyle küçük Provins kentinin nasıl ayağa kalktığını söylemeye gerek yok. Başkan, doktorların konsültasyonunun saat üçte sona ereceğini biliyordu, vasinin büyükannenin lehine konuşacak olan denetçisinin bu konsültasyon raporu ile gelmesini istiyordu. Rogron'un güzel Bathilde de Chargeboeuf ile evleneceği ve Sylvie'nin sözleşmeyle yararlar sağladığı haberi ansızın iki kişiyi Rogron'ların aleyhine çevirdi: Bu iki kişi Matmazel Habert ve albaydı, ikisi de umutlarının kırıldığını gördü. Céleste Habert ile albay açıkça Rogron'lara bağlı kaldılar, ama asıl amaçları onların kuyusunu kazmaktı. Böylece Mösyö Martener iki tuhafiyecinin zavallı kurbanının başında cerahat dolu bir şişkinlik olduğunu açıklar açıklamaz, Céleste ile albay hemen Sylvie'nin Pierrette'i salonu terk etmeye zorladığı akşam kızın kendisini yaraladığından söz edip Matmazel Rogron'un acımasızca ve barbarca haykırışlarını anımsattılar. Bu evde kalmış kızın, zaten vesayeti altındaki acı çeken çocuğa karşı gösterdiği duygusuzca davranışların kanıtlarını ortaya koydular. Böylece evin dostları Sylvie ile kardeşini savunuyormuş gibi görünürken, bu ağır haksızlıkları aşırı bulduklarını anlatıyorlardı. Vinet bu fırtınanın patlayacağını sezmişti, ama Rogron'ların serveti yakında Matmazel de Chargeboeuf'in olacaktı, Rogron da birkaç hafta sonra matmazeli meydandaki o güzel eve yerleşmiş olarak görmeyi ve onunla birlikte Provins'e egemen olmayı umuyordu, çünkü şimdiden tutkularının çıkarı doğrultusunda Bréautey'lerle iş birliğine gitmeyi düşünüyordu. Öğleyin saat on ikiden dörde kadar Tiphaine'lerin partisinden tüm kadınlar, Garceland'lar, Guépin'ler, Julliard'lar, Galardon, Guénée, kaymakam, Matmazel Lorrain hakkında bilgi almak için seferber oldular. Pierrette kendisi ile ilgili olarak kentte bu kadar gürültü koptuğundan tümüyle habersizdi. Çektiği büyük acıların ortasında, sevdiği insanların, büyükannesi ile Brigaut'nun arasında olmanın sözle anlatılamaz mutluluğunu yaşıyordu. Brigaut'nun gözleri hep yaşla doluydu, büyükanne ise sevgili torununu okşamakta, sevmekteydi. Büyükannenin o üç bilim adamına Pierrette'den Rogron'ların evinde yaşadıkları hakkında öğrendiği şeyleri tüm ayrıntılarıyla anlatıp anlatmadığını Tanrı bilir. Horace Bianchon kızgınlığını sert sözcüklerle dile getirdi. Böyle bir barbarlık karşısında şaşırıp kalarak, kentin öteki doktorlarının da çağrılmalarını istedi, öyle ki Rogron'un dostu olarak Néraud da gerekiyorsa konsültasyonun korkunç sonuçlarına itiraz etmesi için çağrıldı ve toplantıda hazır bulundu, konsultasyon raporu Rogron'lar için ne yazık ki oybirliğiyle yazıldı. Daha önce Pierrette'in büyükannesini üzüntüden bitirdiği öne sürülen Néraud zor durumdaydı, usta Martener bu durumdan yararlandı, Rogron'ları suçlayacağı ve böylece rakibi Mösyö Néraud'nun itibarını düşüreceği için pek hoşnuttu. Zaten belgelerden biri olarak dava dosyasına girmiş olan bu konsültasyon raporunun metnini vermeye hiç gerek yok. Molière'in tıp terimleri ne kadar anlaşılmaz, kaba idiyse, modern tıbbınkiler de o ölçüde açık olmak gibi bir üstünlüğe sahiptir, öyle ki Pierrette'in hastalığının açıklaması, doğal ve sıradan da olsa, kulakları rahatsız edecekti. Horace Bianchon gibi ünlü bir ismin imza attığı bu konsültasyonun doğruluğundan şüphe edilemezdi. Koltuğunda oturan başkan huzura kabulden sonra, Pierrette'in büyükannesinin yanında Mösyö Auffray, Brigaut ve büyük bir kalabalık olduğunu gördü. Vinet yalnızdı. Bu çelişki giderek kalabalıklaşan dinleyicilerin de dikkatini çekti. Cübbesini çıkarmamış olan Vinet gözlüğünü yeşil gözlerine iyice yerleştirip soğuk yüzünü başkana doğru kaldırdı, sonra o ince ve hafif, inatçı sesiyle gece Mösyö Rogron'un evine bazı yabancıların girerek henüz reşit olmayan Lorrain'i kaçırdıklarını anlattı. Vasayeti altındaki kızı ısrarla geri isteyen vasinin bu arzusu yerine getirilmeliydi. Vasinin denetçisi Mösyö Auffray ayağa kalkıp söz istedi.

— Sayın başkan, Paris'in en bilgin doktorlarından biri ve Provins'in tüm doktor ve cerrahları tarafından hazırlanmış bu konsültasyon raporu hakkında bilgi almak isteyecek olursa, Rogron

efendinin hak iddiasının ne kadar saçma olduğunu ve büyükannesinin reşit olmayan kızı hangi ciddi nedenlerle cellatlarının elinden kaçırmaya kalkıştığını anlayacaktır. Olay şudur: Paris'ten acilen getirilmiş ünlü bir doktor ve bu kentin tüm doktorlarının yaptıkları konsültasyon sonucu oybirliğiyle hazırlanmış rapor, reşit olmayan kızın şu anda içinde bulunduğu neredeyse ölümcül durumu Rogron efendi ile Rogron hanımın kötü muamelelerine bağlıyor. Hukuken Aile Meclisi en kısa sürede toplantıya çağrılacak ve vasinin vasilik görevinden alınıp alınmayacağı konusu tartışacaktır. Reşit olmayan bu kızın vasisinin evine geri dönmemesini ve sayın başkanın uygun göreceği aile üyesine emanet edilmesini istiyoruz.

Vinet konsültasyon raporuna itiraz edebilmesi için bu raporun kendisine iletilmesi gerektiğini söyledi.

— Hayır, Vinet'nin tarafına değil, dedi sert bir biçimde başkan, ama belki sayın kraliyet savcısına iletilecektir. Dava karara bağlanmıştır.

Başkan dava dilekçesinin altına şu kararı yazdı:

"Bu kentin doktorları ve Paris Tıp Fakültesi doktorlarından Bianchon tarafından oybirliğiyle düzenlenmiş konsültasyon raporundan, vasisi Rogron'un geri istediği reşit olmayan Lorrain'in, kendisine vasinin evinde ve kız kardeşi tarafından yapılan kötü muamele ve işkenceler yüzünden son derecede ciddi biçimde hasta olduğunun anlaşılması dolayısıyla,

Ben, Provins Asliye Mahkemesi Başkanı,

Dava dilekçesini karara bağlayarak, vasinin denetçisinin beyanına göre toplantıya çağrılacak Aile Meclisi'nin alacağı karara kadar, reşit olmayan kızın vasisinin evine dönmemesine ve vasinin denetçisinin evine nakledilmesine karar veriyorum;

Ayrıca, reşit olmayan kızın içinde bulunduğu durum ve doktorların raporuna göre, kendisine uygulanan şiddetin üzerindeki izleri dolayısıyla, Provins Hastanesi baştabibi ile başcerrahını kızı muayene ve tedavi etmekle görevlendiriyorum ve kötü muameleler sürekli olduğu durumda, vasinin denetçisi Auffray'nin başvurduğu hukuki yoldan ayrı olarak, savcılığın yürüteceği işlem konusunu bu kararın tümüyle dışında tutuyorum."

Bu müthiş karar Başkan Tiphaine tarafından yüksek ve anlaşılabilir bir sesle okundu.

— Neden hemen kürek cezası verilmedi ki? dedi Vinet. Hem de tüm bu gürültü bir marangoz çırağı ile entrikalar çeviren küçük bir kız yüzünden! İş böyle giderse, diye bağırdı küstahça, mahkemenin tarafsızlığından şüphe ederek başka yargıçlar talep ederiz.

Vinet, Adliye Sarayı'ndan ayrılıp kuzinine hiçbir zaman bir fiske bile vurmamış olan ve mahkemenin kendisini Pierrette'in vasisi değil, Provins'in büyük seçicisi olarak gördüğü Rogron'un durumunu açıklamak üzere partisinin başlıca temsilcilerine gitti.

Vinet'yi dinleyen Tiphaine'ler boş yere gürültü koparıyorlardı. Dağ fare doğuracaktı. Çok aklı başında ve dindar olan Sylvie, kardeşinin vasisi olduğu kız ile küçük Breton'lu marangoz çırağı Brigaut arasında gizli bir aşk ilişkisi olduğunu ortaya çıkarmıştı. Bu rezil oğlan, küçük kızın büyükannesinin servetine sahip olacağını çok iyi biliyor ve onu bu yüzden ayartmak istiyordu (Vinet para karşılığı ayartmadan söz etmek cesaretini gösteriyordu!). Bu küçük kızın ahlaksızlığını açıkça

belirten mektupları elinde bulunduran Matmazel Rogron, Tiphaine'lerin kendisini inandırmak istedikleri kadar kınanılacak durumda değildi. Sylvie, mektubu ele geçirmek için şiddete başvurmuşsa, bu zaten Breton'lu kızın inadına öfkelenmesinden kaynaklanıyordu, bu durumda Rogron neden dolayı suçlu bulunacaktı?

Avukat bu davayı bir parti sorunu yaparak politikleştirdi. Bu yüzden, o akşamdan başlayarak kamuoyunda fikir ayrılıkları meydana geldi.

Yalnızca bir çan sesi duyan, yalnızca bir ses duymuştur diyordu bilge kişiler. Vinet'yi dinlediniz mi? Vinet her şeyi çok güzel açıklar.

Frappier'nin evinin, buradaki gürültü başında ağrılara yol açabileceği için Pierrette'e uygun olmadığına karar verilmişti. Bu evden vasinin denetçisinin evine taşınması tıbben olduğu kadar hukuken de zorunluydu. Bu iş dikkat çekme amacı da güden olağanüstü önlemler alınarak yapıldı. Pierrette birçok şiltenin üst üste yerleştirildiği bir sedyeye konuldu, sedyeyi iki adam taşıyor, bunlara elinde içi eter dolu küçük bir şişeyle bir rahibe, onun arkasında büyükanne, Brigaut, Madam Auffray ve oda hizmetçisi eşlik ediyordu. Bu kortejin geçişini seyretmek üzere pencerelere ve kapı önlerine çıkmış insanlar vardı. Kuşkusuz her şey, Pierrette'in içinde bulunduğu durum, ölü gibi solgun yüzü, Rogron'ların karşıtlarına çok büyük avantajlar sağlıyordu. Auffray'ler tüm kente başkanın isabetli bir karar verdiğini kanıtlamaya çalıştılar. Pierrette ile büyükannesi, Mösyö Auffray'nin evinde ikinci kata yerleştirildiler. Noter ile eşi onlara çok büyük bir konukseverlikle özen gösterdiler, bu işi gösterişe bile vardırdılar. Pierrette'in yanında hastabakıcı olarak büyükannesi vardı, Mösyö Martener de aynı akşam cerrahla birlikte onu muayene etmeye geldi.

O akşamdan başlayarak, her iki yanda da abartmalar başladı. Rogron'ların salonu doldu. Vinet bu konuda Liberal Parti'yi kışkırtmıştı. De Chargeboeuf'lerden iki hanımefendi Rogron'larda akşam yemeği yedi, o akşam evlenme sözleşmesinin orada imzalanması gerekiyordu. Sabahleyin Vinet gerekli belgeleri belediyede askıya çıkartmıştı. Pierrette davasını bayağılık olarak niteledi. Provins Mahkemesi duygusal davranmışsa, Kraliyet Mahkemesi'nin olayı değerlendirmeyi elbette bileceğini söylüyordu, o zaman Auffray'ler de böyle bir davada taraf olmadan önce iki kez düşüneceklerdi. Rogron'un Chargeboeuf'lerle birleşmesi belli bir kesimin gözünde çok büyük bir saygınlıktı. Bu insanlara göre, Rogron'lar sütten çıkmış ak kaşık gibiydiler, Pierrette ise son derece ahlaksız bir kız, koyunlarında besledikleri bir yılandı. Madam Tiphaine'in salonunda Vinet'nin partisinin iki yıldır arkadan söylediği korkunç sözlerin öcü alınıyor, Rogron'ların birer canavar olduğu ve vasinin ağır ceza mahkemesine gideceği söyleniyordu. Pierrette meydandaki evde sapasağlamdı, yukarı kentte ise kesin olarak ölecekti; Rogron'a göre bileğinde sıyrıklar vardı, Madam Tiphaine'e göre ise parmakları kırılmıştı, bunlardan biri de kesilecekti. Ertesi gün le Courrier de Provins gazetesinde son derece ustaca düşünülmüş, iyi kaleme alınmış bir yazı çıkmıştı; bu hukuksal yorumlar ve anıştırmalı sözlerle dolu ve şimdiden Rogron'u aklayan bir başyapıttı. İki gün sonra çıkan La Ruche gazetesi ise kara çalmadan edemiyordu, ama ona da böyle bir davada en iyisinin işi yargıya bırakmak olduğu şeklinde yanıt verildi.

Aile Meclisi, yasal başkan durumundaki Provins kantonu sulh yargıcı tarafından, önce Rogron ve en yakın akrabalar olan iki Mösyö Auffray'den, sonra Pierrette'in anneannesinin yeğeni Mösyö Ciprey'den oluşturuldu. Bunlara Pierrette'in günah çıkaran papazı Mösyö Habert ve kendisini her zaman Binbaşı Lorrain'in arkadaşı olarak görmüş Albay Gouraud katıldı. Tüm Provins halkının Rogron'ların iyi dostları olduklarına inandığı Mösyö Habert ile Albay Gouraud'yu Aile Meclisi'ne

alan sulh yargıcının tarafsızlığı büyük takdirle karşılandı.

Rogron, içinde bulunduğu kötü durumda, Avukat Vinet'nin de Aile Meclisi'nde hazır bulunmasını istedi. Rogron, kuşkusuz Vinet'nin salık verdiği bu manevrayla Aile Meclisi'nin Aralık ayının sonuna doğru toplanmasını sağladı. Bu sırada başkan ve eşi, meclislerin toplantıya çağrılması nedeniyle, Paris'te Madam Roquin'in evine yerleştiler. Böylece hükümet yanlısı taraf başkansız kaldı. Vinet, önceden davanın başkanın istediği gibi ceza gerektiren bir nitelik alması ihtimaline karşı, sorgu yargıcı o saf Desfondrilles ile gizlice ilişki kurmuştu. Vinet, davayı Aile Meclisi'nde üç saat boyunca savundu: Matmazel Rogron'un kötü muamelelerini haklı göstermek için Brigaut ile Pierrette'in gizlice seviştiklerini öne sürdü, vasinin vesayeti altındaki küçük kızı bir kadının yönetimine bırakmakla ne kadar makul davrandığını gösterdi, Sylvie'nin Pierrette'i eğitme tarzına müvekkilinin karışmadığını söyledi. Vinet'nin çabalarına karşın, Aile Meclisi oybirliğiyle Rogron'un vasiliğinin geri alınmasına karar verdi. Vasi olarak Mösyö Auffray, vasinin denetçisi olarak da Mösyö Ciprey atandı. Aile Meclisi hizmetçi Adèle'i de dinledi, o da eski efendilerini suçladı. Matmazel Habert,

Pierrette'in korkunç biçimde başını kapıya çarpmasını herkesin işittiği o gece Matmazel Rogron'un söylediği acımasızca sözleri anlattı, ayrıca Madam de Chargeboeuf'ün Pierrette'in sağlığı ile ilgili gözlemi dinlendi. Brigaut, Pierrette'ten aldığı, ikisinin de masum olduğunu kanıtlayan mektubu sundu.

Pierrette'in içinde bulunduğu acınacak durumun kızdan tamamıyla sorumlu olan vasinin özen göstermemesinden ileri geldiği kanıtlandı. Pierrette'in hastalığı herkesin, aileye yabancı olan insanların bile dikkatini çekti. Dolayısıyla Rogron'un kötü muamele ile suçlanması sürdü. Olay yakında herkes tarafından bilinecekti.

Rogron, Vinet'nin verdiği akılla, Aile Meclisi'nin kararının mahkeme tarafından resmen onaylanmasına itiraz etti. Pierrette Lorrain'in sağlık durumunun gitgide ağırlaşması dolayısıyla savcılık işe el attı. Bu ilginç dava, her ne kadar çabucak mahkeme kayıtlarına geçmişse de, ancak Mart 1828'e doğru sonuçlandı.

Rogron'un Matmazel de Chargeboeuf ile nikâhı o sırada kıyılmıştı. Evin ikinci katında oturan Sylvie, Madam de Chargeboeuf'ün de aynı kata yerleşmesi için gerekli düzenlemeleri yaptırmıştı, çünkü birinci kat tümüyle Madam Rogron'a ayrılmış bulunuyordu. Güzel Madam Rogron o zamandan başlayarak güzel Madam Tipahaine'in yerini almıştı. Bu evliliğin etkisi çok büyük oldu. Artık herkes Sylvie'nin salonuna değil, güzel Madam Rogron'un salona geliyordu.

Kayınvalidesi ile kraliyetçi bankacılar du Tillet ve Nucingen'den destek alan Başkan Tiphaine, bakanlıkta görev alma fırsatını buldu. merkez partisinin en çok beğenilen konuşmacılarından biri durumuna geldi, Seine Asliye Mahkemesi yargıcı oldu, kuzeni Lesourd'un ise Provins Mahkemesi başkanı olarak atanmasını sağladı. Bu atama, Yargıç Desfondrilles'i çok üzdü; adam hep arkeolog ve eskisi gibi vekil yargıç olarak mı kalacaktı? Adalet bakanı, Lesourd'un yerine koruyup kayırdığı kişilerden birini gönderdi. Dolayısıyla, Mösyö Tiphaine'in yükselmesinin Provins mahkemesine yapılan atamada hiçbir etkisi olmadı. Vinet bu durumdan çok ustaca yararlandı. Provins'lilere o kurnaz Madam Tiphaine'in yücelmesine alet olduklarını her zaman söylemişti. Başkan dostlarıyla alay ediyordu. Madam Tiphaine içinden Provins kentini küçümsüyordu, oraya bir daha dönmeyecekti. Baba Mösyö Tiphaine öldü, Fay'deki arazi miras kalınca, oğlu yukarı kentteki evini Mösyö Julliard'a sattı. Bu satış onun Provins'e dönmeyi ne kadar az düşündüğünü kanıtladı. Söz konusu olayların Rogron'ın vasiliği ile ilgili davaya büyük etkisi oldu.

Böylece, iki budala zorbanın Pierrette'e hoyratça uyguladıkları ve tıbbi sonuçları açısından Mösyö Martener'i Doktor Bianchon'un da onayıyla o korkunç trepan ameliyatının[25] yapılmasına karar vermek durumunda bırakan pek korkunç dram yalnızca hukuki anlamda ele alınıyor ve Paris Adliye Sarayı'nda formaliteler adı verilen o iğrenç karışıklığın içine düşüyordu. O iğrenç avukatın dolambaçlı, kafa karıştırıcı sözleriyle engellenen dava, yargılama usulünce verilen aralar ve karmakarışık ağ örgüsü yüzünden uzayıp gidiyor, oysa bu sırada, iftiraya uğramış Pierrette eriyip bitiyor ve tıpça bilinen en korkunç acıları çekiyordu. Pierrette'in yaşadığı, öldüğü odaya dönmeden önce, kamuoyunun bu şaşırtıcı yön değiştirmelerini ve adaletin bu ağır işleyişini açıklamak gerekmez miydi?

Pierrette ve duyguları, fikirleri, davranışlarıyla eski Romalıların özelliklerini taşıyan o yaşlı Breton'lu kadın, hayran olunası karakteriyle, birkaç gün içinde Mösyö Martener'in olduğu kadar Auffray ailesinin de sevgisini kazandılar. Marais'li bu saygıdeğer hanım Plutarkhos'un bir kadınına benziyordu. Doktor, Pierrette'i, bu zavallı kurbanı ölümün elinden almak istiyordu. Parisli ve taşralı doktor, ona ilk günden beri kurtuluş umudu olmayan bir hasta gözüyle bakıyorlardı. Hastalıkla doktor arasında, Pierrette'in de gençliğiyle desteklediği, yalnızca doktorların bildiği o savaşımlardan biri cereyan etti, zaferle sonuçlanması durumunda böyle bir savaşımın ödülü, hiçbir zaman tedavi

karşılığında alınan ücrette ya da hastanın iyileşmesinde değildir, bu ödül vicdanın o tatlı hoşnutluğunda yatar, gerçek sanatçıların ortaya güzel bir yapıt koyduklarından emin olmalarının yol açtığı hoşnutluktan sonra aldıkları türden, kim bilir hangi ideal ve görünmez bir ödüldür. Sanatçı, erdem diye adlandırdığımız o harika duygunun etkisiyle nasıl güzeli amaçlarsa, doktor da iyiyi amaçlar. Her gün yaşanan bu savaşım, tıpkı yenilmesi gereken bir düşmanla karşı karşıya olan insanlarda olduğu gibi, bu taşralı doktoruda da Vinet'nin partisi ile Thiphaine'in partisi arasındaki kavganın o soysuz taşkınlıklarına karşı duyarsız kılmıştı.

Mösyö Martener başlangıçta mesleğini Paris'te yürütmek istemiş, ama bu kentin katlanılmaz hareketliliği, hasta sayısının aşırılığı ve ağır vakaların sıklığı sonunda doktoru duyarsızlaştırmış, onun yumuşak ve taşra yaşamı için yaratılmış ruhunu ürkütmüştü. Zaten o, doğduğu güzel kentin çekim gücünün etkisi altındaydı. Bu yüzden Provins'e döndü, evlenip oraya yerleşti ve büyük bir aile olarak gördüğü bir halka şefkatle baktı. Pierrette'in hastalığı boyunca hastasından hiç söz etmemeye özen gösterdi. Biri kendisinden zavallı küçük kız hakkında bilgi istediğinde, yanıt vermekten hoşlanmadığı o kadar açıktı ki, sonunda kendisine bu konuda soru sormaktan vazgeçildi. Pierrette onun için, doktorların o olağanüstü yaşamlarında karşılaştıkları, gizemli, derin ve acılarla yüklü o şiirlerden biri olmalıydı. Bu narin genç kıza, gizini hiç kimseye açmak istemediği bir hayranlık duyuyordu.

Doktorun hastasına karşı bu duygusu, tüm gerçek duygular gibi, Mösyö ve Madam Auffray'ye bulaşmıştı, evleri Pierrette orada kaldığı sürece gürültüden uzak, sesssizdi.

Pierrette ile güzel oyunlar oynamış olan çocuklar, çocukluğa özgü bir incelikle, gürültü yapmamak, onu rahatsız etmemek üzere anlaştılar. Pierrette hasta olduğu için, uslu duracaklarına dair şeref sözü verdiler. Mösyö Auffray'nin evi yukarı kentte, şatonun yıkıntılarının alt tarafında, eski surların altüst olmasıyla ortaya çıkan arazilerden birinin içine inşa edilmiştir. Evin sakinleri büyük duvarlarla çevrili küçük meyve bahçesinde gezinirken, buradan vadiyi gördükleri gibi, kenti de rahatça görürler. Öteki evlerin damları bu bahçeye destek olan duvarın dış kenarına ulaşır. Bu seki boyunca, Mösyö Auffray'nin çalışma odasının camlı kapısına kadar uzanan iki yanı ağaçlı bir yol vardır. Sekinin dibinde beşik biçiminde bir asma çardağı ve bir incir ağacı, bunların altında da yuvarlak bir masa, bir bank ve yeşile boyalı sandalyeler vardı. Pierrette'e yeni vasisinin çalışma odasının üstünde bir oda verilmişti. Madam Lorrain burada torununun yanında portatif bir karyolada yatıyordu. Dolayısıyla, Pierrette pek az tanıdığı o harika Provins vadisini penceresinden görebiliyordu. Rogron'ların uğursuz evinden çok ender olarak dışarıya çıkmıştı! Hava güzel olduğunda büyükannesinin kolunda o asma çardağına kadar güçlükle yürüyerek gidiyordu. Artık hiçbir iş yapmayan Brigaut günde üç kez küçük sevgilisini görmeye geliyordu, bir acı içini kemiriyor, onu yaşama karşı ilgisiz kılıyordu, av köpeklerine özgü bir hassasiyetle Mösyö Martener'in yolunu gözlüyor, her zaman ona eşlik ediyor, onunla birlikte dışarıya çıkıyordu. Herkesin bu küçük sevgili hasta kız için yaptığı çılgınlıkları hayal edebilmeniz hiç kolay değil. Umutsuzluktan kendinden geçmiş olan büyükanne umutsuzluğunu gizliyor, torununa Pen-Hoël'deki o güleç yüzünü gösteriyordu. Kendi kendini avutmak arzusuyla, Pierrette'in başına, onun Provins'e geldiği sırada taktığı ulusal başlığı takıyor, böylece hasta kendisine daha çok benzermiş gibi görünüyordu: Kenarlarında kolalı danteller bulunan bu patiska ayla ile çevrili yüzüyle kızın çok hoş bir görüntüsü vardı. Beyaz porselen beyazlığındaki başı, acının etkisiyle sanki derin bir düşünceyi yansıtan alnı, hastalığın etkisiyle zayıflamış yüz çizgilerinin saflığı, bakışlarındaki ağırlık, gözlerindeki sabitlik, her şey Pierrette'i hayran olunası bir melankolik başyapıtın kahramanı yapıyordu. Bu yüzden çocuğa adeta ibadet edercesine hizmet veriliyordu. O kadar tatlı, o kadar yumuşak, o kadar sevgi dolu görünüyordu ki!

Madam Martener piyanosunu Pierrette'i eğlendirmek düşüncesiyle kız kardeşi Madam Auffray'nin evine göndermişti, Pierrette müziğe bayıldı. Onu Weber'in, Beethoven'in ya da Hérold'un bir parçasını, gözlerini yukarıya kaldırmış, sessizce ve kuşkusuz kendisinden kaçtığını hissettiği yaşamı arayarak dinlerken görmek bir şiirdi. Kendisine manevi destek veren Rahip Péroux ile Mösyö Habert, onun yazgıya dindarca boyun eğmesine hayranlardı. Kalabalığın içinde, bir ormandaki genç ağaçlar gibi, ölüm tarafından kırmızıyla işaretlenmiş genç kızların ve genç erkeklerin meleklere özgü eşsiz güzelliği hem filozofların hem de hiçbir şeye aldırış etmeyen insanların dikkatini çeken, ilginç bir olgu değil midir? Bu yüce ölümlerden birine tanık olmuş bir kişi imansız kalamaz ya da imansız olamaz. Adeta tanrısal, hoş bir koku yayan bu varlıkların bakışları Tanrı'dan söz eder, en önemsiz söylemlerinde bile etkileyici olan sesleri çoğu zaman geleceğin gizlerini dile getiren tanrısal bir çalgı gibi çınlar! Mösyö Martener, Pierrette'i bu zorlu tedavi sürecine uyum sağladığı için kutladığında, bu melek herkesin önünde, hem de nasıl bakarak şunları söylüyordu:

— Sevgili Mösyö Martener, ben kendimden çok büyükannem için, Brigaut için ve ölümüme üzülecek herkes için yaşıyorum.

Kasım ayında, pastırma yazının güneşli güzel bir havasında, ev ahalisinin eşliğinde, ilk kez gezintiye çıktığında Madam Auffray kendisine yorulup yorulmadığını sormuş, o da şöyle yanıt vermişti:

— Şimdi, Tanrı'nın gönderdiği acılardan başka acılara dayanmak zorunda olmadığıma göre, bu yorgunluğun da üstesinden gelebilirim. Sevilmiş olmanın mutluluğu içinde acıya katlanacak gücü buluyorum.

İlk kez dolaylı bir şekilde Rogron'ların evinde çektiği o korkunç acıları anımsadı, bu acılardan hiç söz etmiyordu, bunları anımsamak onu o kadar üzüyordu ki hiç kimse de bunlardan söz etmiyordu.

— Sevgili Madam Auffray, dedi bir gün öğle vakti, taraçadan güzel bir güneşin aydınlattığı, güzün o güzel kızıl sarı renkleriyle süslü vadiyi seyrederken. Sizin evinizde can çekişmem bile bana bu son üç yıla kıyasla daha çok mutluluk verdi.

Madam Auffray, kız kardeşi Madam Martener'e bakıp kulağına şöyle dedi:

— Burayı ne kadar da sevmiş! Gerçekten, Pierrette'in ses tonu, bakışı tümcesine sözle anlatılamaz bir değer kazandırıyordu.

Mösyö Martener, Doktor Bianchon ile mektuplaşıyor ve onun onayı olmaksızın hiçbir ciddi girişimde bulunmuyordu. Önce hastalığın doğal seyrini kontrol altına alacağını, sonra başındaki o cerahati kulağından dışarı alacağını umut ediyordu. Pierrette'in ağrıları arttığı ölçüde umutlanıyordu. İlk başta küçük başarılar elde etti, bu da büyük bir zafer demekti. Birkaç gün boyunca, Pierrette'in iştahı açıldı ve o zamana kadar hastalığına özgü isteksizlikle yemediği besleyici yemekleri yemeğe başladı, teninin rengi değişti, ama başının durumu korkunçtu. Bu yüzden Mösyö Martener danışmanı o büyük doktordan gelmesini rica etti. Bianchon gelip Provins'te iki gün kaldı ve ameliyata karar verdi, zavallı Martener'in tüm ricalarını kabul etti ve ünlü Desplain'i almaya gitti. Böylece ameliyat eski ve yeni zamanların en ünlü cerrahları tarafından yapıldı, ama bu müthiş kâhin en çok sevdiği öğrencisi Bianchon ile birlikte Provins'ten ayrılırken, Martener'e şunları söyledi:

— Onu ancak bir mucize sayesinde kurtarabilirsiniz. Horace'ın size söylediği gibi, kemik çürümesi başlamış. Bu yaşta kemikler o kadar duyarlıdır ki!

Ameliyat 1828 yılı Mart ayının başında yapılmıştı. Bu ay boyunca, Pierrette'in çektiği korkunç ağrılardan ürken Mösyö Martener birçok kez Paris'e gidip orada Desplain ile Bianchon'a danıştı, hatta işi onlara litotrisi[26] tarzı bir ameliyat yapılmasını önermeye kadar götürdü, bu ameliyatla başın içine bir alet sokulacak, bu alet yardımıyla çürümenin durdurulması için pek etkili bir tedavi yolu denenecekti. Cesur Desplein, Martener'e umutsuzluğun esinlediği bu cerrahi müdahaleyi denemeye cesaret edemedi. Bu yüzden Doktor Martener Paris'e yaptığı son yolculuktan döndüğünde, dostlarına üzgün ve tasalı göründü. Bir araya geldikleri uğursuz bir akşam vakti, Auffray ailesine, Madam Lorrain'e, günah çıkaran papaza ve Brigaut'ya bilimin artık Pierrette için yapacak bir şeyi bulunmadığını, onun sağlığına kavuşmasının Tanrı'nin elinde olduğunu bildirdi. Bu açıklama, korkunç bir üzüntüye yol açtı. Büyükanne bir dilekte bulundu ve papazdan her sabah erkenden, Pierrette uyanmadan bir ayin düzenlemesini rica etti. Bu ayine kendisi ve Brigaut katıldı.

Davada savunma sürüyordu. Kurban ölmek üzereyken, Vinet mahkemede onu suçluyordu. Mahkeme Aile Meclisi'nin kararını onayladığında, avukat davanın bir üst mahkemece yeniden görülmesini istedi. Yeni kraliyet savcısı yeni bir soruşturma gerektiren bir iddianame hazırladı. Rogron ile kız kardeşi hapse girmemek için teminat yatırmak zorunda kaldılar. Soruşturma Pierrette'in sorgusunu gerektiriyordu. Mösyö Desfondrilles, Aufray'lere geldiğinde, Pierrette ölmek üzereydi, başucunda günah çıkaran papaz vardı, birazdan kendisi için son dini görev yerine getirilecekti. Papaz bu sırada,

toplanmış olan aileden kuzenlerini ve kuzinlerini bağışlamalarını rica ediyor, bu konuda karar vermenin yine de yalnızca Tanrı'ya ait olduğunu hayranlık verici bir sağduyuyla söyleyerek kendisi de onları bağışlıyordu.

— Büyükanne, dedi Pierrette, tüm malını mülkünü Brigaut'ya bırak (Brigaut iki gözü iki çeşme ağlıyordu). Sonra şöyle devam etti: Yatağımı gizlice ısıtan o iyi yürekli Adèle'e bin frank ver. O, kuzenlerimin evinde kalmaya devam etseydi, yaşayacaktım...

Güzel bir Paskalya salısında, saat üçte, bu küçük melek acı çekmekten kurtuldu. Yiğit büyükannesi gece papazlarla birlikte onun yanında kalmak ve onu o yaşlı sert elleriyle kefene sarmak istedi. Akşama doğru Brigaut, Auffray'lerden ayrılıp Frappier'nin evine gitti.

— Zavallı yavrum, sana neler olup bittiğini sormama gerek yok, dedi ona marangoz.

— Frappier baba, evet, onun için her şey bitti, ama benim için bitmedi.

İşçi dükkânda bulunan tüm tahtalara hem üzgün hem de anlaylı bakışlar fırlattı.

— Seni anlıyorum, Brigaut, dedi ona iyi yürekli Frappier. Bak, işte sana gerekli olan şeyler.

Ona iki parmak kalınlığında meşe tahtalarını gösterdi.

— Bana yardım etmeyin, Mösyö Frappier, dedi Breton'lu. Her şeyi kendim yapmak istiyorum.

Brigaut geceyi Pierrette'in tabutunu yapmak için tahta rendelemek ve düzeltmekle geçirdi ve birçok kez gözyaşlarıyla ıslanmış bir tahtadaki pürüzü bir rende darbesiyle yok etti. Zavallı Frappier onun öfkeyle çalışmasını seyrediyordu. Kalfası dört parça tahtayı birleştirdiğinde ona yalnızca şöyle dedi:

— Kapağı yivli yap, zavallı akrabaları çivilemeyi akıl etmeyeceklerdir.

Gün doğar doğmaz Brigaut tabutu kaplamak için kurşun almaya gitti. Olağanüstü bir rastlantı sonucu, kurşun levhalara ödediği para tamı tamına Pierrette'e Nantes'dan Provins'e gitmesi için verdiği para kadardı. Sevgili çocukluk arkadaşının tabutunu, bu uğursuz tahtaları tüm anılarıyla donatarak hazırlarken yaşadığı acılara katlanan bu yiğit Breton'lunun yüreği bu benzerliğe dayanamadı:

Baygınlık geçirip kurşun levhaları götürecek gücü kendinde bulamadığında, kurşuncu ona ceset mezara indirildikten sonra son kurşun levhayı lehimlemek üzere kendisine yardıma gelmeyi önerdi. Breton rendeyi ve kullanmış olduğu tüm aletleri yaktı, Frappier ile hesabını kesti ve ona veda etti. Büyükanne gibi, Pierrette'e son görevlerini yiğitlikle yerine getirmeye çalışan bu zavallı delikanlı, yiğitliğiyle Rogron'ların zorbalığının üstüne tüy diken o son tartışmada işe karıştı.

Brigaut ile kurşuncu, utanç verici ve korkunç bir adli sorunu çözümlemek için gerekirse kaba kuvvet kullanmak üzere Mösyö Auffray'nin evine oldukça zamanında geldiler. Ölünün odasındaki kalabalık bu iki işçiye bir tuhaf göründü. Rogron'lar kurbanlarının cesedinin yanında ona ölümünden sonra da işkence yapmak için iğrenç bir biçimde ayakta duruyorlardı. Zavallı çocuğun son derece güzel cesedi büyükannesinin portatif karyolasının üstündeydi. Pierrette'in gözleri kapalıydı, saçları bir saç bağı ile bağlanmıştı, cesedi kaba bir pamuklu kumaşa sarılıydı.

Karyolanın önünde diz çökmüş olan yaşlı Lorrain, saçları darmadağınık, ellerini iki yana açmış,

yüzü kıpkırmızı olmuş bir halde şöyle bağırıyordu:

— Hayır, hayır, bu yapılmayacak!

Karyolanın başucunda vasi Mösyö Auffray, Rahip Péroux ve Mösyö Habert duruyorlardı. Mumlar hâlâ yanıyordu.

Büyükannenin önünde de, o korkunç, sinsi Vinet'nin desteklediği düşkünler evinin cerrahı ve Mösyö Néraud vardı. Yanlarında adliyeden gelmiş bir görevli de vardı. Cerrah otopsi önlüğünü giymişti. Yardımcılarından biri alet çantasını açmış, içinden çıkardığı bir otopsi bıçağını ona uzatıyordu.

Bu sahneyi Brigaut ile kurşuncunun yere düşürdükleri tabutun gürültüsü engelledi, çünkü önde olan Brigaut ağlayan yaşlı Lorrain anneyi o halde görünce büyük bir korkuya kapılmıştı.

— Neler oluyor? diye sordu Brigaut yaşlı büyükannenin yanına yanaşıp, getirdiği bir yontma kalemini sinirli bir şekilde elinde sıkarak.

— Ne olacak, dedi yaşlı kadın, ne olacak Brigaut, çocuğumun cesedini açmak, başını yarmak, yaşarken olduğu gibi öldükten sonra da yüreğini parçalamak istiyorlar.

— Kimler? dedi Brigaut, adalet mensuplarının kulaklarının zarını patlatacak güçte bir sesle.

— Rogron'lar.

— Lanet olsun!..

— Bir dakika Brigaut, dedi Mösyö Auffray, Breton'lunun yontma kalemini salladığını görünce.

— Mösyö Auffray, dedi benzi ölmüş genç kızınki kadar solan Brigaut, Mösyö Auffray olduğunuz için sizi dinlerim, ama şu sırada dinlemeyeceğim...

— Ama adalet var! dedi Auffray.

— Adalet var mı ki? diye haykırdı Breton'lu. Adalet, adalet işte burada! dedi, avukatı, cerrahı ve mübaşiri güneşte parlayan yontma kalemiyle tehdit ederek.

— Dostum, dedi rahip, ciddi bir suçlamayla karşı karşıya olan Mösyo Rogron'un avukatı adalete başvurdu, dolayısıyla bir sanığa kendini temize çıkarma yollarını kapamak olanaksız. Mösyö Rogron'un avukatına göre, şu zavallı çocuk başındaki bir apse yüzünden ölmüşse, eski vasisi zan altında bırakılmamalıdır, çünkü Pierrette'in başını çarptığını uzun süre gizlemiş olduğu kanıtlanmış oluyor...

— Yeter! dedi Brigaut.

— Müvekkilim... dedi Vinet.

— Senin müvekkilin cehenneme gidecek, ben de idam sehpasına gideceğim, diye bağırdı Breton'lu, çünkü içinizden biri senin müvekkilinin öldürdüğü o kıza dokunmaya kalkışırsa, o cerrah bozuntusu da aletini yerine koymazsa, onu kesinlikle öldürürüm.

— Mahkeme kararının uygulanmasını şiddet kullanarak engelliyor, dedi Vinet, bunu yargıca bildireceğiz.

Beş yabancı çekip gitti.

— Ah, evladım! dedi ayağa kalkıp Brigaut'nun boynuna atılan yaşlı kadın, onu çabuk gömelim, geri geleceklerdir!..

— Kurşunu iyice kapattık mı, dedi kurşuncu, belki artık cesaret edemezler.

Mösyö Auffray bu işi çözümlemek için Mösyö Lesourd'un evine koştu. Vinet de bunu bekliyordu. Pierrette ölünce, bir karara bağlanmamış olan vasilik davası, kimse Rogron'ların lehinde ya da aleyhinde tanıklık yapmadan bitmiş, soruna bir çözüm bulunamamıştı. Bu yüzden becerikli Vinet dilekçesinin yapacağı etkiyi pekâlâ önceden kestirmişti.

Öğleyin Mösyö Desfondrilles, Rogron'la ilgili soruşturma hakkındaki raporunu mahkemeye verdi, mahkeme de ustaca hazırlanmış bir gerekçeyle takipsizlik kararı verdi.

Rogron, Pierrette'in tüm kentin katıldığı cenaze töreninde görünmeye cesaret edemedi. Vinet onu alıp götürmek istemişti, ama eski tuhafiyeci herkesin nefretini uyandırmaktan korktu.

Brigaut, Pierrette'in mezarının kapatıldığını gördükten sonra Provins'den ayrıldı ve yürüyerek Paris'e gitti. Veliahtın eşine[27] bir dilekçe yazarak, babasının adının anısına Kraliyet Muhafız Birliği'ne alınmasını istedi, bu isteği hemen kabul edildi. Cezayir seferi sırasında veliahtın eşine kendisine görev verilmesi için bir dilekçe daha yazdı. Çavuş olmuştu, Mareşal Bourmont onu orduya teğmen olarak atadı. Binbaşının oğlu çatışmalarda adeta ölmek istermişcesine savaşıyordu. Son muharebelerin hepsine katılan ve tek bir yara bile almayan Jacques Brigaut'yu ölüm o güne kadar esirgemişti. Bugün batarya kumandanı oldu. Hiçbir subay onun kadar suskun ve mükemmel değildir. Görev dışında, neredeyse hiç konuşmaz, tek başına gezinir ve kurulmuş bir makine gibi yaşar. Herkes bilinmeyen bir acıyı keşfedince ona saygı gösterir. Brigaut, 1829'da Paris'te ölen yaşlı Madam Lorrain'in kendisine vasiyetle bıraktığı kırk altı bin franka sahip.

Vinet 1830 seçimlerinde milletvekili seçildi, yeni hükümete yapmış olduğu hizmetler kraliyet savcısı olarak atanmasını sağladı. Şimdi o kadar sözü geçer biri ki her zaman milletvekili seçilecektir. Rogron, Vinet'nin görevli olduğu kentte genel tahsildar, şaşırtıcı bir rastlantı sonucu da Mösyö Tiphaine aynı yerde Kraliyet Mahkemesi birinci başkanı, çünkü bu adalet dağıtıcı duraksamadan Temmuz hanedanına bağlandı. O eski güzel Madam Tiphaine'in güzel Madam Rogron'la arası çok iyi. Vinet ile Başkan Tiphaine'nin de aralarından su sızmıyor.

Budala Rogron'a gelince, o şunları söylüyor:

— Louis-Philippe ancak soylular yaratabilirse gerçek kral olacaktır!

Bu söz kuşkusuz ona ait değil. Kocasının sağlığının yerinde olmaması, Madam Rogron'u kısa bir süre sonra, vilayete kumanda eden ve kendisine ilgi gösteren pair de France[28], Montriveau markisi generalle evleneceği konusunda umutlandırıyor. Vinet tam anlamıyla kelle istiyor, hiçbir zaman bir sanığın masumiyetine inanmıyor. Bu safkan kraliyet savcısı, yargılama çevresinin en sevimli insanlarından biri olarak kabul ediliyor, Paris'te ve mecliste de süksesi yerinde. Sarayda ise zarif bir dalkavuk.

General Baron Gouraud, şanlı ordularımızın bu soylu döküntüsü, Vinet'nin sözüne uyarak Les Lombards sokağında bir ecza tacirinin kızı olan, elli bin ekü tutarında drahoma sahibi, yirmi beş

yaşında, Matifat adında bir hanımla evlendi. Vinet'nin önceden kestirmiş olduğu gibi Paris'e yakın bir ile kumanda ediyor. Casimir Périer hükümeti döneminde meydana gelen ayaklanmalar sırasındaki tutumu nedeniyle pair de France olarak atandı. Baron Gouraud, on beş yıl boyunca başlarına dert olmuş olan başıbozukların tepelenmesinden mutlu olan Saint-Merry Kilisesi'ni ele geçirmiş generallerden biriydi ve ateşli çabası Légion d'Honneur nişanıyla ödüllendirildi.

Pierrette'in ölümünden sorumlu olanlarda en ufak bir vicdan azabı yok. Mösyo Desfondrilles hâlâ arkeolog, ama Kraliyet Savcısı Vinet, seçilmesi yararına onun mahkeme başkanı olarak atanmasını sağladı. Sylvie'nin küçük bir çevresi var, kardeşinin mülkünü yönetiyor, yüksek faizle borç para veriyor ve yılda bin iki yüz franktan fazla para harcamıyor.

Ara sıra Provins'li bir çocuk Matmazel Rogron'un evinden çıktığında, o küçük meydanda Tiphaine'lerin eski bir taraftarı şöyle der:

— Rogron'ların başına vaktiyle, vesayet altındaki bir kız çocuk yüzünden üzücü bir olay geldi.

— Parti işi, diye yanıt verir Başkan Desfondrilles. O korkunç şeylere insanları inandırmak istediler. Rogron'lar iyilik olsun diye oldukça nazik, ancak serveti olmayan Pierrette'i evlerine aldılar, kız olgunlaşmaya başladığı sırada, bir marangoz çırağı ile gizli bir aşk yaşadı, yalınayak pencereye gelip aşağıda duran o çırakla konuşuyordu, anlıyor musunuz? İki sevgili bir iple birbirlerine aşk mektupları gönderiyorlardı. Bu durumda, ekim ve kasım aylarında, solgun benizli bir kızın hastalanmasının kaçınılmaz olduğunu anlarsınız. Rogron'lar çok iyi davrandılar, bu küçük kızın mirasındaki paylarını istemediler, her şeyi büyükannesine bıraktılar. Dostlarım, bundan alınacak ahlak dersi şudur: Şeytan bizi her zaman yaptığımız bir iyilik dolayısıyla cezalandırır.

— Ah! Ama bu iş çok farklı, Frappier baba bana bunu bambaşka bir şekilde anlatıyordu.

— Frappier baba artık belleğinden çok mahzenindeki içkilere başvuruyor, dedi bu arada Matmazel Rogron'un salonunun bir gediklisi.

— Ama o yaşlı Mösyö Habert...

— Ah, o yok mu!.. Biliyor musunuz marifetini?

— Hayır.

— Öyleyse bilin! Kız kardeşini genel tahsildar Mösyö Rogron'la evlendirmek istiyordu.

İki adam her gün Pierrette'i anımsıyor: Doktor Martener ve Binbaşı Brigaut, yalnızca onlar biliyor o korkunç gerçeği.

Bu olayı daha görkemli bir şekilde yansıtmak için, onu ortaçağda ve Roma'da o büyük tiyatro sahnesine taşıyarak, çok güzel bir genç kız olan Beatrice Cenci'nin[29] neredeyse Pierrette'i mezara götüren aynı nedenlerle ve entrikalarla idama sehpasına götürüldüğünü anımsatmak yeterlidir. Beatrice Cenci'yi yalnızca bir sanatçı, bir ressam savundu. Bugün tarih ve yaşayanlar Guido Reni'nin[30] yaptığı portreye bakarak, papayı suçluyor ve Beatrice'yi iğrenç tutkuların ve komploların en duygulandırıcı kurbanlarından biri sayıyorlar.

Kabul edelim ki, Tanrı var olmasaydı, meşruiyet toplumsal düzenbazlıklar için güzel bir şey olurdu.

Kasım, 1839

DİPNOTLAR

[1] 1815'de Paris'i işgal ettikten sonra Champs-Élysées'de dolaşan Kazak askerler. (ç.n.)

[2] Platonik âşık tipi. (ç.n.)

[3] Roma kralı Numa Pompilius'a akıl hocalığı yaptığı ileri sürülen su perisi. (ç.n.)

[4] Arı kovanı. (ç.n.)

[5] Prens Joseph Poniatowski (1763-1813), savaş sırasında atıyla Elster ırmağına atlayıp boğulan Polonyalı general. (ç.n.)

[6] Fransız ressam Horace Vernet'nin (1789-1863) yapıtları. (ç.n.)

[7] Molière'in Sevda Hekim (Amour médecin) adlı oyunundan (I. Perde, 1. Sahne): Siz kuyumcusunuz. Mösyö Josse... (ç.n.)

[8] Mecliste red oyu için sürekli siyah top kullanan solcu milletvekillerine gönderme. (ç.n.)

[9] Champagne kontlarının çoğunun ortak adı. Şair IV. Thibaut le Chansonnier'nin ünlü şarkıları XIII. yüzyıl saray şiirinin en güzel örnekleri arasında yer alır. (ç.n.)

[10] Millet Meclisi'nden bir solcu milletvekilini çıkarmakla görevlendirilen Ulusal Muhafız Birliği mangasının komutanı Çavuş Mercier bu görevi yerine getirmeyi reddetmişti. Liberallerin kahramanı olan bu çavus sivil yaşamında şeritçiydi. (ç.n)

[11] Beyaz Rusya'da bir ırmak. 1812'de, Rus-Fransız savaşı sırasında, bu ırmağın kıyılarında Napoléon'un ordusu büyük kayıplara uğradı. (ç.n.)

[12] İsviçreli ressam (1794 -1835) (ç.n.)

[13] Fransa'da Marais Breton bölgesinden söz ediliyor. (ç.n.)

[14] Jacques Laffitte (1767-1844), Fransız maliyeci ve siyaset adamı. Temmuz devriminde etkili bir rol oynadı. (ç.n.)

[15] X. Charles'ın desteklediği hükümdarlık yanlısı Katolikler topluluğu. (ç.n.)

[16] Hıristiyan teologyasında Aziz Paulus'a dayandırılan üç büyük erdem: İman, ümit, sevgi (ç.n.)

[17] Kimi siyasal düzenlerde seçmek ya da seçilmek hakkını kazanmak için "cens" adı verilen belirli bir vergi ödenmesi gerekiyordu. (ç.n.)

[18] Samuel Richardson'un 1748 yılında yayımlanan Clarissa veya Genç Bir Kadının Hikâyesi adlı romanının kahramanı (ç.n.)

[19] Fransız avukat ve politikacı André Dupin (1783-1865) Temmuz monarşisi döneminde bakan ve meclis başkanı; Fransız bankacı ve politikacı Casimir Périer (1777-1832) bir süre başbakanlık yaptı. (ç.n.)

[20] Robespierre adını Balzac "Roberspierre" şeklinde yazmıştır (ç.n.)

[21] Boston oyununda bir aşamaya verilen ad. Bir başka aşamanın adı bağımsızlık idi. (ç.n.)

[22] Louis Benoît Picard ve J.B. Radet'nin birlikte yazdıkları oyunda noter kâtibi ve kambur olan Rigaudin herkesle alay eden bir kişidir. (ç.n.)

[23] Birinci Cumhuriyet'e başkaldıran kralcı köylülere baykuş sesi ile birbirlerini uyardıkları için takılan ad. Honoré de Balzac'ın da Les Chouans adlı bir romanı vardır. (ç.n.)

[24] Kuzey Amerika yerlisi Iroquoilar halkından. (ç.n.)

[25] Ur ve apselerin tedavisi için kafatası kemiğini burgu ile delerek yapılan ameliyat (ç.n.)

[26] Üretradan bir alet sokarak idrar torbasındaki taşları parçalayıp, kırıkların idrarla atılmasını sağlama ameliyatı (ç.n.)

[27] XVI. Louis'nin kızı ve X. Charles'ın gelini Marie-Thérèse'den söz ediliyor. (ç.n.)

[28] Yüksek Meclis üyesi (ç.n.)

[29] Romalı zengin bir ailenin kızı (1577-1599). Babasını öldürttü, uzun süren bir yargılama sonunda ölüme mahkûm edildi. (ç.n.)

[30] İtalyan barok ressam (1575-1642) (ç.n.)